

P A R A D O X I S M U L

comentat de

MARIAN BARBU
GEORGE BĂJENARU
RADU ENESCU
OVIDIU GHIDIRMIC
DUMITRU ICHIM
MIRCEA MARINESCU
ION ROTARU
GEOVASILE
FLORIN VASILIU

Hermeneutica
paradoxismului

volumul I

editor: FLORENTIN SMARANDACHE

hermeneutica paradoxismului

volumul I

Tiparul executat la Editura Abaddaba
Sovata 32/4, Oradea, 3700 - ROMÂNIA
TELEFAX: 0040-59-153792
E-MAIL: abaddaba@rdsor.ro

Director: ing. Amalia-Rodica Țâmpău
Selecția materialului: Anca Brândușa Brândaș
Copyright by FLORENTIN SMARANDACHE
University of New Mexico
Department of Mathematics
200, College Road
Gallup, NM 87301
U.S.A.

hermeneutica paradoxismului

volumul
I

paradoxismul
comentat de

○MARIAN BARBU○GEORGE BĂJENARU
○RADU ENESCU○OVIDIU GHIDIRMICO
DUMITRU ICHIM○MIRCEA MARINESCU
○ION ROTARU○GEO VASILE○FLORIN
VASILIU○

Explicație

Mișcarea literară paradoxistă a cunoscut, îndeosebi în anii din urmă, o dezvoltare remarcabilă și o receptare pe măsură. Ce dovezi mai concludente decât cele trei volume de **Antologii literare** și numeroasele cronici, recenzii, consemnări răspândite în publicații de pe mapamond?

Este pe deplin justificată, în acest context, inițierea unei serii de volume de **hermeneutică a paradoxismului**.

Acest prim volum conține *doar cronici scrise în limba română*, ordonate invers cronologic, pe autori. Va urma un al doilea volum, cu cronici în engleză, franceză, portugheză. “Odiseea” paradoxismului nu se va încheia, cu siguranță, aici. (*a.b.b.*)

FLORENTIN SMARANDACHE ȘI PARADOXISMUL

○...el rămâne în istoria literaturii, cum am spus chiar de la început, prin aceea că este, vrem - nu vrem, "părintele" *Paradoxismului*○Paradoxismul este un fel de *avangardism*, sau mai bine am zice un *neoavangardism*○Dincolo de felurile teribilisme și jocuri de artificii (mai bine zis: spre a fi în tonul pe care și-l vrea), Florentin Smarandache este un scriitor mai curând grav○Florentin Smarandache scrie ca mai toată lumea, când are într-adevăr ceva de spus○când scrie *non-teatru*, teatru "meta-istoric", Florentin Smarandache este un autor demn de luat în seamă, în câteva puncte chiar extraordinar○ Florentin Smarandache vede... Paradoxism peste tot! Este foarte probabil că pentru el Lumea aceasta, Universul, Cosmosul, Existența sunt un PARADOX, în frunte cu chiar acela care îl gândește.○

ION ROTARU,
O ISTORIE A LITERATURII ROMÂNE, V
(București: Niculescu, 2000), pp.581-588

Despre celălalt "american", mult mai tânăr, supranumit și... "părintele" *Paradoxismului*, FLORENTIN SMARANDACHE*, (n. 10 dec. 1954, com. Bălcești, j. Vâlcea, absolvent al Facultății de matematici din Craiova, cu doctoratul luat la Chișinău, în 1997 - fost profesor în localitatea natală, mai întâi, apoi la Craiova și la Colegiul "Sidi El Hassan Lyussi", din Maroc, în prezent funcționând ca "assistant Professor of Mathematics" la "University of New Mexico, Gallup" din SUA) am putea foarte bine vorbi în capitolul consacrat "optzeciștilor neoavangardiști". Cum însă poetul nu a călcat niciodată în cenaclul condus de Nicolae Manolescu - de care foarte probabil nu știa, trebuind el să fie foarte ocupat cu... "fuga" din "iadul" ceaușist (taman în anul fatal, 1989), cu lagărul din Turcia, cu acomodarea în celălalt "iad", numit, chiar de el, "al diavolului", cel capitalist-american - dar a frecventat (o dată sau măcar de două ori, în trecere prin București) cenaclul lui Florin Vasiliu, în a cărui editură publică haiku-uri.

Îndeajuns de infidel regulii păstrării succesiunii silabelor în tristihul consacrat haiku-ului (5-7-5) (Florin Vasiliu, care îi prefațează generos culegerea *Clopotul tăcerii*, i le socotește riguros dar nu-i aduce reproșuri, conchizând că poetul român din America se încadrează în curentul "neclasic" al haiku-ului, "formeii libere", cunoscută sub denumirea nipona *jiyuritse noka*, foarte răspândită peste hotarele Țării Soarelui Răsare"), respectă însă conciziunea pentru că mai mult de jumătate din haiku-urile de aici se află sub numărul de 17 silabe, ceea ce, la noi, măcar, este un record. Respectă împărțirea pieselor pe anotimpuri: din cele 80, 12 sunt închinată primăverii, 28 verii, 25 toamnei, 15 iernii. Înstrăinatul, lucru interesant, cântă (la modul Alecsandri sau Ion Pillat) natura patriei de origine. Simte adieri discret nostalgice "dinspre partea de răsărit a inimii", cum singur declara, de dincoace de Atlantic adică. Iată câteva dintre cele mai tipice, închinată primăverii câmpenești de la noi: "Fragezi ghiociei / trag de sub zapadă / primăvara" (unde sugestia metaforică constă în predicatul "trage", o... personificare); "În arături

adânci / țarina / deschide gura" (unde iarăși predicatul-personificare îl arată pe fiul de țărani olteni); "Lăstarii pe margine / cresc / în sensibilitate": de remarcat concretizarea abstracțiunii în complementul de loc. Iată și o hiperbolă: "Izbucesc salcâmi / în hohote / de muguri". Ca și în personificarea *Timpului* (ca la Eminescu... în celebrul vers: "*Timpul* mort și-ntinde trupul și devine veșnicie", deși între haiku-ul lui Smarandache și *Scrisoarea I* nu este nici o relație de fond): "Timpul deschide / fereastra unei clipe / și se uită la mine". Nu trebuie trecută cu vederea mentalitatea matematicianului (gândul matematic, de la un punct încolo, poate trece pragul nebuniei chiar) și teoreticianului "paradoxist", "românizat" prin cuvântul neaș, "gărgăuni": "Zbârnâie gărgăunii / mulți / ai unui gând". Nostalgia exilatului: "Vinul / picură în pahare / amintiri". Eventual înfiorătoarea obsesie "struggle for a life", teama de a rămâne cu buzunarele goale, deși în aceste versuri nu este vorba decât despre crivățul iernii:

Rege pe străzi -
Crivățul
cu buzunarele goale.

Iubind conciziunea și poet înăscut fiind, Florentin Smarandache încearcă, nu fără succes, și în poemul cu un singur vers (v. *Prin tunele de cuvinte*, Editura Haiku, 1997, cu versiunea engleză efectuată de autor). Obsesia "gărgăunilor" revine: "Zbârnâie gărgăunii mulți ai unui gând" (*Sinapsis*), care nu-i altceva decât terțina invocată mai sus transcrisă linear, pur și simplu. Diferă însă versiunile în engleză: "Maggots are buzzing / lots / of a thought" (traducere de Ștefan Benea), față de "They whirr: the many maggots of a thought" (versiunea autorului). Care o fi mai nimerită? Probabil că nu are nici o importanță în acest caz. Obsesia de a deveni scriitor cu orice preț: "Trăiesc într-un singur cuvânt: scriere" (*A scrie scriere*). "Toți brazii de la noi coboară în feciori" (*Baladă*): sugestia poetică este cam... pășunistă. Ca și în "Sună tălângi odele limbii române" (*Miorițele*). Ori, te pomenești, exilații din America (spre deosebire de "elitiștii" rămași pe locul de baștină) tânjesc după "miorițism"? Se poate, știut fiind că depărtarea în spațiu provoacă

adesea tradiționalismul conservator. "Nu te apleca în afara timpului tău" (un sfat calchiat după banalul ceferistic *E pericoloso sporgersi*; în engl.: "Do not lean out of your time" sau un... "autosfat" al pribeagului?)

Oricum însă, ne grăbim să adăugăm, nu toate poemele într-un vers - s-a văzut și din exemplele produse - sunt poeme într-un vers ca ale lui Ion Pillat și ale altora, mult mai meșteri într-asta decât Florentin Smarandache.

Însă el rămâne în istoria literaturii, cum am spus chiar de la început, prin aceea că este, vrem - nu vrem, "părintele" *Paradoxismului*. Impetuosul, ambițiosul oltean (la prima vedere nu l-ai crede capabil: mic și îndesat, negricios, cu o geantă atârnată de umăr, strecurându-se pe furiș printre alți călători și punând fraudulos piciorul pe puntea unui vapor la Varna, cu destinația Istanbul deocamdată, dar cu ținta fermă: America!) își strigă în gura mare dorința de a intra în... istoria literaturii:

Eu, Fiul Domnului
gheorghe smarandache,
vă rog frumos, dați-mi voie
să intru
în istoria literaturii
sau
în istoria matematicii
AȘ VREA SĂ FIU POET ÎN MATEMATICĂ
(*Rugăciune*, ultima poezie din vol. bilingv
Exist Împotriva mea/I am against myself)

Ce este "Paradoxismul"?

Din niște *Legi de compoziție internă* (apărute prin 1982, în SAMIZDAT), din volumul *Le sens du nonsens* (1983-1984), din *Antichambres / Anti-Poésies / Bizarrerries* (1989), din *NonPoems* (1990) din o *Antologie of Paradoxist literary Movement* (1993) aflăm că Paradoxismul s-a născut în România, mai precis, la Craiova, în, inițial, mintea lui Florentin Smarandache, prin anul 1980, în jurul căruia s-au grupat și alți olteni (Const. M. Popa, Ion Pachiea Tatomirescu, Traian Nica etc.) - în semn de "protest împotriva

dictaturii comuniste". Care este *programul* Mișcării, *crezul* Paradoxismului? Iată-l:

- libertatea versului, eliberat de tirania dogmelor clasice
- anti-literatura
- stilul non-stilului
- poeme fără versuri
- poeme fără poeme
- versul paralingvistic: grafuri, desene, cifre, ciorne etc.
- poeme "albe" (fila *albă*), poeme "negre" (fila *neagră*)
- non-cuvinte
- inteligibilul noninteligibilului (sau vice-versa) etc. etc.

Cităm și acest pasaj din *American Manifesto*, semnat de Florentin Smarandache:

- "I left the comunist totalitarianism and emigrated to the United States for the *freedom*: therefore, don't force any literary rules on me! or if you do, I'll certainly encroach upon them. I'm not a playwright. I thus came to America to re-build the Statue of Liberty of Theater, delivered from the tyranny of the classic and its dogma. I allowed any boldness:
 - anti-literature and its literature
 - flexible form fixed, or the alive face of the death!
 - style of the non-style
 - plays without dialogue
 - (because plays don't mean words)...
 - dumb plays without plays
 - (because the notion of "play of theater" doesn't match any definiton found in dictionaries or encyclopedias") etc.

Se înțelege deci - lăsând la o parte răfuielile lui Florin Smarandache cu totalitarismul comunist, destul de încurcate,

nerezolvate încă, cum nerezolvate sunt pentru fiecare dintre noi; măcar că nu suntem nici pe departe... paradoxişti - că Paradoxismul este un fel de *avangardism*, sau mai bine am zice un *neoavangardism*, olteanul nostru înscriindu-se şi el, de fapt, vrea sau nu vrea, în tabăra așa-numiţilor "optzecişti", termen utilizat de critica şi istoriografia literară actuală în mod curent. Căci este foarte clară, în textele reproduse mai sus, parafrizarea vechilor manifeste dadaist-surrealiste-constructiviste etc. de prin anii '30, bine conservate-popularizate în generoasa istorie călinesciană. Nu ne ramâne decât să ilustrăm cu câteva citate arta paradoxistă smarandachiană. De exemplu aceste versuri scrise cu ocazia Festivalului internaţional de poezie paradoxistă ținut la Bergerac, patria lui Cyrano... (în Franța):

À Bergerac *m-abat aprig,*
Amis français aștept pe dig.
Iar seara când je goute le vin
Și chefuiesc dans le jardin
Soulé souvent, dizgrațios.
Et mon tabac, zvârlind pe jos,
Îmi leg de gât la bonne bouteille,
Și trag în șanț un doux someille! (sic!)
... Je me réveille le lendemain
Ayant la tête dans le ciel -
Căci mă gândesc prin ce zigzag (sic!)
Eu am ajuns la Bergerac...
(subl. în textul orig.)

Dincolo de feluritele teribilisme și jocuri de artificii (mai bine zis: spre a fi în tonul pe care și-l vrea), Florentin Smarandache este un scriitor mai curând grav. Dar - poate tocmai de aceea - iubește nonconformismul, *paradoxul*, pe limba lui, cum vedem în "poemul matematic" intitulat *Paradoxul vieții mele*:

Fie (a) un atribut și non (a) negația sa. Atunci:

PARADOXUL 1:

TOTUL E (a), CHIAR ȘI "NON (a)"

Exemple:

E₁₁: Totul e posibil, chiar și imposibilul.

E₁₂: Toți sunt prezenți, chiar și absenții.

E₁₃: Totul e finit, chiar și infinitul.

PARADOXUL 2:

TOTUL E "NON (a)", CHIAR ȘI "(a)".

Exemple:

E₂₁: Totul e imposibil, chiar și ce-i posibil.

E₂₂: Toți sunt absenți, chiar și cei prezenți.

E₂₃: Totu-i infinit, chiar și finitul.

PARADOXUL 3:

Exemple:

E₃₁: Nimic nu-i perfect, nici chiar perfectul.

E₃₂: Nimic nu-i absolut, nici chiar absolutul.

E₃₃: Nimic nu-i finit, nici chiar finitul etc.

Ca și vechii avangardiști care, cu trecerea timpului (excepția este Urmuz, dar ce s-ar fi întâmplat și cu el dacă nu se sinucidea?), s-au reconvertit (Tzara, Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca, B. Fundoianu etc.), grav fiind în fondul său spiritual, trăind din plin drama înstrăinatului, a contactului dur cu "paradoxul diavolului", America nemiloasă cu cei care se îndreaptă spre ea cu sacul gol, Florentin Smarandache scrie ca mai toată lumea, când are într-adevăr ceva de spus. De exemplu: "Soare la 72°, Fahrenheit / Șerpi. Cactuși. / Computere și dolari. / Arizona, ah! / Nu mă doare burta / De alții - / Ci cu sufletul de părinți" (*Iarnă în deșert*) sau: "Eliberat de searbădul trecut, / Încărcat de un viitor nebulos, / acest exil continuă - / Of, America, țară a tuturor contradicțiilor, / mamă apatrizilor, transfugilor și neadaptăților, / emigranți totdeauna în ei înșiși, / ce contează pentru tine / o viață în plus, o viață în minus, / și acest destin al unui refugiat? / Nimic decât un grăunte de nisip / pe fundul

oceanului (*Arizona*, iulie 1990).

Este adevărat, poetul ar voi să se îndrepte spre astre, liber de orice servituți, se vrea deasupra tuturor și a toate:

La poésie est partout et nulle part.
Ce qui ne m'intéresse jamais, c'est la non-poésie.
Voilà pourquoi je la fais!
Car la non-poésie est elle-même (à la rigueur)
une poésie
un art du non-art
création de l'inexistant
lyrique anti-lyrique
Mais comment nous imaginer l'inimaginable?

(*La hauteur de l'auteur*, în vol. *Sans moi, que deviendrait la poésie?*, tradus din limba română de către autor, Québec, 1993)

Este adevărat că adesea se joacă cu cuvintele: "... Și ea furnică? - Ohoo, ce te mai furnică! / Amanții des o onorează? / Of course, dezonorează... / ori dezordonează / care vasăzică n-o să zică / de pe aceste ALTE meleaguri /- Nu, ea Nu, ea Da ar vrea / uha rea cucuvea" (*Am o mândră cam nasoală*, vol. *Scrieri defecte*); este... nesperios, publică la întâmplare adesea, tot ce are prin sertare. E adevărat că "apatridul", "transfugul" și veșnic "neadaptatul" a scris, între altele, și un... NONROMAN, care nu-i bun de nimic, cu excepția a vreo 2-3 pagini unde imaginația improvizatului romancier este bine pusă în priză și funcționează. Cartea s-ar voi un pamflet swiftian, relatând întâmplări dintr-o închipuită, parabolică "Wodania", România ceașistă adică. Cade însă repede de tot în cea mai plată platitudine, scriitorul dând uneori semne că tot ce zboară (tot ce-i trece prin minte) se poate și mânca (se poate scrie și publica). Este astfel pedepsit aspru de judecata "automatismului" (neo)avangardist sau, dacă vreți (neo)ariergardist, cu care cochetează paradoxismul smarandachian.

Însă când scrie *non-teatru*, teatru "meta-istoric" (v. notița bibliografică), Florentin Smarandache este un autor demn de luat în seamă, în câteva puncte chiar extraordinar, cu toată situarea lui de

pe alocuri în... trena lui Beckett și Ionesco. *O lume întoarsă pe dos* și *Patria de animale* (mai ales aceste două piese) riscă să fie unele dintre cele mai acerbe pamflete - spectacol grotesc la culme, rod al unei imaginații cu totul ieșite din comun - la adresa totalitarismului de orice fel, nu numai comunist. Este nevoie însă de regizori deosebit de îndrăzneți și inteligenți, care să pună în scenă măcar una din aceste piese. S-ar putea astfel ca exilatul din Arizona să triumfe și, o dată cu el și "paradoxismul" său. Căci aceste texte conțin multe elemente "paradoxiste" (de-ar fi să spunem că, spre exemplu, *Patria de animale* nu indică pronunțarea nici unui cuvânt; fiind pură pantomimă deosebit de grăitoare, expresivă în grad înalt). Valoros ne apare și memorialistul din *Fugit... Jurnal de lagăr* și *America, paradisul diavolului*: tot lucruri și fapte, oameni și trăiri intense, violent adevărate, documente de viață care subjugă și țin cititorul treaz de la prima până la ultima filă. Nu mai puțin, și în chip anume, ele sunt complementare poetului, dramaturgului și, în cele din urmă, teoreticianului neoavangardist paradoxist. Cu defectele ei cu tot (prea marea ușurință cu care poetul aruncă vorbele pe hârtie, un anumit fel de... neseriozitate, ludicul cam... ieftin), poezia lui Florentin Smarandache - spre deosebire de aceea a marilor productivi optzeciști - are avantajul de a ține trează atenția cititorului, de a șoca, de a nu eșua în logoree monotona, plictisitoare. Cititorul modern (sau... postmodern) nu trebuie terorizat cu *profundități* repetitive, răpitoare de timp cu aerul că sunt destinate rafinaților excesivi.

În ultimele luni ale anului 1998 - când închidem redactarea acestui al 5-lea volum, închinat poeziei sfârșitului de secol - aflăm că Florentin Smarandache a publicat o ultimă a sa carte de care avem știință, *Distihuri paradoxiste* (editată la Aalborg - Danemarca, 1998). Ce este distihul paradoxist?

Volumul se deschide cu un *Cuvânt înainte și înapoi* (sic!) cu subtitlul *Al patrulea MANIFEST PARADOXIST*, semn de autorul însuși, "Prof. Florentin Smarandache / University of New Mexico / 200 College Road etc.", unde ni se spune că "distihul paradoxist" ar fi un product poetic "format din două versuri antitetice unul altuia (cele două cuvinte ultime puteau lipsi! n.n.), dar care împreună se contopesc într-un întreg definit (sau făcând o punte de legătură cu)

titlul. De regulă, al doilea vers îl neagă pe primul, continuând așadar o noțiune / sintagmă / idee opusă (antinomică, antagonică)". Apoi suntem învățați cum se fac asemenea distihuri: se ia un dicționar de expresii lingvistice, o culegere de proverbe, de zicale, de pilde de aforisme, cimilituri etc. pe care suntem sfătuiți să le... contrazicem, să le "forfecăm" fără milă. Dezvoltată de prin anii '80, teoria paradoxistă continuă astfel să se îmbogățească prin aceste "bi-versuri închise într-o formulă lirică nouă exactă, dar și cu deschidere spre esență". Se mai pot folosi, concomitent, un dicționar de antonime și de sinonime, ne mai învață teoreticianul și ne asigură că pentru așa ceva se pot elabora "rețetare" și "algoritmi matematici" buni de implementat pe computere, în vederea, probabil, a măririi... producției ș.a.m.d. Însă nimic nu e nou sub soare, nici chiar mișcarea paradoxistă (pe care o putem dibui și la strămoșii noștri, nu numai români, ci la strămoși în general), de la zicale și maxime folclorice până la filosofii antici. Se dau exemple: Platon pusese "în gura lui Protagoras" aceste vorbe: "*Toată lumea învață pe toată lumea*"; romanii aveau o vorbă: "*Festina lente*"; Costache Negruzzi în culegerea lui de proverbe (Păcală și Tândală) consemna cunoscutul proverb "*Șezi strâmb și gândește drept*"; Voltaire: "*Legile în artă sunt făcute/pentru a fi călcate*"; Eminescu: "*Mai nu vrea/ mai nu se lasă*"; Caragiale: "*Curat /Murdar*" etc. etc. E clar că exemple de acestea, observate de Florentin Smarandache cu mai multă sau mai puțină falsă... astuție (spre a-și deruta cititorul, sau deruta vine de la însuși propunătorul?, este greu să decidem acum și aici) se află cu miile, aici intervenind principiul antonimiei: nu există nici un *da* fără un *nu*, nu există *opoziție* fără... *putere* (și Ilie Moromete, pus de Marin Preda să mormăie mai mult în gând, într-o pauză din citirea ziarului în Poiana lui Iocan: "Bă, cum dracu guvernează ăștia fără opoziție", insinua, în plină dictatură comunistă, o fină, periculoasă și ascuțită ironie), nu există *plus* fără *minus*, *gras* fără *slab*, *urât* fără *frumos*, *deștept* fără *prost* ș.a.m.d. *in dulce infinitum*. De fapt, "teoretizând" în jurul chestiunii, paradoxistul Florentin Smarandache face un fel de teorie a chibritului (de ce are chibritul mucul în partea aceasta? - întrebare; pentru că dacă nu l-ar avea în partea aceasta, l-ar avea în cealaltă- răspuns) și asemeni orbului care mă ademenește

în pivniță ca să mă bată mai bine, el mă ademenește pe terenul lui care, am spus-o din capul locului, este nu altceva decât teribilismul avangardist sau, mă rog, neoavangardist, înclinat spre situații comic-absurde, hazlii în ultimă instanță (unele, firește, nu toate) cum este cvasifolcloricul *Cântec al pilangiului*, reprodus ca atare de autor: "De la beat / cârciumă vin. / Merg pe gard de drum mă țin. / Dau cu câinii / 'n bolovani / Și-s prieten / cu dușmani", citat care, firește, mai mult încurcă decât lămurește discuția. Toate exemplele de acest fel sunt... hazoase: "CULMEA PROSTIEI: Să crezi că soacră-ta / E fată mare!"; "CULMEA GĂINEI: *Găina are picioarele la fel de paralele. Mai ales stângul (!?)*" și alte oltenisme-românisme între care și "Din patru salariați / Cinci sunt șefi" = BIROCRAȚIE (mai adaugă el, în mod cu totul inutil, stricând, cum se zice, poanta; sau: "A fost virgină de două ori"; "poanta" se strică dacă ne luăm după autor, în două sensuri: a) serios (biblic): FECIOARA MARIA și b) în băscălie: PROSTITUATA (lucru și inexact spus, și de "mauvais goût"). Spre deosebire de toate exemplele pe care le vehiculează în mica-i teorie despre "distihul paradoxist", alese pe sprânceană, propriile creații ale poetului rămân plate, anoste, un fel de judecăți la mintea cocoșului. Câteva exemple alese absolut la întâmplare: "PERPETUUM MOBILE: într-o stabilă / Instabilitate"; "SOLUȚIE: S-a rezolvat / Nu se poate"; "ATEU: Credincios / în necredința sa"; "ADEVERINȚĂ: Autorizat să lucreze / Fără autorizație"; "GARĂ: Loc al tuturor / Și-al nimănu"; "PĂRINTEASCĂ: Să-ți dea tata / O mamă de bătaie"; "CALICIE: Sărăcie / Din belșug"; "HARABABURĂ: Organizare / dezorganizată" etc. În mica secțiune intitulată *DE RĂMÂI PERPLEX*, "roman în distihuri paradoxiste, cu două capitole antagoniste ș'un epilog" (însumând 2 pagini), "distihurile" în chestiune sunt dispuse, la rândul-le, antagonic. De exemplu: "Unde-i inteligență / Se mai cuibărește și prostie", opus lui: "Unde-i prostie destulă / Se mai cuibărește și inteligență" etc. După care, mult prea doritor să-și impună teoria paradoxistă autorul repetă (iar!) *Legile paradoxismului*. Exemplele alese de comentatorul cărții, pe ultima copertă, unele măcar, sunt potrivite cumva pentru recitatorii teatrului de estradă. De exemplu: "ÎNTRECERE SOCIALISTĂ: Decât repede și bine / Mai degrabă prost și încet".

Dintr-o scrisoare primită foarte recent (16 decembrie 1998) "fugitul", pustiitul în "pustia" Arizonă americană - de unde și-a propus să strige spre lume și spre țara-mamă, în nu alt scop decât câștigarea gloriei ("Oare glorie să fie a striga într-un pustiu?") - a mai născocit un mod de poezie paradoxistă, "distihul tautologic". Ce este acesta? "Distihul tautologic" este format din două versuri aparent redundante, dar care împreună dau un caracter mai profund întregului poem, definind (ori făcând o punte de legătură cu) titlul. De exemplu: "AMBIȚIE: Când vreau ceva / În mod sigur vreau!"; "PERFEȚIUNE: Mai bine / Decât mai bine"; TENTATIVĂ: Cel puțin încerc / Să încerc"; "SCHIMBARE: Mutandis / Mutatis"; "MACAZ: Schimbă / Schimbarea".

Ce să fie aceasta? Poezie? Este de așteptat ca "inventatorul" să născoacă altele multe, foarte multe forme de paradoxism. (Vorba e: cine mai citește astăzi poezie, nu poezie paradoxistă, ci poezie-poezie? De scris vedem că se mai scrie, dar de citit?). Mă încunoștiințează că a și "pornit" o revistă, *Paradoxism*, în diverse limbi. A și primit colaborări: din România, firește, din SUA, Spania, India, Israel, Irlanda, Brazilia, Argentina etc. Păreră lui este că "Paradoxismul" a capătat o "amploare internațională". Poate fi găsit și pe internet, în engleză:

<http://www.gallup.unm.edu/-smarandache/features.txt/manif3.txt>, suntem invitați să accesăm *home-page*-ul și din București. În prezent, profesorul de matematici de la Gallup mai elaborează și niște articole de fizică cuantică și, evident... paradoxistă. Florentin Smarandache vede... Paradoxism peste tot! Este foarte probabil că pentru el Lumea aceasta, Universul, Cosmosul, Existența sunt un PARADOX, în frunte cu chiar acela care îl gândește.

* În 1980, împreună cu un grup de scriitori, tineri pe atunci, lansează manifestul *Mișcarea Paradoxistă în România* (v. de ex. culegerea *NonPoems*, Xiguan Publishing House, Chicago-Phoenix, 1990&1991, între alte multe texte); *Formule de spirit*, Ed. Litera, 1981; *Culegere de exerciții poetice*, Ed. El Kiteb, Fes, Maroc, 1982; *Sentimente fabricate în laborator*, Ibid., 1982; *Legi de compoziție internă. Poeme cu probleme*, Ibid., 1982; *America, paradisul diavolului*, Ed. Aius, Craiova, 1992; *Metaistorie* (trilogie teatrală: *Formarea omului nou. O lume întoarsă pe dos, Patria de animale*, Ed. Doris, Buc., 1993; *Clopotul tăcerii*, Ed. Haiku, 1993; *NonRoman*, Ed. Aius, Craiova, 1993; *Fugit. Jurnal de lagăr*, Ed. Tempus, Buc., 1994; *Întâmplări cu Păcală*, Ibid., 1994; *Emigrant la infinit. Poeme americane*, Ed. Macarie Târgoviște 1996; *Prin tunele de cuvinte. Poeme într-un vers*, Ed. Haiku, 1997; *Scrieri defecte*, Ed. Aius, 1997. În limba engleză: *Nonpoems*, Xiguan Publishing House, Phoenix-Chicago, 1990&1991; *Dark Snow*, Erhus University Press, Ibid. 1992; *Circles of Light*, Ibid., 1992 - toate traduse, de autor și în românește. În franceză: *Le sens de non-sens*, Fes, Maroc, 1983&1984; *Antichambres et Anti-poésie ou Bizareries*, Ed. El KiKitab, Fes, Maroc, 1984; *Antichambres et Anti-poésies*, Ed. Claude le Roy, Internoréal, Caen, France, 1989; *LE PARADOXISME: un nouveau mouvement littéraire*, Xiguan Publishing House, Bergerac (France), 1992; *Sans moi que deviendrait la Poésie?*, Ed. De la Tombée Enr., Baetherville, Quebec, 1993. Traduceri din franceză în engleză și din engleză în română: *Keys of the earth. Poems*, by Claude Le Roy Inter-noréal, Caen, 1992. În spaniolă: *Inventario del general malo*, Moorheed State University translated from French into Spanish by Teresinka Pereira, 1991; *Distihuri paradoxiste*, Ed. Aalborg, Danemarca, 1998.

Florentin Smarandache a publicat și un număr de lucrări în domeniul matematicilor. Este, între altele, și autorul funcției din Teoria numerelor care-i poartă numele [$\eta: Z^* \rightarrow, \eta$] (n) este cel mai mic număr întreg astfel încât $m!$ este divizibil prin n . Lucrările lui din domeniul matematicilor sunt publicate în Maroc (Fes și Casablanca), la Chicago (SUA), Germania, Olanda, Anglia, Spania, Franța și în România, autorul fiind membru al Asociației Matematice (din 1980), aceeași calitate dobândind-o și în SUA, în 1983.

CURRENTUL LITERAR PARADOXIST

○ În anii '80 a apărut pe meleagurile Olteniei manifestul unei mișcări literare noi, paradoxismul. Întemeietorul acesteia este matematicianul **Florentin Smarandache**, fugit în SUA, cu doi ani înainte de răsturnarea regimului totalitarist din România. ○ În ce constă Mișcarea Paradoxistă? A face tabula rasa din toată literatura de până la paradoxism, a considera nonliteratura ca literatură, a compune non-poeme, non-teatru, non-roman, deci tot non-literatură, literatura fiind eliberată de orice tiranie: de rimă, de ritm, de figuri de stil, chiar și de cuvinte, cultivându-se stilul non-stil, poemul fără versuri, chiar fără cuvinte, numai cu desene, forme geometrice, litere sau cifre, semne de punctuație sau tot felul de alte semne scoase din calculator și puse brambura pe foaia albă de hârtie, sau mai simplu, sub înfățișarea unor file absolut albe sau absolut negre, sau dacă se scrie totuși, să se folosească non-inteligibilul, paralingvisticul, trivialul, electronicul, să se facă literatură din orice, chiar din nimic.○

FLORIN VASILIU,
PARADOX ÎN LITERATURĂ (București: 1999), pp.330 -345

1. Paradoxismul

În anii '80 a apărut pe meleagurile Olteniei manifestul unei mișcări literare noi, paradoxismul. Întemeietorul acesteia este matematicianul **Florentin Smarandache**, fugit în SUA, cu doi ani înainte de răsturnarea regimului totalitarist din România. Profesor la Universitatea din New Mexico, autor al unei "funcții Smarandache" și a numeroase lucrări de specialitate, Florentin Smarandache este autorul a peste douăzeci de volume de poezie, teatru, roman, jurnal, poeme într-un vers, haiku. În ce constă Mișcarea Paradoxistă? A face tabula rasa din toată literatura de până la paradoxism, a considera nonliteratura ca literatură, a compune non-poeme, non-teatru, non-roman, deci tot non-literatură, literatură fiind eliberată de orice tiranie: de rimă, de ritm, de figuri de stil, chiar și de cuvinte, cultivându-se stilul non-stil, poemul fără versuri, chiar fără cuvinte, numai cu desene, forme geometrice, litere sau cifre, semne de punctuație sau tot felul de alte semne scoase din calculator și puse brambura pe foaia albă de hârtie, sau mai simplu, sub înfățișarea unor file absolut albe sau absolut negre, sau dacă se scrie totuși, să se folosească non-inteligibilul, paralingvisticul, trivialul, electronicul, să se facă literatură din orice, chiar din nimic.

Paradoximul are legile sale create de Florentin Smarandache:

1. Orice fenomen are o semnificație / Și o nesemnificație.
2. Orice lucru are o valoare / Și o nonvaloare.
3. Sensul / Are un non-sens.
4. Non-sensul / Are un sens.
5. Paradoxul 1: Totul este "a", / Chiar și Non-a!
6. Paradoxul 2: Totul este "Non-a", / Chiar și "a"!
7. Paradoxul 3: Nimic nu-i "a", / Nici chiar "a"!

(Aceste trei paradoxuri sunt echivalente)

Prin substituirea lui "a" cu un atribut corespunzător și, evident, "Non-a" cu antonimul acestuia, se obțin interesante cazuri particulare.

De exemplu:

Totul este posibil, / Chiar și imposibilul! (=deviza paradoxismului)

Toți sunt absenți, / Chiar și cei prezenți (=nimeni nu acordă vreo atenție mitingului).

Totul este relativ, / Chiar și Teoria relativității (și, într-adevăr se descoperă că viteza luminii nu mai este o barieră în univers, deci că Einstein s-a înșelat).

Nimic ne este perfect / Nici chiar perfectul!

Din acest scurt inventar al paradoxismului se poate observa că, la ceea ce recurge de fapt noua mișcare este mai curând o NEGAȚIE, un curent, sau o mișcare a lui NON, decât a paradoxului. Desigur că paradoxul are un loc deosebit în rosturile mișcării, chiar pe acela care să îndreptățească termenul de paradox. Este și ceea ce îi explicam - la domiciliul meu - colegului mai tânăr Florentin Smarandache, expunându-i pe scurt istoricul paradoxului și descriindu-i câteva din aporiile școlii eleate, ale celei megarice, insolubilia Evului Mediu precum și unele paradoxuri din știință. "Scriți o carte despre toate acestea și o publicăm în State!" mi-a propus invitatul meu. În prezent se poate spune că Mișcarea Paradoxistă se bazează pe cinci lucrări programatice apărute în cursul a patru ani: **Le paradoxisme: un nouveau mouvement littéraire** (Florentin Smarandache), **Mișcarea Literară Paradoxistă / The Paradoxist Literary Movement** (Constantin M. Popa), **Anthology of The Paradoxist Literary Movement** (J.M. Levenard, I. Rotaru, A. Skemer), **Paradoxim's Main Roots** (Florin Vasiliu) și **Estetica Paradoxismului** (Titu Popescu).

Este paradoxismul o încercare hazardată? Cărțile de mai sus, autorii lor, fiecare în maniera sa proprie, încearcă să răspundă la această întrebare. Răspunsul, chiar de la primele două cărți, aduce clarificări în zona acestei forme de avangardism, iar pe măsură ce cititorul înaintează în lectură și cu celelalte trei cărți are suficiente elemente, chiar contradictorii - spre exemplu pledoariile prof. Ion

Rotaru față în față cu referatul lui Marian Barbu din cea de a treia lucrare, ca și lucrarea lui Florin Vasiliu, de fundamentare științifică a noului curent, în complementaritate cu întemeierea estetică a curentului, făcută cu un spirit doct și de înaltă ținută, de către omul de cultură și redactorul șef al prestigiosului cotidian **Curentul** de la Munchen, Titu Popescu. La toate acestea am adăuga și un argument general al lui Einstein:

"Dacă nu păcătuiești împotriva rațiunii, în general, nu poți ajunge la nimic". Desigur, că în paradox există și un dram de rațiune. Dar scriitorul trebuie să fie prezent și cu un dram de "nebunie", să știe să mânuiască și să folosească și zona irațională a lumii și a vieții. Se spune că este nevoie de irațional chiar pentru a înțelege natura. Florentin Smarandache este mai tranșant: "Totul este posibil, chiar imposibilul".

Vom analiza în ce urmează, pe rând, cele cinci lucrări, precum și câteva din lucrările literare ale lui Florentin Smarandache, în directă legătură cu acest curent "nou".

2. Le paradoxisme: un nouveau mouvement littéraire.

Volumul de poezii, scris în limba franceză, cu excepția primului poem - poem franco-român - cuprinde cinci secțiuni, pe care le vom menționa în limba română: **Poezia a murit, trăiască poezii!**, care cuprinde unsprezece poeme, **Grapho-poeme**, conținând tot unsprezece piese, **Patru super-poeme**, **Poeme în pirico-ssanoglais** cu tot unsprezece piese, cincisprezece **Poeme desenate**, **Poeme-bruioane** având opt piese, **Douăzeci și una de poeme fără poeme** și încă **Șapte poeme fără poeme**.

Poeme lizibile în sens literar sunt cele din primul ciclu, din care cităm poemul **Parce que...**: "Ciel n'est plus ciel / parce qu'il / a trop d'étoiles, / ciel est ciel / parce qu'il a un seul soleil"

Restul paginilor volumului cuprind grafo-poeme sau poeme

în piricossanglais, formate din linii, pătrățele, zero-uri, respectiv litere ale alfabetului, cifre, litere amestecate cu cifre, semne și accente, ecuații etc., ultimele în limba vorbită de un singur francez, iar celelalte secțiuni cu desene, decupări din ziare aranjate în pagină aleatoriu, sau mai șocant pagini complet negre sau complet albe. Desigur asemenea "literatură" poate fi "gustată" o singură dată, ca în celebra glumă de la radio Erevan, unde postul de radio întrebă dacă mașina Ceaika, cel mai bun automobil din lume, poate lua o curbă cu 120 km/oră, răspunsul a fost: "Da, stimați tovarăși, dar numai o singură dată". Exact acum când introduc pe computer acest text, sunt în prima zi de Paști (1999) aud din camera alăturată, în limba franceză, la un post TV, o secvență de film, în care un personaj anunță concurenților nu știu de la care firmă, rezultatele testului susținut: "Cei care au răspuns bine la chestiunile din test pot pleca și cei ce au răspuns greșit sunt declarați buni".

18.3. Mișcarea literară paradoxistă

Criticul Constantin M. Popa scrie patru eseuri: Ce este paradoxismul?, Tradiția paradoxismului, Mecanismele paradoxului și Un francțiror paradoxist. În primul eseu redă câteva idei și anume: "paradoxul (este) o formă penetrantă de cunoaștere" asemenea aserțiunii lui Alexandru Paleologu: "Paradoxul e o alarmă a inteligenței, un contact inedit cu adevărul"; avangardele reprezentate la noi de valori precum Urmuz, Tristan Tzara, Ion Vinea, Geo Bogza, B.Fundoianu au răsturnat tradițiile; în peisajul complex al postmodernismului, mișcarea paradoxistă, al cărui promotor este poetul Florentin Smarandache reprezintă o "deschidere către altă reprezentare a actului scriiturii"; paradoxismul nu caută distrugerea literaturii, ci este o literatură care a ales din toate prefixele posibile pe **non**, care de altfel stă în fruntea titlului "Manifestului nonconformist" publicat în volumul **Le sens du non-sens**, că estetica acestui **nu / da** este în esență emblema incontestabilă a paradoxismului.

Interesante sunt și celelalte eseuri. Dar ne-am oprit asupra titlului *Mecanisme paradoxului*, din care redăm două paragrafe de la început.

"Trebuie spus, de la început, că paradoxismul nu se subsumează unei atitudini ludice, deși focul reprezintă formula magică a trecerii «din regnul necesității în cel al libertății» (G.Liiceanu, **Preliminarii la o înțelegere a demnității jocului în lumea culturii**, prefață la J.Huizinga, **Homo ludens**, Univers, '77. p.19). Odată cu deplasarea accentului de pe mimesis pe poiesis, conștiința creatoare, prin discurs, își afirmă în mod clar libertatea nu numai față de realitatea imediată, ci chiar față de realitatea cuvintelor. Orice experiență-limită, așa cum este paradoxismul, radicalizează o îndelungată tradiție în numele totalei eliberări a spiritului, prin jocul poeziei resimțit ca restaurare a unui univers în care esența umană se poate regăsi. «Am venit în America să reconstruiesc Statuia Libertății», declară șeful școlii paradoxiste, Florentin Smarandache. Să fie doar o binefăcătoare utopie a absolutei disponibilități a limbajului?

Pentru a aprecia gravitatea jocului înțeles ca remodelare a lumii, să ne reamintim *Necuvintele* lui Nichita Stănescu, poetul care trânteste ușa în fața pozitivismului și a conformismului: "Matematica s-o fi scriind cu cifre, / dar poezia nu se scrie cu cuvinte, / Cucurigu!"

În continuare eseistul arată instrumentele cu care operează poetul: dinamitarea expresiilor consacrate, folosirea deturnărilor gramaticale, inventarea de noi cuvinte (trimbulând) etc.

4. Anthology of The Paradoxist Literary Movement

Antologia cuprinde câteva eseuri pure, recenzii despre cărțile sale și o șumedenie de scrisori-eseistice. Remarcăm studiul *Un logos ascuns-paradoxismul* (însemnări de dicționar) al lui Marian Barbu (p. 150), care trece dincolo de dimensiunile avangardei, unde s-a

oprit Constantin M. Popa și aduce în discuție socialul și politicul. El afirmă: "În mai puțin de cincizeci de ani s-au produs două războaie mondiale, a fost inventată și experimentată bomba atomică, s-au înregistrat cele mai uriașe realizări electronice și electrotehnice, omul a fost plasat în spațiu, cosmosul a devenit nu atât un teritoriu de meditație, cât de studiu. Îmi place să cred că visul însuși în aceste coordonate este constrâns să-și reazeze aripa zborului din cuvânt. Paradoxismul tocmai aici se află: la încheietura unghiulară a constrângerii dintre concretul existențial și locul comun al cosmicului. Sintaxa poeziei paradoxistice rămâne astfel invulnerabilă".

Optimismului discursului de mai sus i se opune punctul de vedere ferm și tranșant al profesorului Ion Rotaru de la Universitatea din București, dintr-o scrisoare-eseu: "De altă parte, însă, dacă stau să mă gândesc, cu al d-tale The Paradoxist Literary Movement (zi-i cum vrei, liber ești) te afli într-o foarte specifică tradiție românească. Noi românii am tot negat mereu, pe tot lungul parcurs al istoriei. Alexandru cel Bun a "negat" tăind pe adversari ca să apuce tronul, fiii lui s-au negat reciproc (ba tăindu-și câte o mână, ba scoțându-și câte un ochi, până la urmă "tăindu-se" de tot, ei și fiii lor), Bogdan a "tăiat" pe frate-su (alți urmași ai lui Alexandru), pe Bogdan l-a tăiat frate-su Aron, pe Aron l-a tăiat fiul lui Bogdan, Ștefan (cel Mare zis), care Ștefan, spre a se menține în tron 47 de ani a tăiat cel mai vârtos... Dar despre Mihai cel Mare, ca să nu mai vorbesc de vremurile fanariote, foarte asemănătoare cu ceea ce se vede azi? PIATRĂ PESTE PIATRĂ N-AM LĂSAT. NIMIC TRAINIC N-AM ZIDIT. AM TOT NEGAT. DE ACEEA CIVILIZAȚIA NOASTRĂ E FĂCUTĂ DIN PULBERE ȘI DIN FAIANȚĂ. Așa și cu mișcarea de avangardă, cu care am uimit Europa, "pentru ca să stea țintită cu ochii asupra noastră; pentru ca, mă înțelegi, din cauza zguduirilor și a ideilor subversive, vreau să zic într-o privință Poporul Țaaaara..." etc., vorbele sunt ale lui Farfuridi... Ași, iartă-mă, Mișcarea, "movamentul" olteano-vâlcean din Arizona. Ce capodopere (în afară de Urmuz?!) - bietul Urmuz! - a dat avangarda românească interbelică? Niciuna! Ce capodopere va da Movamentul olteano-vâlceano-arizonesc? Pot să-ți spun de pe acum, cu maximă siguranță: Niciuna!"

5. Paradoxism's Main Roots.

Cartea s-a născut așa cum am menționat mai sus în urma unei discuții cu Florentin Smarandache, la locuința mea. Eram hotărât să dau curentului paradoxist o bază, un fundament, pentru că personal consideram că acest curent literar se va pierde în marea de curente ale postmodernismului, dacă nu se va arăta ce este paradoxul, cum a evoluat conceptul, cum este înțeles în diferite epoci, la diferite popoare. Lucrarea era scrisă pentru un cititor american, așa cum s-a vrut. A fost tradusă în limba engleză și cuprinde 12 capitole: evoluția paradoxului în timp, paradoxul în antichitate, în Evul Mediu în știință, paradoxurile logico-matematice, în științele moderne, paradoxul între ființa umană și limbaj, paradoxul în India antică, în China antică, în Japonia, paradoxul în literatură. A apărut în anul 1994 la Phoenix în SUA. A intrat în numeroase biblioteci și în cea a Congresului american și a cunoscut multe recenzii, fiind citată de reviste de prestigiu din Europa și America. Am lucrat și la o variantă pentru România, care a devenit **Sfidarea paradoxului**, apărută peste patru ani. Mi-am dat seama că lucrarea cerea o alta care să dezvolte legătura dintre paradox și literatură. O va face omul de cultură Titu Popescu, redactorul șef al ziarului **Curentul** din Munchen, într-o modalitate pe care o vom prezenta imediat.

6. Estetica paradoxismului

Dacă preocupările mele au constat în a studia domeniul logico-matematic pentru a înțelege paradoxul, abordând problematica spinoasă a legăturii lui cu literatura abia în ultimii ani, Titu Popescu și-a concentrat atenția asupra operei lui Florentin Smarandache. A elaborat un studiu pe 140 pagini de un nivel de care nu s-a bucurat nici Eminescu nici Arghezi la începuturile lor. Afirm aceasta pentru că Florentin Smarandache este un talent deosebit, el și-a scris doar exercițiile de scriere până în prezent, dar opera lui cea mare este deocamdată în creierul său.

Studiul lui Titu Popescu nu poate fi rezumat în câteva rânduri. Autorul, folosind repere de referință în subiect, ilustrate de nume precum Solomon Marcus, Stephan Lupasco, Nicolai Hartman, Tudor Vianu, Roland Barthes, Emil Cioran, Ion Rotaru, Constantin M. Popa pleacă de la literatura paradoxului ajungând la paradoxism, cu deviza sa "Totul este posibil, chiar imposibilul". Autorul analizează asemănările și delimitările paradoxismului față de celelalte avangarde, filiațiile cu postmodernismul, argumentele care conferă curentului paradoxist statutul de întemeiere, demonstrând că Nichita Stănescu este un înainte-mergător, Bacovia - pe baza unei aserțiuni a lui Nicolae Manolescu - primul antipoet, glosând pe sufixul non, apelând la Emil Cioran - "Nu se poate construi nimic fără negație" - și nu fără referiri la punctul de vedere al istoricului literar Ion Rotaru, despre care am prezentat un citat mai înainte. Capitolele lucrării lui Titu Popescu sunt o lecție pertinentă de modul cum trebuie analizat un curent literar care, în prezent, este reprezentat mai curând de o personalitate decât de un grup de prozești de valoare egală cu întemeietorul lui, și care să-i legitimeze statutul pe care și-l revendică printr-un manifest pro.

7. Lucrările lui Florentin Smarandache

În intervalul de timp '83-'98 profesorul de liceu F. Smarandache publică poezie - poeme într-un vers, haiku, poezie clasică -, roman teatru, eseu. Începutul activității lui literare se identifică cu manifestul noului curent din care înțelegem că paradoxismul acceptă orice îndrăzneală: anti-literatura și literatura ei, forme fixe, flexibile sau fața vie a morții, stilul non-stilul, poeme fără versuri (pentru că poem nu înseamnă cuvinte), poeme mute cu voce tare, poeme fără poeme (pentru că noțiunea de poem nu se potrivește cu nici o definiție găsită în dicționare sau în enciclopedii), poeme care există prin absența lor, literatură postbelică: pagini pline de banalitate și non-

poezie, versuri supralingvistice: grafică, desene, versuri non-cuvânt și non-poziție, limbă neînteligibilă inteligibilă (...), să faci literatură din orice, să faci literatură din nimic.

Prima sa lucrare este **Fugit... Jurnal de lagăr din Turcia**, despre care catalogul de cărți al Editurii Victor Frunză din anul 1994 scrie: "Tânărul scriitor F.S. a fugit din țară din cu totul alte motive decât cele ale altora: pentru a-și împlini idealul de a deveni scriitor, întrucât acasă i s-a refuzat sistematic publicarea. A trebuit să treacă prin purgatoriul lagărelor de refugiați pentru a i se împlini idealul, asemenea unui paradox: cea dintâi carte de proporții îi apare totuși în patrie. Cititorii vor avea pe parcursul lecturii nu puține elemente de șoc, prin ineditul problemelor de viață și nu în ultimul rând prin limbajul uneori "scăpat", el însuși corespunzător vieții unor oameni ai nimănui".

După lagărul din Turcia, ajunge în SUA, unde după doi ani de luptă pentru a se adapta și încadra în viața Noului Continent, publică volumul **America, paradisul diavolului**. "28.05.1990. (...) S.U.A. nu-i imaginea din filme / din muzică / din romane și povestiri. / Aici acționează legea celui mai puternic (= bogat). Micul e strivit. Cum nu cunosc nici o meserie tehnică ori practică, ce voi ajunge eu? Spălător de WC-uri! Dar nu-mi convine, vere!" Florentin Smarandache își fixează în acest jurnal, viața sa de emigrant, zi cu zi, din 29.03.1990 până în 09.09.1991. Este deschis, sincer, cinstit până la inocență, scriitură șocantă, limbaj frust: "18.06.1990 (...) Excrocii umblă pe toate drumurile prin SUA, în plină lege; trebuie să fii foarte atent ce semnezi, ce contracte închei, fiindcă dintr-o întorsătură de condei rămâi cu buzunarele goale. Emigranții dau prosperitate acestei țări de drogați anormali și femei ușoare. Altfel s-ar duce dracu! Nu-i mai satură Dumnezeu de bani pe americanii ăștia. Indiferent câți ar avea, se plâng că n-au. Vor mai mulți, mai mulți. Toți se visează milionari. «Goana după aur ». Am întreat-o pe Deborah:

- Păi tu când mai trăiești, când mai iubești dacă tot timpul muncești și te gândești numai la dolari?

Mănâncă ca vacile, bagă-n ei ca-n spitalul Fundeni, d-ai sunt așa umflați, bivoli, n-am văzut în Europa atâta grăsime! ăștia-s animale de oameni, balene!"

Din volumul **Prin tunele de cuvinte**, cu poeme într-un vers:

Miorița

Coboară ciobanii la șes direct din baladă

Miorițele

Sună din tălângi odele limbii române

Lumină interioară

De parcă ombilicul mi-este legat de soare

Primăvara III

Ne ia ușor Zefirul pe ascuțite coarne

Primăvara IV

Blajini cocori aduc pe aripă căldura

Bradul

Licențiat în drept, cu fruntea în țării

Policromie

Culorile au adormit uitate în petale

Artă poetică

Cu cifre și pătrate vâslesc hoinar pe străzi

Din **Distihurile paradoxiste**:

Parafrazări de clișee: "Omul potrivit / La locul nepotrivit" = infractor.

Parodieri: proverbul popular "Vorbești de lup și lupul la ușă" devine, prin substituție ironică: "Vorbești de lup / Și porcul la ușă" = coincidență.

Perpetuum mobile: Într-o stabilă / Instabilitate.

Ateu: Credincios / În necredința sa.

Carte cu poze: Pentru cititorii / Care nu citesc.

Tratat: Consens / La nonsens.

Maestru: Demonstrează o mare știință / În artă.

Anarhie: Doctrină/Contra doctrinelor.

Euforie: Beau până / Cade nevastă-mea sub masă.

Geometrie noneuclediană: Cel mai scurt drum dintre două puncte / Este drumul nedrept.

Permutarea părților întregului:

Se face frate cu lacu / până trece dracul.

Ciocanul / Își laudă țiganul.

Bate caldul / Cât e fier.
Câine bun / În burduf de brânză.
Darul de dinți / Nu se caută-n cal.

Haiku-uri din volumul Clopotul tăcerii:

"Fragezi ghiociei / trag de sub zăpadă / primăvara"
"Izbucnesc salcâmi / în hohote / de muguri"
"Pe margine/ plopii cară în spate/ poteci"
"Printre fulgi de soare / zâmbetul știrb / al unui copil"
"Afinii-și pleacă / la pământ / capul greu de somn"
"Zăresc țărani / în carul cel lung și mare / al cerului"
"Un felinar aprins / dă cu lumina / de gard"
"În vârful norilor / bătrâna lună / cu cearcăne de noapte"
"Rege pe străzi / Crivățul / cu buzunarele goale"
"La fereastră / lumina atârnă greu / de veioză"

Din volumul Nonroman:

"Roman al posibilității unei lumi de a fi imposibile" cum își explică în prima pagină "neromanul nevieții" din Wodania, țară condusă de Hon Hyn, care experimentează o nouă orânduire, superioară din punct de vedere irațional Utopiei lui Thomas Morus, pe o bază a egalității neegale pentru că repartitia produselor sociale este prevăzută după muncă și nevoi de toaletă, cu multilaterală dezvoltare a supunerii oarbe a individului la regimul fonfoist, elaborarea de proiecte fictive asupra realităților viitoare, cu forța exemplului personal în abținerea de la bunuri materiale care aparțin Wodaniei și nu locuitorilor ei, desființarea oricăror forme de proprietate ("totul aparține nimănui", respectiv "fiecăruia îi aparține nimic", Bagaraabrutus) principiu împins de Hon Hyn la extrema omul ca animal nu aparține sie însuși ci celorlalți, încălcarea legilor naturii de către aparatul fonfoist, exproprierea țăranilor expropriati, acumularea în toate sferile economiei naționale de penurii fundamentale, răspândirea stoicismului și ascetismului la păturile plebeiene, reducerea totală a consumului și dezvoltarea producției de dragul producției, încurajarea conspirației contra conspiratorilor, etc. etc.

Din volumul **Exist împotriva mea! / I am against myself!**:

"Un drog necesar"

"Ce mai e nou? Vechiul"

"Se practică moda retro"

"O finlandeză face gimnastică suedeză"

"Două elvețiene au părării mexicane"

"Trei francezi poartă blugi italieni"

"Eu în România vreau să descopăr America"

"De surmenare, mă podidește pe nas sângele cal"

"Dar îl tratez cu sânge rece"

"Ascult frunzele atârinate pe ram și lupta lor pentru neatârname"

"Literatura este un drog necesar"

"Literatura te sensibilizează. Dar cât de necesar?"

În volumul **Metaistorie**, Doris, București, '93, sunt publicate trei piese de teatru, **Formarea omului nou**, **O lume întoarsă pe dos** și **Patria de animale**, formând o trilogie dramatică. "Sunt în această piesă - este vorba de ultima - momente cutremurătoare. Dramaturgul ajunge la un fel de esență a teatrului printr-un paradox; se dispensează de cuvântul rostit și reține doar gestul actorului. Mostruoșitatea și grotescul se realizează prin formula adoptată de dramaturg, formulă pe care o salutăm cu satisfacție", precizează dramaturgul Dan Tărchilă.

Există un destin al paradoxismului de a fi fost inițiat de un matematician și poet român, care mai are meritul de a se fi desprins cu propriile resurse și mijloace dintr-un univers pervers, părăsindu-și țara, nemaiașteptând salvarea națională dela sfârșitul deceniului trecut. Florentin Smarandache cumulase în spiritul său forța de răzvrătire contra acestei lumi părăsite și care este ilustrată în bună parte în opera sa. Florentin Smarandache este un poet matematician, care a învățat să-și cugete viața pe care o trăiește, foarte atent la filele ei, dar puțin matematizat, folosind semnele algebrice pentru orice reflecție, fiecare lucru trecând prin hermeneutica lui + sau - , un condei bine ținut în mână, un acrobat al frazei și al versului, totul fiind concomitent dihotomic - superstiția legii binomiale - adevărul

fiind și în *da* și în *non*, de unde un pasionat al jocurilor de spirit, el însuși un spirit controversat, academist până la grotesc, grav până la deriziune, sublim până la comun, nu un inegal, ci un spirit al unui evantai larg de stări contradictorii programate și controlate, împletite cu un talent de la care nimic nu poate să ne surprindă.

8. Un punct de vedere privind Mișcarea Literară Paradoxistă.

Mișcarea Literară Paradoxistă își are izvorul în Manifestul publicat în anul 1993, din ale căror idei de bază am prezentat câteva la începutul prelegerii: "Mai mult valorează o carte cu paginile albe, decât una care nu spune nimic. / Nu-mi impuneți reguli literare / Îmi permit orice îndrăzneală: antiliteratura și literatura sa, stilul non-stilului, poeme fără versuri / Traducerea imposibilului în posibil sau transformarea anomalului în normal... / Pentru că arta nu este pentru minte ci pentru sentimente. / Pentru că arta este și pentru minte. / Încercați a interpreta ceea ce nu se poate interpreta! / Imaginația dumneavoastră poate înflori ca un cactus în deșert".

Nu poate să surprindă nimic din cele de mai sus dacă deslușim în spatele acestor "non-sens"-uri, sensul incifrat al unui destin răvășit, "alungat" dintr-un univers absurd într-un "afară de-afară" pustiu, fără orizonturi și cer. Acolo unde zei supremi și demiurghi sunt Negația și Paradoxul.

Ideile manifestului său exprimă cu prioritate NEGAREA și din acest punct de vedere paradoxismul are ca substrat ideatic, teze și concepții vecine cu acelea ale avangardei. Suprerealismul bunăoară, ce și-a tras sevele din cubismul lui Pablo Picasso și George Braque, din cultul inconștienței creatoare a futurismului lui Marinetti, Hlebnicov și G.Govoni, din negarea oricărei legături între gândire și expresie, teză susținută de dadaști în frunte cu românul Tristan Tzara și R.Huelsenbeck, ce semnifică de fapt un nihilism modern, ce practică consecvent "automatismul psihic și dicteul gândirii în absența oricărui control al gândirii" (Jaques Gaucheron).

Acest curent, afirmat la începutul veacului prin André Breton - cu manifestele sale, mai ales și cu strălucitoare figuri, precum Robert Desnos, Antonin Artaud, Louis Aragon și Paul Eluard, va avea un ecou puternic peste tot în lume, izvodind curente, școli fără vreo adeziune la vreun catehism poetic. Eco-ul său în România va fi printre poeți precum Ilarie Voronca, C. Nisipeanu, Miron Radu Paraschivescu, B. Fundoianu, Ion Vinea, Sașa Pană, Geo Bogza și alții.

După ultimul mare război, occidentul este asaltat de neoavangardă, de postmodernism - ceea ce este un paradox - experimentalism, cu numeroasele sale școli noi precum letrismul lui Isidor Isou - iarăși un român - neodada și altele. În România nu lipsește echipa de poeți ai acestor noi curente: Gherasim Luca, Trost - creatorul oniromanciei - Paul Păun, Ion Caraion, Virgil Teodorescu sunt numai câțiva dintre mulți cei care se vor găsi pe baricadele noii poezii. Aurel Dragoș Munteanu va scrie în acest sens că "Față de marile centre din lume, Bucureștiul este, după 1945, cel mai fecund în experiențe artistice și, aș îndrăzni să spun, cel mai ortodox".

Dar revenind la paradoxism și la termenul NON întâlnit în Manifestul mișcării și în scrierile fondatorului acesteia, observăm că această negație este întâlnită la majoritatea curentelor literare moderne. Florentin Smarandache însă și-a revendicat în titulatura mișcării sale emblematicul PARADOXISM, voind a arăta că, de fapt, școala sa se bazează pe paradox și că NON-ul folosit ne-ar trimite la principiul noncontradicției, pe care îl încalcă. Chiar în "Manifestul nonconformist", publicat în volumul de poeme **Le sens du non sens** ('93), Florentin Smarandache expune câteva din mecanismele paradoxului: contradicții excesive, antiteze puternice, expresii figurate interpretate în sens propriu, transformări semantice, comparații contrariante etc. După cum se vede din arsenalul mijloacelor poetice enunțate, paradoxismul nu pune pedala pe negare ci pe antiteză, antinomie, contradictoriu, paradox. Așa cum se exprimă în poezia sa: "...Sunt străzile pline de goale/ Și viața este moarte// Eu sunt stăpânul a tot / ce nu există. / Trăiesc în afara mea // Vântul trage iarba / de chică / Pe lada de gunoi / ploaia e pisică / / Dau la spălat câteva versuri sordide // Această vreme este nevreimea

mea" (**De culoarea plânsului**). Pentru că pentru Florentin Smarandache "...Poemele aceste / înalte cât visul / cu trupul / verde precum viața, / cu ochii / albi cum este speranța / și negri precum jalea, / din slova / dulce cât iubirea / și amară ca dragostea /... "**(Dincolo de cuvânt)**"...versuri albastre ca ora / și moi de timiditate, / de liniște atacate / și de strigăt biruite, / cu murmuri albe / de izvoare / sau funingine de noapte" (**Înainte de cuvânt**), sunt versuri care se pot constitui drept epitaforă pentru paradoxism, așa cum "De la musique avant tout chose" a lui Verlaine era cântecul de naștere al simbolismului.

Referindu-se la mișcarea literară paradoxistă criticul literar Constantin M. Popa reconfirmă posibilitatea largirii literaturii prin concepte antinomice și paradoxale. "Paradoxismul nu caută distrugerea literaturii. El este interesat de găsirea unei noi practici scripturale, eficiente și tensionate, conservând energia rezultată din ciocnirea între câmpuri semantice opuse. Impactul va fi întotdeauna imprevizibil (...) Paradigma negării devine obiect literar pentru că totul recade în literatură. Este un paradox inevitabil..." Paradoxul este deci "...credința că în spațiul poemului poate intra orice (...) o literatură care se «șterge» pe măsură ce se scrie (...) paradoxistii exprimând cu luciditate consecințele tragice ale discriminării limbajului".

Că așa este realitatea o dovedește modul cum a fost percepută mișcarea la factori responsabili din lumea literară. Bunăoară, Claude Roy scrie în revista Noreal: "Filiația cu suprealismul frapează de la început - moștenire de la Prévert mai mult decât de la Breton. Dar nu e decât un aer de familie. Aici, jocul constă în a demonstra magicul și a stimula cuvintele în toate sensurile lor. Astfel «acordul semantic a produs un dezacord» și «echipajul a pierdut Nordul, navigând către Sud»".

Că paradoxismul există ca filon literar distinct în învălmășagul de curente literare ale avangardei, o demonstrează existența unui "paradoxism" avant la lettre, reprezentat la noi prin Urmuz, Mihail Cozma (Claude Sernet), prieten cu Marinetti, Geo Bogza, Tașcu Gheorghiu, Gellu Naum, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Leonid Dimov, Vintilă Ivănceanu, Emil Brumaru și alții.

Arătam undeva în cursul acestor pagini că paradoxul este prezent de la Homer la Shakespeare și de la acesta la Borges. Aceasta nu înseamnă că toată literatura este plină de paradox, și în plus, că ar aparține **curentului paradoxist** avant la lettre. Mai întâi pentru că nu orice creație a literaturii în care este prezent paradoxul este **a fortiori** o lucrare aparținătoare paradoxismului. Și aceasta pentru că ceea ce revendică paradoxismul - prin manifestul său - este cu totul specific, și deci reprezintă numai o parte din literatură în general și de asemenea numai o parte din literatura pe bază de paradox în special. De altfel nici paradoxismul nu poate revendica pe vreun scriitor ca atare decât în măsura în care opera sa se suprapune cu preceptele mișcării.

Și o ultimă problemă. Florentin Smarandache nu a pornit la drum doar cu un titlu de mișcare și cu un manifest. El aduce în patrimoniul mișcării, dintru început trei volume de poezie, un volum de haiku, un volum de poeme într-un vers, un nonroman, piese de teatru. Membrii români ai curentului au adăugat patru cărți de teorie a paradoxului și paradoxismului, rezumate în această prelegere. În rest nimic. O dovadă privind rezultatele mișcării pe durata scursă de la apariția sa, ar constitui-o publicarea unei antologii cu texte din autorii membri ai mișcării, care să nu aibă însă tendința manifestată în aceea existentă, plină cu scrisori ale multor personalități din țară și de pe glob adresate lui Florentin Smarandache.

Și pentru că am atins subiectul temeiului existenței școlii paradoxiste, trebuie spus că dacă paradoxul se regăsește oriunde în genurile literaturii, peste tot în operele literare, paradoxistii trebuie să încerce să realizeze un spațiu literar propriu, bazat pe paradox, în care paradoxul nu este mijloc, un instrument de lucru, ci tema centrală a operei, literatura neîncetând să rămână în drepturile ei. Paradoxismul trebuie să-și găsească matca, în direcția cultivării unei literaturi în spiritul paradoxului, a explorării zonelor sale virgine, a distilării esențelor din materialul contradictoriului lumii și fenomenalității opozițiilor ei, a zonelor încă ascunse spiritului nostru, din stratul subconștientului a cutelor fine ale iraționalului, ambiguului, nedecisului, totul având ca finalitate să adauge literaturii o pagină proprie. Așa cum se manifestă în prezent, cu o voce

puternică, susținută de câteva spirite binevoitoare nu are decât același "viitor" pe care l-au cunoscut toate curente și școlile secolului al XX-lea. Cu excepția vocii fondatorului curentului paradoxist, care își are de acum un loc meritat în literatura noastră, chiar dacă în prezent, este încă puțin cunoscut, și mai puțin înțeles.

Este o încercare hazardată? Eugen Ionesco a dovedit că poate exista un teatru al absurdului. "Dacă nu păcătuiești împotriva rațiunii, în general, nu poți ajunge la nimic", mă repet amintind de spusa lui Einstein. Dramul de irațional controlat, de puțină "nebunie" pozitivă îl posedă Florentin Smarandache, la care se dublează, un talent literar deosebit și bateriile lui pline de visuri. De la el ne putem aștepta la mult. Se va dovedi că paradoxismul are viitor? Răspunsul nu-l poate da prezentul, mai ales că în probleme cum cea de nemurire literară este treaba viitorului. Un viitor cu rădăcinile într-un prezent în care luminăm și trecutul cu energia de care dispunem. Un viitor pe care îl pregătim în tineret, în biblioteci, fonoteci, videoteci, în câteva case memoriale și monumente, căci asta este tot ce rămâne. Și acestea bătute de elementele fundamentale: focul, apa, pământul... și unul al omului, *ignoramus, ignorabimus*, al lui Raymond...

POST-MODERNISMUL PARADOXIST

○Precum Jean Cocteau, care șoca la vremea sa pe cititori prin inovațiile de stil, sintetizând și nu ignorând experiențele dadaiste, cubiste și tradiționaliste clasice, Smarandache își oferă distihurile paradoxiste, ca pe un tribut adus istețimii gândirii omenești de totdeauna, capacității ei de a reflecta în mod concis și totodată ambiguu, paradoxurile din viața cotidiană. ○Prin arta sa, poetul Smarandache îmi amintește de precizia matematică a artei gravurului olandez Maurits Cornelis Escher, de procedeele inversiunii raportului formă/fond, dar mai ales de ambiguitatea care l-a făcut celebru pe Escher. ○Florentin Smarandache se distinge atât prin programul propriu, riguros și antrenant, cât și prin forma specifică de exprimare. ○În contextul poeziei post-moderniste, încărcate de clovnerie și prolixitate, experimentul din noile poezii cu formă fixă ale lui Florentin Smarandache, pare să aibă un sens aparte. ○

GEORGE BĂJENARU
"Astra", Brașov, Nr.3/1999, p. 64-66

Continuându-și cu persistență aventura paradoxistă în poezie, matematicianul-poet Florentin Smarandache a ajuns acum la cel de **Al patrulea Manifest Paradoxist**, concretizat în recenta sa carte intitulată **Distihuri paradoxiste** (Editura Dorul din Danemarca). Înainte de a comenta acest eveniment din aventura domnului Smarandache, am observat că inovațiile poetului din cartea amintită, se înscriu perfect în panorama timpului nostru, *bântuit de acel spectru al Post-Modernismului*, de care vorbea francezul Gerard Georges Lemaire, într-un articol intitulat *Decadence*, din ziarul *Le Monde Dimanche* (18 Octombrie 1981).

Într-o expunere cu titlul **Modern și Post-Modern**, prezentată la cea de a patra conferință **Sir William Dobell**, ținută în orașul Sydney, din Australia (31 octombrie 1979), cunoscutul teoretician american al *Post-Modernismului*, Clement Greenberg definea ca trăsătură a **Post-Modernismului**, *scăderea standardelor estetice, cauzată de democratizarea culturii sub industrialism*. În studiul **Ce este Post-Modernismul** (Academy Editions, London, 1996), americanul Charles Jencks atrage atenția că asemeni lumnistului francez Lemaire, Greenberg vede pericolul **Post-Modernismului**, ca blocare a ierarhiei în judecata artistică, deși *el nu merge atât de departe, ca francezul Lemaire, de a numi, acest Post-Modernism, nihilism*. Este exact ceea ce vrea să ne spună și Florentin Smarandache în **Al patrulea Manifest Paradoxist** pe care îl numește **Cuvânt înainte și înapoi** și ni-l oferă ca pe un fel de ghid, așezându-l, dintr-o bună inspirație, înaintea celor **601 distihuri paradoxiste**. Prin el însuși, acest **Manifest** nu este altceva decât o invitație adresată nouă de către poet, de a gândi și a crea împreună cu el. Fragmentul *Facerea distihului*, mi se pare ilustrativ, în acest sens. Dată fiind noutatea fenomenului său literar-artistic, și conștient fiind de dificultățile prin care ar putea trece cititorul lecturându-i distihurile, Smarandache ne răsfată, ghidându-ne ca pe niște copii în prima lor zi de școală. Sub titlul **Teoria Distihului Paradoxist**,

poetul clarifică, din capul locului următoarele: *Distihul Paradoxist este format din două versuri, antitetice unul altuia, dar care împreună se contopesc într-un întreg, definind (sau făcând o punte de legătură cu) titlul. De regulă, al doilea vers, neagă pe primul, conținând așadar o noțiune/sintagmă/idee opusă (antinomică, antagonică)*. Urmează regulile după care se poate crea un distih paradoxist. Explicând în detaliu procedeele prin care se poate fabrica un asemenea distih și recomandând învățăceilor să meargă la substanță, autorul atrage la un moment dat atenția că acest volum nu se poate adapta la clișeele altor limbi, cu alte cuvinte ne dă de înțeles că avem de-a face cu o operă intractabilă. O declarație de bun-simț se impune, iar poetul se simte obligat să comunice un fapt, pentru noi inedit. *Paradoxismul*, ne spune domnia sa, *nu l-am inventat ci descoperit. El a existat înaintea paradoxistilor. Înțelepciunea populară, dar și o parte din creația cultă, se mulează pe matrița paradoxistă clasică*. Poetul își ilustrează apoi afirmațiile cu exemple de paradoxuri exprimate de-a lungul timpului, începând cu anticii greci și până la unele expresii paradoxiste din zilele noastre.

Precum Jean Cocteau, care șoca la vremea sa pe cititori prin inovațiile de stil, sintetizând și nu ignorând experiențele dadaiste, cubiste și tradiționaliste clasice, Smarandache își oferă distihurile paradoxiste, ca pe un tribut adus istețimii gândirii omenești de totdeauna, capacității ei de a reflecta în mod concis și totodată ambiguu, paradoxurile din viața cotidiană. Fiindcă în acest cotidian, plin de scânteieri matematice și electronice, vrea să ne readucă, în cele din urmă, trecându-ne prin arta sa paradoxistă, acest *copil teribil* al literaturii postmoderniste. Rezultatul acestei aventuri? O bună dispoziție și o undă de optimism pătrund deopotrivă spiritul nostru, în confruntarea lui cu vitregiile vieții. Prin arta sa, poetul Smarandache îmi amintește de precizia matematică a artei gravorului olandez Maurits Cornelis Escher, de procedeul inversiunii raportului formă/fond, dar mai ales de ambiguitatea care l-a făcut celebru pe Escher.

Oximoronul de felul *curat/murdar*, care mă făcea să râd citindu-l sau ascultându-l pe Caragiale interpretat pe scenele teatrelor noastre, este taracteristic distihurilor paradoxiste de tip Smarandache

și el umple de ambiguitate gândirea noastră, făcând-o să treacă dincolo de semnul echivalenței sau rezultatului lipsit de *charme* din aritmetica noastră simplă, de toate zilele. Aceasta este metafora paradoxistă, al cărei producător, prolific și fantezist incită și provoacă mințile noastre, veșnic speriate de repaos sau de o eventuală ruginire.

...Mă simt fericit să spun că mă număr printre puținii cititori; care au citit această carte, în faza ei inedită, de manuscris. Într-o seară, de iarnă, aflat acasă, în fața căminului plin de flăcări poetice, lecturam acel manuscris, împreună cu fiica mea, Cătălina, ale cărei studii de specialitate în matematică și psihologie, mă făceau curios de a-i cunoaște, în final, reacția. Această reacție a izbucnit însă în mod spontan, încă de la primul distih, printr-un hohot de râs. *Distihuri precum: Beau până cade nevastă-mea sub masă. (Euforie), ne contaminaseră de-a binelea, de o bună dispoziție. La finele lecturii, am întreat-o pe Cătălina, ce părere are, și ea mi-a răspuns: Este exact ce numește domnul Smarandache în Balada lui Ermizeu: o mulțime fuzzy, adică acei algoritmi, cu care se încearcă de obicei aproximarea logicii umane pentru computere. O sofisticată imitare a felului de a gândi al omului. Niște exerciții de disecare a logicii umane, al căror rezultat este egal cu ilogica expresiilor. Este ca și cum aș spune eu: Toc cui pe asfalt / Sunetul nervilor mei călcați în picioare...*

I-am telefonat domnului Smarandache și i-am mulțumit, spunându-i cât de mult am savurat noi distihurile. Reacția a fost că, după un timp, am primit fiecare câte o diplomă de membru de onoare al **Mișcării paradoxiste**, semnată de domnia sa, în calitate de președinte al acestei mișcări. La primirea diplomei mărturisesc că m-am simțit încă o dată om în rândul lumii noastre, post-moderniste, plină de paradoxuri de toate soiurile, o lume aflată *Într-o stabilă/instabilitate*, precum în distihul *Perpetuum mobile*, primul din cele 601 distihuri ale cărții.

...Când am primit apoi cartea, copertată și ilustrată de autor - sugerându-mi parcă un superb peisaj subacvatic, încărcat de alge și corali, simbol al unui spațiu creativ -, și însoțită în final de o frumoasă prezentare făcută de Dan Țopa, m-am bucurat și nu am ezitat să împărtășesc, precum un copil, bucuria mea, unui bun prieten, critic

și istoric literar. *Bine - zice amicul meu - dar paradoxismul nu este ceva nou, vine mai de departe..., din Urmuz, din dadaism, din surrealism...* Este adevărat, dar Florentin Smarandache se distinge atât prin programul propriu, riguros și antrenant, cât și prin forma specifică de exprimare. Rostul acestor distihuri e astfel explicat de autor în **Manifestul** său: *Curentele literare sunt o formă și o reformă de răspuns lumii, în acest sfârșit de Mileniu II al științei și tehnicii, când asistăm la o revoluție electronică. Revoluție informațională. World wide web Internet, când poezia a murit, deci poezia nu a murit ci noi formule de exprimare se trebuiesc inventate. Și acesta nu este un nonsens, ci un sens de adaptare lirică la antilirică, când arta este non-arta însăși... Introducând o specie de poezie cu formă inedită, paradoxismul captează un nou mod, -vechi de când lumea!- de reprezentare. Întru legitimarea noii poezii, prezentăm mai la vale, un număr prim de tipice d-i-s-t-i-h-u-r i p-a-r-a-d-o-x-i-s-t-e clasice, colectate și prelucrate în perioada 1993-1998.*

Reflectând asupra ideilor de mai sus, și confruntându-le cu distihurile din carte, înclin să cred că întreprinderea domnului Smarandache nu este altceva, decât o încercare disperată a unui poet conștient de misiunea artei, de a găsi pentru poezie o soluție salvatoare, în acest moment istoric, de electronizare și robotizare a gândirii umane, când regină a artelor, **Poezia**, pare a fi tot mai mult ignorată și uneori considerată mostră de subcultură.

În laboratorul paradoxist al poetului, stihurile ca elemente componente ale fiecărui distih, îmi apar ca doi nori care se ciocnesc. Fulgerul ce se naște din această ciocnire, nu este altceva decât metafora cu care poetul își botează produsul final (distihul). Privind acest produs, îmi apare aieva metafora *o șapcă cu flori*, cu care poetul dadaist, Tristan Tzara, numea lumea în poezia *Pe un rid al soarelui* (versiunea tradusă de Florentin Smarandache). Transcriu câteva dintre distihuri: *Se vede / că nu se vede (Ceață); S-a belit la pălărie / Deși poartă fes (Necaz); S-a rezolvat / "Nu se poate" (Soluție); Lasă-mă / Să nu te las (Răzbunător); Se face frate cu lacu' / Până trece dracu' (Baltă); A făcut efortul / De a nu face nici un efort (Comod); E frumos / Urātu' dracu' (Câine mops); Care ești*

atât de tu / De parcă n-ai mai fi (Tu); Sărăcie / Din belșug (Calicie); Confort / Inconfortabil (Mizerie); Pasivitate / Violență (Nepăsare); Mireasă / Nevastă (Domnișoară); I-a cerut fetei mâna / Fiindcă îi plăceau picioarele (Căsătorie); Ger amărui / De te ia cu călduri (Bobotează).

...Coborârea poetului Smarandache în limbajul cotidian al timpului nostru măsurat și computerizat, acum, la sfârșitul mileniului al doilea, îmi amintește de coborârea poetului francez Guillaume Apollinaire în limbajul cotidian al Franței de la începutul acestui secol, și mai ales de acea imagine grotescă de cioban, pe care poetul o da turnului Eiffel în poezia *Zone*, văzând, în această, pe atunci nouă minune a lumii, pe noul cioban al poeziei viitorului. Poetul ironiza astfel vechea poezie pastorală și condamna creațiile paseiste.

În contextul poeziei post-moderniste, încărcate de clovnerie și prolixitate, experimentul din noile poezii cu formă fixă ale lui Florentin Smarandache, pare să aibă un sens aparte. El mi-a apărut ca un *puzzle* dezlegat de autor și oferit nouă cu o generozitate, precum problemele rezolvate intenționat de autorul unui manual de matematică, spre a servi de model elevilor în rezolvarea pe mai departe a unor probleme asemănătoare. Ce s-ar fi întâmplat însă dacă aceste distihuri ar fi apărut fără titlul care le asigură valoarea metaforică? Să înțeleg că poetul nu ar mai fi revendicat astfel, în manifestul său, legitimarea acestor distihuri ca poprii în general, dar mai ales ca poezii ale timpului nostru? Oricum, procedeul folosit invită la reflecție și comentariu. Este în fond o manieră aparte, de a produce o poezie, pe cât de scurtă, pe atât de cuprinzătoare, și care să corespundă timpului nostru, devenit, pe zi ce trece, tot mai scurt, și mai atotcuprinzător. Un experiment poetic plin de speranța supraviețuirii. Și dacă printr-un asemenea experiment, domnul Smarandache nu face decât să ne binecuvânteze cu buna dispoziție ce o revarsă asupra noastră aceste distihuri paradoxiste, mie unul nu-mi rămâne decât să-i mulțumesc, să-l felicit și să-i urez, pe mai departe, succes, în frumoasa și obșteasca aventură a minții și inimii domniei sale, copleșite, precum se vede, de o profundă neliniște creatoare.

PARADOXOLOGIA VIETII ȘI ISPITA DE NEANT

○Era prin 1980. **Florentin Smarandache**, cunoscut ca matematician și poet, în calitate de participant la viața polis-ului, într-un mod “politicos”, ia o “atitudine politică” împotriva regimului comunist totalitar, inițiind Mișcarea Literară Paradoxistă. Ergo, o mișcare de protest. ○După capitolul de istorie a “paradoxismului”, care, după C.M. Popa, și-ar avea începutul în mișcarea de avangardă de la începutul secolului, capitolul următor justifică tradiția paradoxismului, iar următoarele explică “mecanismele paradoxului”, exemplificând cu “un franctiror paradoxist” care este Florentin Smarandache. ○Ceea ce mișcarea paradoxistă cere este o rupere totală de orice tipare și clișee. ○Ceea ce Smarandache propune în Manifestul Mișcării Literare Paradoxiste este salvarea artei din starea de cenușareasă și câștigătoarea demnității profetice○

DUMITRU ICHIM

“Origini”, Norcross, GA, SUA, vol. II, nr. 13&14, Iulie-August 1998, p.6

Era prin 1980. **Florentin Smarandache**, cunoscut ca matematician și poet, în calitate de participant la viața polis-ului, într-un mod “politicos”, ia o “atitudine politică” împotriva regimului comunist totalitar, inițiind Mișcarea Literară Paradoxistă. Ergo, o mișcare de protest. În orice formă ar fi exprimată, ea este binevenită.

Poate cel mai substanțial studiu despre această mișcare este cel publicat de Constantin M. Popa, apărut în Editura *Xiquan Publishing House*, Phoenix și Chicago, 1992. Destul de bine documentat, autorul ne familiarizează cu ceea ce este paradoxismul. E adevărat că dicționarul de neologisme nu are un asemenea termen. Găsim doar “paradox”, “paradoxal”, dar nu dicționarul creează cultura, ci omul. Orice dicționar e o grădină în care, prin cimitirul cuvintelor moarte, omul plantează flori noi din sămânța abia scăpărată de luceafăr. Deci, pentru fișele pescuitorilor de cuvinte încă două: “paradoxist” și “paradoxologie”. Amândouă își trag obârșia din stânca despicață de trăsnet a “paradoxului”. Acesta “se confundă adesea (cum bine precizează Constantin M. Popa) cu exercițiul plat și plicticos al reabilitării truismelor. Nu se poate nega faptul că pentru a întoarce lucrurile comune îți trebuie curaj. Nimic mai riscant decât a lucra cu banalitatea. Și totuși, paradoxul bine făcut atinge pragul filosofiei. Devine o forță penetrantă de cunoaștere.”

După capitolul de istorie a “paradoxismului”, care, după C.M. Popa, și-ar avea începutul în mișcarea de avangardă de la începutul secolului, capitolul următor justicică tradiția paradoxismului, iar următoarele explică “mecanismele paradoxului”, exemplificând cu “un franctiror paradoxist” care este Florentin Smarandache. Hermeneutica se face pe text original, iar nu pe cel tradus, deci ne oprim la tălmăcirea Mișcării Paradoxiste făcute de Smarandache în “programul-manifest”.

Înainte de aceasta, câteva precizări necesare. Părerea mea e că paradoxul nu “se face”. El există, e ceva viu în noi, e însăși “viulitatea” noastră. Această “viulitate” e viața umană, care ne desparte de “viețuire” ca simplă “viețuitoare”. Doar omului, după cum zice Biblia, după ce Dumnezeu l’a plămădit cu mâinile Lui, i-

a “suflet” flacăra divină a “sufletului” ca “chip și asemănare”.

De aici începe paradoxologia vieții, mișcarea paradoxistă încercând una din tâlcuirile ei. Viața e paradox. Viața e sfântă. Când materialistii au încercat să rupă creatura de Creator, desacralizând omul prin răpirea divinului aruncat materiei, umilindu-l din calitatea de Rege al Universului prin coborîrea lui la frate cu râma și maimuța, iar nu cu Dumnezeu, nu s’au gândit că bumerangul se va întoarce. Tot ce fusese “științific” s-a năruit.

Începutul secolului XX a reînviat, prin toate științele, paradoxul. Teoria cuantică e doar un exemplu. Einstein și Brâncuși, un altul. Domenii diferite, numitorul comun același.

Creștinismul este cel care a înălțat paradoxologia pe culmi teoretice. Prin întruparea Cuvântului, totul devine paradoxal. Fiul care s’a născut din Tată fără de mamă, cum spun Sfinții Părinți, se naște din Fecioară fără de tată. Natura ca Physis cum o concepea Aristotel se “naște” din nou prin “nașterea” Logosului. Logica filosofiei aristoteliene e depășită. Naturalul devine supranatural. Dumnezeu se face om, ca omul să se îndumnezeiască. Omului i se oferă dreptul la minune, minunea fiind și devenind cel mai logic paradox în fața perspectivelor teandrice.

Esența paradoxului este esența creației. Ex nihilo. Creatorul atinge cu cugetul cea mai intimă parte a veșnicie: neînceputul-începutului, clipa-neclipă. Pe scurt, e paradoxul de a-fi-liber-prin-dragoste, Eva greșind prin neascultarea paradoxului și devenind prima pre-ucenică a lui Aristotel. Prima persoană ispitită de neant, definiția neantului fiind cea de-a-fi-liber-prin-ne-dragoste. Trebuie să precizăm că “prin dragoste” înțelegem ceea ce Tarsianul le scria Corintenilor prin faimosul Imn al Iubirii, sau celebrul Prolog al Logosului, scris de Vulturul din Patmos, pe care orice poet, în decursul veacurilor, a încercat să-l parafrazeze.

Berdiaev a fost un subtil filosof creștin. Poate nu greșim dacă îi rezumăm profunda lui filosofie prin “a-fi-liber-prin-dragoste”. Ca teolog, uneori este “paradoxist”, bunăoară vorbind despre mâța lui. De ce amintesc de el? Poate că ar fi fost singurul capabil să interpreteze la justa valoare mișcarea literară paradoxistă.

Dar să revenim. Propus ca membru de onoare al “The

Paradoxist Literary Movement Association” mi s’a uşurat foarte mult girul de cronicar amator sau de amator cronic, în felul acesta permiţându-mi-se în limbajul “paradoxist” să citesc-necitind toate cărţile-necărţile de artă-Non-artă şi am fost impresionat de această “anti-literatură şi literatura ei” pentru că a ajuns să posede “stilul non-stilului”. Nu aş vrea ca să devin-nedevenind un epigon-neeipigon al stimatului-nestimatului profesor-neprofesor Ciorănescu-NeCiorănescu care răspunde-nerăspunzând: “Nu pot să spun că te-am citit, pentru că Dta. nu vrei aşa ceva; nici că te-am înţeles pentru că ar însemna totuşi că te-am citit şi am devenit cactus. Te-am urmărit luptând cu valuri uscate şi cu pagini albe şi îţi admir curajul, nu stilul pe care îl consulţi singur. E o dorinţă de neant, dar un neant care refuză să fie numai atât, ceva cam ca abstracţiunile lui Mondrain. Jocuri abstracte. Dar trebuie să fii atent la nimic, pentru că corabia lui Noe e totuşi corabie şi ochii pisicii sunt totuşi ochi.” Am încheiat citatul-necitat doar începând.

Trecând peste glumă, distinsul profesor Ciorănescu sesizează nişte aspecte foarte importante ale actului creativ, referindu-se la Mişcarea Literară Paradoxistă: “e o dorinţă de neant, dar un neant care refuză să fie numai atât”. Este o ispitire a neantului, care, dacă nu este învinsă într’un mod paradoxologic, iese din sfera umanului ca o decădere în sfera demonicului. Creaţia este din nimic. Este eliberarea din robia meontică, omul fiind pecetluit de Creator să fie creator.

Florica Baţu a surprins într-o carte de poezii pentru copii “negaţia creativă”, mai bune spus vârsta psihologică a negaţiei creative. Copilul zice “Nu!” la o anumită vârstă. Nu e revoltă, ci continuarea drumului, la prima răscruce, descoperind taina dintre vorbă şi cuvânt. Prin cuvânt poţi cuceri. A doua răscruce e nunta. Monologicul devine dialogic. Apa e transformată în vin. La prima răscruce, copilul descoperă lui “nu” de la care învaţă sensul “da”. La a doua ajunge lui “da” în modul dia-logic. Ultima răscruce este când omul ajunge la vârful anilor lui. Pentru vieţuitoare ar fi suprema negaţie, dar ele nu ştiu de aşa ceva. Moartea nu există pentru ele. De ce? Instinctual, animalele trăiesc numai în ţarcul lor biologic. Deşi sunt muritoare, ele nu gustă nici o secundă din cunoaşterea

amărăciunii morții. În sensul acesta, animalele sunt “ne-muritoare”, pentru că muritor este cel care e conștient că va muri. Deci, dacă animalul este “nemuritor” în țarcul lui biologic prin necunoaștere, ce facem cu omul care, biologic, e animal și care își cunoaște moartea? Pentru el nu există nemurire? De ce i s’a dat cunoașterea? Pe vârful de munte al anilor, omul își adoarme trupul și, fiind om, se îndreaptă în sus, spre Omul-Dumnezeu. Sau se poate revolta împotriva Lui. Numai Omului i s-a dat “chipul lui Dumnezeu”. Nici diavoli și nici îngerii cei mai de sus nu au acest dar, ei fiind doar spirit. Omul pe lângă spirit având și trupul, are posibilitatea de a depăși chiar pe diavoli în răutate. Diavolul ispitește cu neantul, dar numai omul poate realiza întoarcerea în neant. Și omul poate deveni superior îngerilor, cele mai perfecte creaturi. Îngerii nu pot fi frați cu Hristos, dar omul este.

Negația de dragul negației nu poate fi cultivată decât înrobindute neantului, meonticului, haosului. Și aceasta nu e o soluție creativă. Prin artă omul se eliberează de tot ce e urât, de orice tiranie, de orice e împotriva naturii lui ca om.

Ceea ce mișcarea paradoxistă cere este o rupere totală de orice tipare și clișee. Orice creator autentic e de acord cu Smarandache “să faci literatură din orice” și “să faci literatură din nimic”. Și iarăși revin la sfatul subtil al lui Ciorănescu: “dar trebuie să fii atent la nimic, pentru că corabia lui Noe e totuși corabie și ochii pisicii sunt totuși ochi”. Omul este liber, libertatea fiind partea ontologică a structurii lui. Libertatea omului poate fi deplină spre anumite orizonturi, dar el nu posedă o libertate absolută. Aceasta aparține Creatorului și nu creaturii. Îmi amintesc cum un profesor de filosofie din America mi-a corectat afirmația că am libertatea absolută să fac ce vreau: “Dacă ai libertatea absolută să faci ce vrei, poți să-ți muți nasul pe creștet?” m’a întrebat. Colegii au început să râdă, văzându-mă pus în colț. Mi-am dat seama că are dreptate, dar că să nu creadă că a încuiat pe un român, i-am răspuns printr-un sofism “paradoxist”: “Pot, dar nu vreau!”. În alte cuvinte, nu poți fi paradoxist absolut.

Mișcarea Literară Paradoxistă, într-un fel sau altul, nu începe nici pe departe cu avantgarda. Ea este o exprimare a unui “nu” creativ, cum înțelegem din Manifest, în felul acesta devenind încă o tălmăcire

a paradoxologiei sesizate de Ecclesiast și de Socrate. Amândoi fixează ca țintă a tirului pe “vanitas”. Primul neagă totul: “deșertăciunea deșertăciunilor totul este deșertăciune”, dar lasă o ușă deschisă, un orizont, care în cromatica aceasta bacoviană se aprinde ca o floare a soarelui: Totul e deșertăciune, în afară de credința în Dumnezeu.

Colegul lui era fiul moașei și al cioplitorului de piatră. Socrate folosea metoda “moșitului”. Din întrebare în întrebare îl ducea pe partenerul de dialog până la marginile neantului, spălându-l negativ de falsa cunoaștere, până când amândoi rosteau împreună: “știm că nu știm nimic”. Abia atunci, după ce l’a moșit spiritual, începea să-l conducă spre adevărata Gnosis, superb prinsă de Platon în parabola peșterii, una din preînchipuirile filosofice ca profeții ale Peșterii din Betleem.

Ceea ce Smarandache propune în Manifestul Mișcării Literare Paradoxiste este salvarea artei din starea de cenușareasă și câștigătoarea demnității profetice: “Oricum mișcarea paradoxistă nu este nici nihilism, nici deznădejde. Este un protest împotriva vânzării artei.” Cât de mult scriitorii români rămân credincioși acestui manifest pistic al Mișcării Paradoxiste e o problemă de uniformă ne-uniformizată. Noi doar am schițat publicului prezentarea fizică a Mișcării paradoxiste. Informăm publicul iubitor de literatură despre ce este vorba în această mișcare paradoxistă, folosind pașaportul ce ni s’a dat ca Manifest.

PARADOXISMUL - UN LOGOS ASCUNS

(Însemnări de dicționar)

○ Poezia paradoxistică, în ceea ce a realizat mai nobil, mai durabil, a sondat după misterele lumii, dincolo de realitatea imediată, adică în idee, de la înălțimea căreia se poate începe ca un evantai tot arsenalul liric: melancolia, angoasa, subtilitatea, discreția ș.c.l. Niciodată însă poetul paradoxist nu este un spirit integrator contingentului. Prin tot ceea ce întreprinde el, în varii forme literare, trăiește senzația pleneră a făuritorului de săbii, bune de tăiat nodul gordian al oricărei poezii convenționale, contrafăcute. ○ Paradoxistul nu-și revendică gesturi de revoluționar ca unii avangardiști, nu iese în stradă demonstrativ, nu clamează în public adevăruri, fiindcă el se socotește un om al cuvântului întors pe dos. De aceea arta lui, produsul creației sale și-l socotește, nici mai mult, nici mai puțin, decât un "joc secund" mai pur. ○

Poezia aleasă de Timp, adică perenă, autentică, este, genetic vorbind, o deviație genială de limbaj și viziune de la normal, de la obișnuit. Riscând un paradox, poezia care rămâne dincolo de spațiul autorului și al cuvintelor este un enunț contradictoriu pentru neinițiați sau nealeși în decodări de sensuri. Deși o asemenea poezie conține un sistem de opoziții, mai ales formale, el poate fi dezlegat sau demonstrabil pe scara relațiilor directe cu lumea.

În consecință, nu poezia naratologică a străbătuț veacurile prin impuls și originalitate, ci acea creație care a adus un spor de mister în nebănuitele trepte ale semnificațiilor. În anul 5000, de exemplu, se va vedea că toată poezia care s-a intitulat verslibristă și a evoluat la cheremul *poestirii*, al *notației* cuminte despre obiecte sau fenomene comune, ori al *înregistrărilor cursive* de fapte cotidiene, diferențiate doar pe verticala graficeii, în ciuda denumirii sale pompoase (în U.S.A., ori în Franța) ca postmodernistă, va deveni o cenușăreasă a literaturii, făcând parte din Asociația săracilor, care necesită subvenții (ca să folosim un limbaj de epocă, omniprezent în Răsăritul Europei, între 1990-2000).

În stratificările firești ale timpului, în care un rol axial îl are gustul estetic, individual și colectiv, o asemenea creație descriptivă rămâne ca un podzol, cu fertilitate naturală slabă, fiind, ca solul omonim, nisipoasă și lutoasă. Pot fi invocate aici nume celebre de la Homer la Whitman, dar atâta timp cât E. A. Poe sau Baudelaire ne-au diferențiat încă de la începutul sec. al XIX-lea Poezia de poeme (fie și în proză), nu mai putem accepta lirismul doar ca formă vitală a imaginii (fie ea simbol, parabolă, oximoron ș.a.), venind prin convenție, printr-un pact tacit cu cititorul. Cu atât mai mult, cu cel rafinat care refuză *ab initio* malformații de limbaj ce-i tulbură starea lirică. Poezia perenă, paradoxistă, trebuie să te tulbure indiferent cum, la ce nivel, rațional, afectiv, deductiv, intelectual, științific ș.c.l. Ea trebuie să fie "un frisson nouveau", așa cum îi scria V. Hugo lui Baudelaire, după ce îi citise creația.

A nu înțelege de aici că facem opoziție tranșantă între *corectitudinea formală* a poeziei (socotită de Rimbaud drept

“meschină”) și toate, chiar toate particularitățile expunerii versului liber. Poezia leneșă, fără un obiect precis pentru meditație, poezia naratologică (așa cum îi spuneam mai sus), menită "să poetizeze" ceea ce vedem sau auzim în mod obișnuit, poezia fără idei, descriptivă și derivatele ei sunt tot atât de efemere ca și legendarele folclorizări sau mitizări realizate în rimă (de regulă monocordă) care, puse în jocurile băștinașe ale cutărui trib, indian sau african, trezesc mișcări și pantomimă.

Operând sumare (extrem de sumare) delimitări între *poezia care este și poezia care rămâne*, trebuie spus că paradoxismul vine după o îndelungată coexistență a celor două tipuri de creație, văzând bine temperatura de la umbra și lumina Poeziei. Avantajul de timp situează mai clar locul noii mișcări internaționale, derivată din noutatea avangardei care, în sec. al XX-lea, s-a diversificat multiplu: universal, dar și național.

Disecând dincolo de dimensiunile propriu-zise ale avangardei, trebuie adusă aici în discuție omniprezența socialului și politicului. În mai puțin de cincizeci de ani s-au produs două războaie mondiale, a fost inventată și experimentată bomba atomică; s-au înregistrat uriașe realizări electronice și electrotehnice; omul a fost plasat în spațiu; cosmosul a devenit nu atât un teritoriu de meditație, cât de studiu. Îmi place să cred că visul însuși în aceste coordonate este constrâns să-și reapeze aripa zborului din cuvânt. Paradoxismul tocmai aici se află, la încheietura unghiulară a constrângerii dintre concretul existențial și locul comun al cosmicului. Sintaxa poeziei paradoxistice rămâne astfel invulnerabilă. Ea ne apare, dacă îi suspectăm rădăcinile în avangardismul nominalizat, ca o sevă ce pulsează într-o corolă de minuni din idee. Fereastra din poezia paradoxistă rămâne deschisă, indiferent de vânturile altor curenți: tereștri, marini, cosmici sau chiar umani.

Este drept, și precizăm, prin reluare, că actualul paradox liric are comilitoni în toată poezia universală. A nu se confunda însă "întâmplările" cu "necesitatea înțeleasă".

Selectăm câteva exemple din lirica lumii:

EDWARD TAYLOR
(U.S.A., 1645? - 1792)

*Prefă-mă, Doamne,-n roata Ta de tort
Cuvântu-ți sfânt fiindu-mi furcă bună.
Fă-ți suluri din iubirea ce ți-o port,
Și fus din sufletu-mi, ce-ți cântă-n strună.
Vârtelniță să-ți fie-a mea vorbire -
Să depene-ale Roții toarse fire.*

(Munci casnice)

JAMES MERRILL
(n. 1926, New York)

*Poetul care visa să se-nece, ore-ntregi până a se-neca
Avea sare-n jurul încheieturilor, ochii ca niște vârtejuri
și părea
De-o apoasă emfază. Marea era conștientă,
Ca florile de la căpătâiul patului unei răni
De o răspundere de neînlăturat
Și zăcea ca un magnet lângă el cât fost-a ziua de lungă,
Ambiguă ca un plămân.*

(Poetul care visa să se-nece)

Iată, tot două fragmente poetice (naratologice, descriptive!)
din opera a doi scriitori foarte cunoscuți în Europa:

ALLEN GINSBERG
(n.1926 la Newark, în New Jersey)

*triaj din San Jose
rătăceam singuratic
prin fața unei fabrici de cisterne*

*și m-a așezai pe o bancă lângă
cabina acarului*

.....
*Floare galbenă, galbenă și
floare-a industriei,
deși o țepoasă, hădă floare,
floare totuși,
de forma unui uriaș, unui galben
Trandafir deschis în gând !
Floarea lumii asta-i.*

(Îndărătul realității)

LAWRENCE FERLINGHETTI
(n. 1919 la New York)

*În cele mai grozave gravuri ale lui Goya avem impresia
că-i vedem pe oameni
chiar în momentul când
și-au câștigat întâia oară titlul
de "omenire suferindă"*

.....
*Sunt mai puține căruțe-n peisaj
dar mai mulți oarneni infirmi în
limuzine colorate,
cu plăci bizare de metal
și cu motoare
care devoră -America.*

(În cele mai grozave gravuri ale lui Goya)

Mai este oare nevoie să arătăm - prin comparație - unde se află Poezia? Desigur că inegalitățile sunt sarea și piperul unei biografii literare bogate, capodopera ieșind din spuma mării după zbateri și decantări incalculabile și niciodată posibil de a fi rostite. Și totuși... Capodopera se naște din pasiune. Numai matematica, singura capodoperă a științei, s-a născut din pasiunea pentru idei, devenite întâi cifre, litere și abia după aceea cuvinte. Poezia reface drumul în

sens invers. Iar dacă ea este realizată cu pasiune, poate deveni un orator care convinge, cum ar fi spus La Rochefoucauld. Poezia paradoxistă (în sens larg) nu încearcă să convingă, ci să impună ideile unei pasiuni.

Luăm și aici două exemple pentru a descoperi "semne" la unii înaintași.

Din literatura spaniolă:

RAFAEL ALBERTI
(n. 1902)

*Ție, contur de grație umană
Tu, curbă, dreaptă, suplă geometrie,
tu, în delir solar caligrafie,
care topește ceața diafană.*

*Ție, supusă când ești mai tirană,
misterioasă-n flori și-astronomie,
de nelipsit în vis și poezie,
tinzând să intre-n legiuita ramă.*

*Expresie în diversificare,
complex, păienjeniș și labirint,
ce-n tine prinzi mișcările figurii*

*Palatul tău: azur fără hotare
Un pumn de foc în spațiu te-a slăvit -
tu, schelă, și tu, sprijin al picturii."*

(Liniei)

Din literatura română:

NICHITA STĂNESCU
(1933-1983)

Din suita celor 11 elegii, reținem două fragmente care se regăsesc ca-ntr-o *Poartă a Sărutului de Brâncuși*:

ELEGIA ÎNTÂI

Închinată lui Dedal, întemeietorul vestitului neam de artiști al dedalizilor

I.

*El începe cu sine și sfârșește
cu sine
Nu-l vestește nici o aură, nu-l
urmează nici o coadă de cometă.*

*Din el nu străbate-n afară
nimic; de aceea nu are chip
și nici formă. Ar semăna întrucâtva
cu sfera,
care are cel mai mult trup
învelit cu cea mai strâmtă piele
cu puțință. Dar el nu are nici măcar
atâta piele cât sfera.*

.....
III.

*El nu se lovește de nimeni
și de nimic, pentru că
n-are nimic dăruit în afară
prin care s-ar putea lovi.*

Indiferent cum circumscriem dezbateră, paradoxismul în poezie (deocamdată, căci în teatru, cred că are afini la nivelul piesei existențialiste, indiferent în ce registru este redactată: elvețian, american, francez, italian sau german) face parte autorizată din limbajele moderne ale creației care acoperă tot mai dens o modalitate de gândire și, implicit, de exprimare. Alta, decât ne spusese tradiția - divergent și neomogen.

A nu se înțelege de aici decât un act de complementaritate față de o tradiție stabilizată de greci prin tragedie - căci paradoxismul este mișcare gravă, responsabilă -, de francezi, prin rațiunea din clasicism, de nemți și englezi prin visul romantic, de austrieci prin cuvântul și aspirația expresionistă. Iar dacă este vorba de români, tradiția începe cu viziunea cosmică eminesciană, continuă, în perioada interbelică, prin metafizica lirico-filosofică a lui L. Blaga, prin rostirea dincolo de cuvânt a lui Arghezi, prin limpezirea ideilor în spații geometrice la Ion Barbu, ori prin pedalarea obstinantă într-un spațiu strâmt al angoasei și al predestinării la G. Bacovia.

Fiindcă marea poezie dintotdeauna este o permanentă revelație și se deschide ca un crin regal în luna august: paradoxismul și-a sublimat tradiția în formulări neprozaice, adesea șocante, nu întotdeauna contemplative, refuzând programatic creația ca pură istorie, conotativă.

Poezia paradoxistică, în ceea ce a realizat mai nobil, mai durabil, a sondat după misterele lumii, dincolo de realitatea imediată, adică în idee, de la înălțimea căreia se poate începe ca un evantai tot arsenalul liric: melancolia, angoasa, subtilitatea, discreția ș.c.l. Niciodată însă poetul paradoxist nu este un spirit integrator contingentului. Prin tot ceea ce întreprinde el, în varii forme literare, trăiește senzația plenară a făuritorului de săbii, bune de tăiat nodul gordian al oricărei poezii convenționale, contrafăcute.

Paradoxistul nu-și revendică gesturi de revoluționar ca unii avangardiști, nu iese în stradă demonstrativ, nu clamează în public adevăruri, fiindcă el se socotește un om al cuvântului întors pe dos. De aceea arta lui, produsul creației sale și-l socotește, nici mai mult, nici mai puțin, decât un "joc secund" mai pur.

Așa e ultimul copil venit pe lume (vezi în basmele românești), unde este cel mai îndrăgit, chiar dacă la naștere arată mai discret a om.

Doar constelația lumii va fi în măsură să-i reveleze fascinația logosului. Și cum cuvântul a fost rostit de Dumezeu odată cu lumina, paradoxistii iau în primire tot ce se poate decanta prin Idee, chiar dacă drumul până aci poate fi o muncă sisifică, ori o golgotă, unde speranțele nu mai sunt compatibile cu vreo realitate. Imaginarul

paradoxistic este unul interior, pictural ca la Țuculescu, fluent ca la Valéry, ascuns ca la Nichita Stănescu și analog oricărei formulări din știință - matematică, astronomie, fizică, biologie.

Dacă am apela la o schemă a acestui *homo ludens*, care este poetul paradoxist, ea ar arăta ca o parabolă. Adică opera creată poate fi socotită un loc geometric al diverselor izvoare de informație, provenite, de când lumea, dintr-un punct fix (focar), care nu este altul decât realitatea, izvoare depărtate și de o directoare (obținută din sedimentarea tradiției). Interesant de subliniat - dacă persistăm în această analogie - că axa de simetrie este constituită din virtutea intelectuală sau talentul imaginativ al autorului.

O ultimă glosă s-ar formula astfel: caută poetul paradoxist esența umanismului ca înaintașii săi, ori prin căile de acces verbal tinde spre adevăr și metafizic ? Nu cumva constatând că nu se poate merge spre esențe, fie și ideatice, *el* este condus spre o frică, spre o teamă care în lumea contradicțiilor nu mai este așa de acută? Poate fi și aceasta o realizare ca sub o sabie a lui Damocles? După rezultatele de până acum, ca și după dezvelirea unor filoane în mai toate literaturile lumii, cu precădere în sec. al XX-lea, înțelegem și apreciem curajul paradoxiștilor, ieșit mai hrănit datorită "contrasrijinului constant în experiența temerii esențiale". Avea dreptate filosoful german Heidegger, în deceniul al treilea, când constata, în faimoasa conferință *Ce este metafizica?*, următoarele: "În măsura în care deprecieri teama esențială și relația ființei cu omul, așa cum se luminează prin această teamă, înjosim esența curajului. El are însă puțința să țină piept Nimicului. În abisul spaimei, curajul recunoaște spațiul ființei în care abia a intrat și din a cărui deschidere - luminatoare (*Lichtung*) orice ființare revine în ceea ce este și în ceea ce poate fi ea."

Parafrazând o celebră observație a lui Heidegger despre Ființă, am spune și noi că gândirea esențială a paradoxismului trebuie să fie un eveniment al Ființei.

N. B.

1) Dacă aş fi unul din ideologii paradoxismului, aş impune ca emblema estetică o parafrază critică a lui Nichita Stănescu: "A venit îngerul şi mi-a zis: de atâta amar de vreme, te veghez ca să ajungi om de ştiinţă şi tu până acum n-ai inventat nimic! Cum să nu, am inventat! Numai că ştiinţa pe care am creat-o este atât de subtilă, încât uneori se confundă cu firescul. Ea se numeşte hemografia, adică scrierea cu tine însuşi."

2) Dacă s-ar iniţia studii comparate de amploare privind *profesiunea* poezilor, s-ar constata că de-a lungul mileniilor versurile (vorbite sau scrise) au ţinut de incantaţie. În mod deosebit, până la mişcarea romantică. După aceea, prin Symbolism şi Avangardism, cuvântul a devenit doar o pistă de lansare sau un portavion de decolare a unui alt spirit lingvistic şi mai ales semantic. O dată cu ocuparea prim-planului, în sec. al XX-lea, de către ştiinţă, iar acum de tehnică, limbajul poetic devine un bob de aur într-un deşert de informaţii stocate pe computer. Şi totuşi, ca logos ascuns, paradoxismul, aşa cum a fost el conturat de poezia lui Florentin Smarandache (Arizona, U.S.A.), pune în evidenţă - pentru viitor - osmoza cuvântului cu Ideea, care poate veni tandră sau labirintică, din lumea infinită a spaţiului raţiunii.

PARADOXISMUL - O NOUĂ FAȚETĂ A POSTMODERNISMULUI

○La Smarandache, istoria prea vie a României "de ieri" este stoarsă până la lacrimă și caricatură, încât orânduirea fonfoistă a lui Hon Hyn a paralizat și pârjolit totul -de la ideea de libertate până la aceea de muncă.

○Având pe alocuri ținuta unui "poemation eroi-comico-satiric", dicteul lui Smarandache apelează conștient la subsoluri de pagină, în aceeași formulă impusă de Ion Budai-Deleanu, explicându-și în numele editorului (adesea), unele "rostiri" din țesătura epică. ○Dincolo de toate, scrierea de acum (sau de mâine) rămâne una marcată de politic, căruia i s-au subordonat odinioară în România toate - de la social la economic, de la cultural, la filosofic. Mai larg vorbind, este un roman cu teză (fără să fie tezist!) care - dincolo de scriitura extrem de variată, de complexă (calculată clar a fi așa!) - arată ce fragile sunt granițele literaturii. Pe de altă parte, *Nonromanul* este și un document despre starea de a fi și a gândi într-o epocă totalitară, de la sfârșitul mileniului al doilea. Suferințele tânărului... Smarandache au cunoscut astfel limanul.○

MARIAN BARBU,
ASPECTE ALE ROMANULUI ROMÂNESC CONTEMPORAN, II (Craiova: Scrisul
Românesc,1995), pp. 215-232

Când se va scrie o *Istorie a culturii române*, care să cuprindă creațiile apărute după Decembrie 1989 - în țară și în diasporă - un loc aparte va trebui rezervat *Literaturii de sertar*. Dacă ea nu s-a dovedit pentru toți convingătoare valoric (până acum, 1994 - 1995), poate că viitorul ne va oferi alte instrumente critice de evaluare și, deci, de impunere. Fiindcă trebuie spus răspicat că pentru a depăși etapele exorcizante ale politicului din România ultimilor cinci decenii, prozatorii români au apelat la tot felul de tehnici artistice și au tipărit romane durabile (a se vedea chiar selecția propusă de noi în vol. I *Aspecte ale romanului românesc contemporan*, Craiova, Edit. Scrisul Românesc 1993).

Descoperim, iată, că după Evenimentele de la 22 decembrie 1989, invazia ostilităților față de politicul de ieri (înlocuit astăzi cu un pluripartidism de estradă!), resimțită mai ales în presa de toate culorile, include, din când în când, și drumul literaturii. Se scriu acum (deci nu ieri!) poezii, proze (de tot soiul!), piese de teatru care înfierează trecutul ca pe un cancer, operație pe care unii autori o fac diletant, fără anestezie, devenind chirurși de ocazie.

Există însă și autori care s-au profesionalizat *ieri* și, care, din cauza restricțiilor draconice impuse, scriau "pe sub mână", ori "pe dedesubt". Așa au apărut *jurnalele intime*, sau *memoriile* (Vezi N. Steinhardt, I.D. Sîrbu, Arșavir Acterian ș.a.).

Unii, foarte puțini, au redactat și... romane. Exemplul de notorietate îl reprezintă Lucian Blaga, cu *Luntrea lui Caron* (Buc., Edit. Humanitas, 1990).

După cuceririle moderne de tehnică literară, romanul traversase și lumea documentelor, devenise și nonfictiv, atrăgând atenția că dezghețul produs trebuia să lumineze odată "fețele tăcerii".

Ceea ce s-a numit literatură existențialistă, la începutul sec. al XX-lea, mai cu seamă prin dramă (în Elveția, U.S.A., Franța, Italia, Germania, România, Spania) - s-a extins - nu întâmplător - și asupra romanului. De acum, tot ceea ce era tradițional (inclusiv sec. al XIX-lea) a intrat într-o competiție vizibilă, în care cititorul nu mai reprezenta o forță de care să se țină neapărat seama. Dimpotrivă,

era invitat să participe la decodare, să-și ridice spiritul de receptare și să înțeleagă pe cont propriu mesajul operei.

Apariția Avangardei, fiindcă aceasta este mișcarea înnoitoare a sec. XX care violentează, în mod deosebit, arta și literatura, schimbă și raportul scriitor-operă-cititor.

Așa cum odinioară *La querelle des Ansienes et des Modernes* (sfârșitul sec. al XVII-lea), sau atitudinea lui Victor Hugo din prefața dramei *Cromwell* (1827) - și nu numai - se dovediseră violente față de ceea ce era vechi (lat. pop. *veclus* = *vetulus*), oficiile de frondă fiind socotite moderne, noi (lat. *novus*, -a), așa și Avangarda veacului XX făcea opoziție tranșantă față de ceea ce se crease înainte. Cum domeniul artei se dovedește de veacuri complex, focul pozițional de pe atâtea fronturi se declanșează în toate direcțiile devenind și haotic, frizând anarhia absolută. Se simte un spirit justițiar suprem, de origine platonice, iar prin învierea filosofiei lui Sören Kierkegaard (1813-1855), premergător al existențialismului, ca și a lui Fr. Nietzsche (1844-1900), rațiunea (și derivatele ei) capătă distorsiuni de nebănuit. Și astfel frenezia neliniștii împinge de multe ori lucrurile la nihilism - vezi E. Ionescu, dar mai ales Emil Cioran (ambii români, deveniți scriitori de expresie franceză).

Dintre precursorii Avangardei, pentru spațiul francez, trebuie luați în seamă François Villon (1431-1463), Alfred Jarry (1873-1907), G. Apollinaire (1880-1918), ultimul fiind socotit și părintele cuvântului "suprarealism". Dar francezii înregistrează multe cazuri de nonconformism, care, atunci când s-a manifestat în literatură, (începând din Evul Mediu), s-a folosit de ironie și de toate nuanțele umorului negru, mergând până la șarjă și grotesc. În 1948, în Franța, ne spun dicționarele și istoriile literare, s-a creat un *Colegiu de patafizică* de către urmașii admiratori ai lui Jarry. Printre ei *Raymond Queneau* (1903-1976, care "păstrează din entuziasmul tinereții gustul pentru umorul negru, adesea feroce, zeflemeaua, calamburul, imaginile insolite și anarhismul provocator. Folosește, de preferință, un limbaj vorbit, argotic, presărat cu expresii triviale și glume dubioase. Recurge adesea la fantezii ortografice"), *Jacques Prévert* (1900-1977, care după cel de al doilea război mondial, în volume de poezii, lângă calambururi, angajează jocuri de cuvinte, intervertiri

burlești de litere și silabe), *Eugene Ionesco* (1912-1994, unul dintre protagoniștii teatrului absurdului), *Boris Vian* (1920-1959, care a creat o lume în vădită dezagregare, cu "eroi violenți și duioși, cruzi și sensibili")

Prin aceste fulgurații de teorie literară, alternând cu istoria literară, ne stabilizăm o platformă de prezentare pentru proza lui Florentin Smarandache, matematician și informatician recunoscut în cercurile de specialitate ale lumii.

La prima vedere, literatura lui, începută cu poezie, continuată cu un "memorial al durerii" din lagărele "străine", lasă impresia unor exerciții unde arta ca joc devenea un hobby întâlnit la oricare intelectual avizat în domeniul științei. România, cât și alte țări, are destule exemple în această privință.

Dar are și altele prin care se arată că oamenii de știință au trecut frontiera în țara imaginarii și nu s-au mai întors la uneltele lor de bază. Iată însă că după 1989, aflat în U.S.A. (statul Arizona), Fl. Smarandache insistă pe experimentul început și din acel *homo ludens* vrea să revoluționeze și arta literară a romanului, chiar a teatrului.

Proza pe care o analizăm, sau mai corect spus *îi oferim câteva glose de lectură*, autorul îi pune ca titlu (păcat!), nici mai mult nici mai puțin..., *Nonroman!* Deci, specia ca atare capătă o identificare avangardistă, obligându-l pe comentator la o serie de incursiuni în domeniu. De ce? Fiindcă autorul - bun cunoscător al limbilor română, franceză, engleză (mai recent, spaniolă și portugheză) - trădează, de-a lungul celor 237 de pagini ale scrierii (apărută la Editura Aius, Craiova 1993), o bună cunoaștere a fenomenului de avangardă, cu precădere din sec. al XX-lea.

Savantul român Adrian Marino se-ntreba în 1973 (*Dicționar de idei literare*, I, Edit. Eminescu, p. 177) dacă s-a ocupat cineva - în lume - să alcătuiască o listă completă a mișcărilor de avangardă. Căci după Domnia Sa, "ele trec, în orice caz, de patruzeci de *isme* și seria continuă. Adevărul este că ne aflăm în fața unor curente artistice în plină evoluție, cu perioade de efervescentă și de precipitare (precum în cele două războaie mondiale), urmate de stagnare și declin, apoi de noi izbucniri violente, în forme inedite, imprevizibile".

Realitatea avangardei are ramificații multiple și în alte domenii ale culturii. S-a creat "o microsociologie a mișcărilor de avangardă și o fenomenologie morală a lor, ce nu pot fi pierdute din vedere", adaugă ideocriticul român citat.

Noțiunea de *avangardă*, provenind din domeniul militar, prin extensie, înseamnă *militant* (A. Marino). Interesant este că în polivalența ei semantică s-a făcut loc termenilor de *absurd* și *paradox*. Ultimul (cu etimon grecesc - *paradoxon* = "contrar așteptării, extraordinar"), prin filosofia lui Kierkegaard, a cucerit pe romantici și pe mulți scriitori până la postmoderniștii americani (D. Diderot are un incitant studiu intitulat *Paradoxe sur le comédien*). Iar mai aproape de zilele noastre - 1959, la Helsinki, 1965, la Roma, 1967, în Belgrad - au avut loc dezbateri internaționale despre diversele aspecte ridicate de Avangardă.

Cum se întâmplă adesea, și *mișcarea paradoxistă* are o istorie a ei (vezi *Anthology of The Paradoxist Literary Movement*, Ophyr Univ. Press, Los Angeles, 1993). Din Manifestul publicat de inițiatorul său Florentin Smarandache - în 1990, în vol. de *Nonpoeme*, reluat ca Addendă la jurnalul de emigrant - *America - paradisul diavolului*, Craiova, Ed. Aius, 1992, apoi la studiul lui Constantin M. Popa - *Mișcarea literară paradoxistă*, Phoenix, Chicago, 1992, ca și la *Nonroman*, Ed. Aius, Craiova, 1993 - se cuvine să operăm câteva disecții, pe care să ne sprijinim în comentariul propus.

La un text de aproape două file, autorul folosește două variante de limbaj: 1. confesiv; 2. obiectiv, emulativ pentru ipoteticii adepți.

La nivelul enunțurilor conținute, textul are 6 forme de prezentare.

1. *O definiție a propriului eu poetic*; care se dovedește deschis oricărui orizont de așteptare, atâta timp cât este în America ("Deci am venit în America să reconstruiesc Statuia Libertății" - scrie într-un mod activist Fl. Smarandache).

Tot aci, orgolios, își flutură steagul opțiunilor, menite să subscrie numai acelei îndrăzneli care refuză *ab initio* tot ceea ce s-a creat până atunci în artă, literatură, știință ("artă Non-artă, stilul Non-stilul, anti-literatura și literatura ei, poeme care există prin absența lor, probleme de matematică nerezolvate și deschise - trebuie să știțificăm arta în secolul tehnic" ș.a.)

2. *O definiție a scriitorului*, ale cărui conexiuni literare trebuie desprinse din familia anserinelor! ("Scriitorul nu e un prinț al rațelor"). Nivelele subtextuale ale acestei apropieri... paradoxiste sunt, orice s-ar spune, de nivelul speculației.

3. *Locul paradoxismului în cadrul literaturii*. Apare în cele patru fraze -cu zece propoziții- o observație cheie despre ceea ce autorul întreprinde (personal). Este o detașare de sine și punerea în evidență a scopului pe care acțiunea sa îl urmărește: "...mișcarea paradoxistă nu este nici nihilism, nici deznădejde. *Este un protest împotriva vânzării artei*" (subl.n. -M.B.).

4. *Caracterizarea artei adevărate*. Abia aici, tonul capătă înălțime admonestatoare de manifest. Reproducem în întregime textul:

"Voi scriitorii, vă vindeți sentimentele?

Creați doar pentru bani ? Numai cărțile despre crime, sex, groază sunt publicate.

Unde e arta adevărată? (subl. aut.)

La cerșit..."

Se vede, orice s-ar zice, un ecou târziu al *Manifestului activist către tinerime*, publicat de constructiviști, în revista "Contemporanul", III, nr. 46, mai 1924. Reproducem partea I:

"Jos Arta

căci s-a prostituat !

Poezia nu e decât un teasc de stors glanda lacrimală a fetelor de orice vârstă;

Teatrul, o rețetă pentru melancolia negustorilor de conserve;

Literatura, un clistir răsuflat;

Dramaturgia, un borcan de fetuși fardați;

Pictura, un scutec al naturii, întins în saloanele de plasare;

Muzica, un mijloc de locomoțiune în cer;

Sculptura, știința pipăirilor dorsale;

Arhitectura, o antrepriză de mausoleuri înzorzionate;

Politica, îndeletnicirea cioclilor și a samsarilor;

...Luna, o fereastră de bordei la care bat întreținută banului și poposesc flămâzii din furgoanele artei".

Dacă acesta era Ion Vinea, în octombrie 1924, Ilarie Voronca în revista "75 H.P." a fost mult mai tranșant, mai distructiv, textul manifestului său (*aviogramă*) având și o altă așezare în pagină. Inventând pictopoezia, alături de Victor Brauner, cei doi pun în pagină, ca pe un desen (în formă de L), 3-4 cuvinte, a căror concluzie (pe orizontală!) sună așa:

"pictopoezia nu e pictură
pictopoezia nu e poezie
pictopoezia e pictopoezie"

(Apropierea cu textul lui Fl. Smarandache se face de la sine):

5. Deși în parte referințele de până aci erau tutelate de poet și experiența sa biografică, acum, Florentin Smarandache, că un părinte proteguitor, împrumută tonul neutru, rece, constatativ al istoricului literar. Scrie, deci, într-o formă calmă, cu un limbaj de suprafață, vecin cu adnotările sau glozele:

"Puteți găsi în cărțile paradoxiste tot ce nu vă place și nu aveți nevoie: pagini pentru a nu fi citite, auzite, scrise! Bucurați-vă de ele", ș.a.m.d.

Constatare din interiorul "fenomenului" și...reclamă?!

6. O concluzie cu coordonatoarea conjuncție... *așadar* (în "Contemporanul" apărea... *deci* !).

De la cazul singular sau individual al său, ca autor al ciclului de *Nonpoeme*, Smarandache iar trece în spațiul fertil și multiplu al artei:

"Pentru că arta nu este pentru minte, ci pentru sentimente. Pentru că arta este și pentru minte. Încercați să interpretați ceea ce nu se poate interpreta. Imaginația Dumneavoastră poate înflori ca un cactus în deșert".

Ei, așa arată un pretins manifest - interpretat!

Trecem, cu bună știință, chiar peste stângăciile autorului de punere în pagină a unui manifest, și conchidem că autorul, deși are o ținută biografică precisă - trecutul bestial (în ceea ce îl privește) - vrea să schimbe fața lumii, oferindu-i un alt limbaj pentru... reflectare.

Într-o scrisoare (particulară), autorul, din Arizona, își întărea convingerile:

"Paradoxismul nu e dadaism, ci are un sens. Chiar dacă sensul nonsensului, al imposibilului; vreau să exprim un "da" -al "nu"-ului, o negație afirmativă (priviți-o nu ca pe o antinomie), viața și literatura luată în răspăr... Apoi, generalizările în spațiu (poezie tridimensională, nescrisă, ci culeasă / percepută în natură):

- o lebedă plutind pe apă (este o poezie, atât)

- un obiect: Statuia lui Mihai Eminescu de la Chișinău (este o poezie)

- sau chiar... Marian Barbu, ca ființă (este un poem de sine stătător) generalizare mergând în spații abstracte: Banach, Lobacevski (geometria imaginară), spații curbate (din știință). Să mă vedeți scriind, mai exact creând, o poezie în spații Riemann (geometrie eliptică)".

Să se ia în calcul următoarea teză suprarealistă, aparținând lui André Breton : "Poezia este conținută pretutindeni, în mod potențial, în lucrurile, cele mai străine până în prezent poeziei... Pentru poetul adevărat, totul este poezie" (Apud A. Marino, *op. cit.* p.105).

Până aici toate bune, cât privește teoria, poezia și artele plastice pictura și sculptura. Dar proza? Modelele ilustre ale avangardei din totdeauna rămân cele din perioada interbelică, fiindcă ele au intrat în concurență, dacă nu au fost deviate din aceasta, cu marea proză analitică și existențială, de la ruși, francezi, irlandezi, nemți până la... Urmuz al nostru (1883 -1993).

În revista "Urmuz" (an I, nr.3, martie 1928), tânărul de atunci Geo Bogza definea romanul ca pe "un vehicol vertiginos. Instalată

comod între două pagini, el te duce dincolo de realitate. Sportul acesta îl practică cu pasiune fetele de pension și tinerii bărbieri repetenți la mandolină. Deschizând romanul, cum ai ridica cortina unui teatru, imediat personajele încep a se agita scoțând panglici pe nas. Spre deosebire de teatru, la roman, ai în plus, avantajul de a-i vedea scoțându-și izmenele și spălându-se pe dinți. Unele personaje de roman își fac destăinuiți reciproce spre disperarea cititorului inteligent. Romancierii se numesc oamenii care le fabrică, de obicei, ei au un răs băligos".

Între prozele avangardiste interbelice din România se numără și cele semnate de Ilarie Voronca, Ștefan Roll, Geo Bogza, Mihai Cosma, Virgil Gheorghiu, Sașa Pană, Dan Faur, Max Blecher și Ion Vinea. Ultimii doi sunt cei mai importanți prozatori (în ordine valorică): *Întâmplări în irealitatea imediată. Inimi cicatrizate și Vizuina luminată*, de M. Blecher (1909-1938) *Lunatecii și Venin de mai*, romane de Ion Vinea (1895-1964).

Am invocat, printr-o coborâre în timp, câteva referințe despre avangardă, pentru a impune o platformă de judecată a actualei scrieri din anul 1993.

Chiar dacă la noi avangarda (interbelică și apoi recurența ei prin suprarealismul imediat după 1944) nu a produs mutații spectaculoase la nivelul poeziei - unde s-a dovedit cu acută cerbicie - nici critica și istoria literară n-au revendicat-o ca pe o înnoire binefăcătoare. Mai târziu, nici n-a fost posibil, căci după 1947/1948-1989 finalitatea socială (uneori sociologică) a operei de artă era indiciul suprem de valoare. Iar ceea ce s-a creat în diasporă, în perioada amintită, n-a avut posibilitatea (legală) de a influența în vreun fel creația din țară. Cum și reciproca e valabilă.

În acest context și în această ordine de idei, tentativa matematicianului / informatician Florentin Smarandache ne apare ca o avangardă târzie. Iar paradoxismul său devine o fațetă a unui logos ascuns (apreciat contradictoriu în multe părți ale lumii).

În fond, actuala scriere, supusă canoanelor clasice de definire a prozei, nici nu este un roman. Autorul are două nivele distanțe de scriitură: 1) *alegoria* și *parabola*, care sunt elemente de tehnică literară, validate ca atare, și 2) *limbajul concret*, crud, mustos până

la *injurie* și *calambur* ieftin (în unele cazuri).

Autorul pornește de la o țară imaginară - Wodania - peste care, ca în basme, stăpânește un tiran Hon Hyn.

Pentru a-i povesti toate fărâdelegile sale - de la tinerețe pân'spre bătrânețe - cu un comentariu policrom, cartea este împărțită în trei părți, beneficiind de o *dedicație*, un *facsimil*, o *notă a editorului*, o *addenda* și o *erată*. Mai trebuie precizat că, apelând la modelul *manuscrisului găsit* (evident, în condiții misterioase!), truc cu o vechime de peste două sute de ani (la englezi și la francezi), adoptând uneori o exprimare regională (oltenească), trece la câteva răbufniri mesianice:

"Pentru ce, Doamne, acest CERC ÎNCHIS să îți strângă în chingă creierii leoarcă...

"Pentru ce, Doamne, toate aceste rele în Wodania și un CERC VICIOS în care te învârte societatea ostilă ție nu este PRIMUL CERC, nici ultimul.

"Pentru, ce, Doamne, acest NEANT TELURIC să-ți umple inima de tristețe. . . ,

"O, țara mea de dor
de ducă..."

Definindu-și creația (de față), autorul scrie:

"Aceasta nu este, deci, o carte, ci un om bolnav. Ea nu merită să aibă un titlu, nu merită să aibă un cititor și nici un autor. Căci este produsul altora, un copil de incubator născut într-o republică de animale, *cattle farm*, rasa: om".

Nuanța paradoxistă, ivită spre finalul enunțului de mai înainte, se luminează mai incolo, când autorul, caracterizându-și propriul stil "de gimnastică literară", scrie cu aldine "***Acesta este un mod de cum nu se scrie literatura, fiindcă neliterarul a căpătat în modernism valoare literară***".

Așadar, Smarandache, într-un gest de baricadă, își propune să scrie "cea mai proastă carte din lume" (Cum lui Sylvester Stallone i

s-ar fi cuvenit un Oscar pentru cel mai prost rol din multe filme):

Dacă n-am avea modelele de avangardă din România și din lume, l-am crede pe cuvânt, pe autor, căci altfel dorința de a obține "un record personal cu care să te mândrești în veci" este o depoziție naivă, superfluă.

În fine, ca-ntr-o *Țiganiadă* bufă, peste care a trecut umbra lui Don Quijote, Smarandache descoperă tot felul de tare sociale, politice, economice, morale (și câte vor mai fi) ale unei dictaturi totalitare. Oricum, din Europa de est și nu din America Latină (A se vedea marii prozatori de la Carpentier la Márquez; care au apelat la un fantastic magic, controlabil în datele lui estetice). Într-o ediție a romanului *Recursul la metodă*, B.P.T., Edit. Minerva, 1988, traducătorul Dan Munteanu reproduce un Cuvânt înainte al lui Alejo Carpentier (1904-1980), intitulat *Istoria neromanțată a Recursului la metodă*. Citându-l pe un sociolog francez, "specializat în chestiunile latinoamericane", reține: "îți vine greu să crezi: din primele zile de independență și până azi, în țările noastre s-au înregistrat 222 de dictaturi, mai mari sau mai mici, mai lungi sau mai efemere (sic!), sprijinite de 535 de lovituri militare!... Din punct de vedere al duratei acestora - ca să nu cităm decât exemplele cele mai însemnate - sunt de reținut următoarele: Porfirio Diaz (Mexic), 35 de ani la putere; Rafael Leónidas Trujillo; (republica Dominicană), 31; Juan Vicente Gómez (Venezuela), 27; Manuel Estrada Cabrera (Guatemala), 22; Antonio Guzmán Blanca (Venezuela), 18; Alfredo Strossner (Paraguay), 23; Jean Pierre Boyer (Haiti), 25; Jorge Ubico (Guatemala), 14 etc., etc."

La Smarandache, istoria prea vie a României "de ieri" este stoarsă până la lacrimă și caricatură, încât orânduirea fonfoistă a lui Hon Hyn a paralizat și pârjolit totul -de la ideea de libertate până la aceea de muncă. În cuplu cu soția lui, tiranul a devenit un monstru ca în *Complotul bubei*, 1869, de B.P. Hașdeu, urmărind în mod organizat ca lepra politică (alta decât *Ciuma* lui Camus din 1947?) să cuprindă toată existența ("Că trebuie o plagă/ Să fie țara-ntregă./ Când buba șade sus!"). De la mistificarea istoriei -în favoare-i, decapitarea intelectualității și până la nașterile planificate (într-un program demografic greu de crezut), nimic nu se mișcă în Wodania fără știința lui Hon Hyn.

În mod voit, scriitorul sare dintr-un registru stilistic într-altul, pentru a umfla fiziologia grotescă a protagonistului și a sateliților lui.

Având pe alocuri ținuta unui "poemation eroi-comico-satiric", dicteul lui Smarandache apelează conștient la subsoluri de pagină, în aceeași formulă impusă de Ion Budai-Deleanu, explicându-și în numele editorului (adesea), unele "rostiri" din țesătura epică a textului de mai sus. Așa aflăm la pag.128 că romanul se întrerupe, fiindcă autorului i s-a găsit cadavrul aruncat într-o fântână părăsită: Din *Necrologul* redactat la repezeală (în editura unde cartea se culegea) se spicuiesc câteva trăsături ale operei defunctului. Fiind vorba de *non-roman*, scrierii i se găsesc calități, dar și neajunsuri, asemănându-l trilogiei *Omului fără însușiri* (1930 - 1943) a austriacului Robert Musil (1880 - 1942).

În treacăt fie zis, R. Musil prezenta o țară - Cacania (monarhia cezaro-crăiască) în care "nu exista nici o ambiție economică, nici un vis de hegemonie". Cacania "era, un stat care nu mai supraviețuia decât prin forța obișnuinței".

Să se fi gândit romancierul Smarandache să creeze, în replică, o scriere în care dinamismul și forța de putere, de dominare să fie totală, dincolo de ceea ce au cunoscut regimurile politice anterioare în... Wodania?

Dacă da, atunci, autorul -printr-un pasaj al necrologului său (redactat în vibrația macedonskiană a *Noptii de noiembrie*)- își definește bine scrierea: "Roman demascator, se vrea o analiză amănunțită a orânduirii sale.

Uneori lucrurilor li se spune pe șleau, cam *grosso modo*, alteori, evaziv, cu brizbrizuri verbale. Dar stilul incisiv este frecvent încâlcit și brutal și violent și spurcat și nerușinat, chiar pleonastic, năprasnic, dezabuziv, cu conotații peiorative, vulgar, pornografic".

Sau:

"Spirit discontinuu și cam neponderat, aduce deseori motivații puerile, riscând să intre în didacticism; în ciuda unor lacune, spargeri de sens și de ritm, redondanțe, infatuări,

trebuie scoasă în relief cutezanța autorului, riscul pe care și-l asumase..."

Și încă o frază - din Necrolog - care explică de aici înainte aglutinarea unor texte, ce se doresc reverberații ale totalitarismului descris chirurgical mai înainte. Biografia autorului încărcată și biciuită în lagăre de concentrare în afară de țară, dar și în, Wodania, unde n-a putut să-și publice tot ce și-a dorit, îl determină pe autor să se revolte și împotriva "normelor și tradițiilor artistice". Conchizând paradoxist:

"Non-vers, non-oeuvre, non-littérature... non-oui!"

Acel *non-oui* este unul din multele paradoxuri să le zicem agreabile cu care ne întâlnim în această carte. Ca tehnică, "paradoxul e o alarmă a inteligenței, un contact inedit cu adevărul; valoarea lui e una de excepție" (Al. Paleologu, *Bunul simț ca paradox*, Edit. Cartea Românească, 1972, p.9)

Dacă până la pagina 128, când autorul a lansat o revoltă *post festum*, de fapt o revoltă în genunchi, cu intruziuni, uneori fals avangardiste, începând cu paginile 132-133 se vede atitudinea tranșantă a prozatorului. Este vorba de reproducerea a două mici broșuri adnotate "cândva" de autor.

Prima se intitulează *Politica înțeleaptă a Partidului Fonfoist*, apărută la Editura Politică.

Adnotările au și jocul parabolei, deși autorul coboară, (de ce oare?) în "ulița mare" de multe ori, fără izbânzi artistice.

Sunt vizate *Sarcinile teoriei fonfoiste, Obiectivele, Trăsăturile, Metoda, Programul Partidului*, definirea democrației fonfoiste.

Din ultima parte a "broșurii" - democrația fonfoistă - luarea în răspăr (fără o anume ordine) a tuturor obiectivelor totalitarismului de "ieri" trădează un spirit raționalist datat calculului logic și subtextual. Nu știu dacă el ține de încastrarea într-un roman, dar dacă ne gândim că textualiștii postmoderniști au atâtea "documente" în aparatul epic, de ce n-am admite și acest joc de inteligență al lui Smarandache? Căci fiecare formulare a sa tinde să aibă caracter de

aforism care se pliază foarte bine pe situația social-politică și culturală din Wodania mai pe îndelete (în atenția autorului, concret; de aici aspectul jurnalier (și fără de gardă!) în cele trei părți narate. Luăm câteva exemple, la întâmplare;

"Întrucât balanța comercială a Wodaniei este deficitară, s-a mai așezat un pietroi în talerul stâng pentru a o echilibra";
"eficiență mare la pagube";

"folosirea cât mai chibzuită a fondurilor bănești și materiale în scopul irosirii lor grabnice";

"apropierea dintre munca fizică și cea intelectuală: hamalul să care bagaje cu mintea, în imaginație, cercetătorul și proiectantul să judece cu dosul";

"creșterea rolului sindicatelor în aservirea lor guvernului";

"libertatea individuală se poate realiza numai în cadrul înrobirii colective";

"fiecare cetățean are obligația să apere dezastrul (l-am putea denumi mai exact "crah-ul economic și social al patriei");

"sărbătorirea fonfoistă de la 16 iunie, ziua Internațională a celor ce trândăvesc".

Parodierea limbajului (din toate domeniile vieții) îndoctrinat de ideologia comunistă a zilelor de "ieri" îl face pe autor un revoltat inegalabil. Sensurile devin nonsensuri, ideile, nonidei, oamenii... vai ce paradox!

A doua broșură, un *Manual de filosofie* (Ed. Politică, Anul 69 e.f.) se ocupă de... fonfoismul științific. De data aceasta, prin grila grotescului, Florentin Smarandache devine inegalabil. Cu siguranță "manualul" nu are legătură cu ipoteticul fir epic, strecurat până aci, dar angajează cu suplețe o inteligență aparte. Aici, paradoxul este cultivat în sine, dincolo de el, rămâne cerul gol și Dumnezeu.

Respectând, în principiu, rigorile oricărui manual, scriitorul începe cu o prefață. Ea fiind scrisă de pe poziții partizane ale tiranului conducător, sunt excluși, prin nominalizare, toți filosofii clasici (de

la antici până la moderni), rămânând doar H.H. care, "cu multă modestie, s-a autoselectat numai pe sine-ceialți nemaivând loc" (Cred că umblatul prin lume Marin Sorescu, cel din *Viziunea viziunii*, Ed.Albatros 1982, ar fi invidios citind acest capitol. Căci scrierea sa, subintitulată "roman într-o doară", este adnotată în josul paginii astfel: "În două părți (*Partea întâi și Partea a doua*), cu un număr suficient de capitole, având un motto întâmplător, și cu două volume de versuri inedite, în afară de text, intitulate *Țoiuri și Ventuze* (vol.I, *Țoiuri*, și vol.II, *Ventuze*). La care se adaugă un Indice Alfabetic și Cuprinsul").

În continuare, manualul explică obiectivele și scopul pentru care trebuie schimbat totul, deoarece conducătorul "Hyn experimentează o nouă orânduire în Wodania, superioară din punct de vedere irațional Utopiei lui Th. Morus".

Jocul *de-a filosofia* intră, dincolo de aspectul pur specializat, în domeniul conexe, din științele umaniste sau exacte. Studiază (parodiază, nu?!) prezența neologismelor din limba latină, fie că sunt substantive, adjective sau verbe. Exemplu tutelar: *fonfoism* și derivatele lui.

În ascensiunea șarjei sale, Florentin Smarandache urcă, prin lexicografie, în domeniul filosofic, definind pe două coloane (ca odinioară Virgil Teodorescu, în 1940, un text bilingv intitulat *Poem în leopardă*) sintagme, expresii sau cuvinte care au tangență cu învățătura fonfoistă. Nu cumva maoismul să-l fi provocat pe autor în lărgirea perimetrului acestui cuvânt, văzut în "n" combinațiile lui din limbile greacă, latină, engleză, franceză, italiană? Munca este uriașă, căci sunt explicate în fișă peste 70 de formațiuni lingvistice - toate inventate și, din când în când, puse pe seama marilor filosofi sau derivate din presupusele texte ale acestora. Atenție, rigoarea științifică în privința tehnicii și demersului explicativ este respectată întocmai. Iar ca originalitatea acestei părți (poate unică în lume, prin complectitudinea ei) să fie și mai șocantă, Smarandache îi adaugă un... *Indice de nume*. Domină de la distanță (era și firesc, nu?!) trimiterile la *țară* - Wodania - 26, și la *conducător* - 50! Iată, zice, subtextual și rece, autorul că statistica vine în întâmpinarea ideii de... totalitarism.

De data aceasta, jocul parodiei în cazul marilor filosofi și oameni de cultură ai lumii se explică foarte bine. Exemple: Machiavelli Vasile, Bacon Marcel, Feuerbach Nicolae, Galilei Hon, Goethe Nae, Popescu Aristotel etc. Adică, dictatorul, unicul zeu pe pământul Wodaniei, a deformat totul. El devine, dacă nu forțez comparația, un fel de Midias al răului - pe ce pune mâna și gândul, totul se transformă în contrariul lui, în anormal, în negru. O lume răsturnată îi apare Dictatorului ca opera lui cea mai de preț. El este, în viziunea lui Smarandache, Satana care a uzurpat (sau a încercat) ordinea lui Dumnezeu, dictator care, în halucinația lui, se socotește Principiul Prim al vieții din Wodania. Dictatorul este un faraon modern!

Manualul se încheie cu... un *Cuprins* și o casetă tehnică. Aceasta din urmă, din păcate, conține o străvezie păcăleală chiar la adresa redactorilor cărții de față, nu o incriminare a redactorilor... fonfoști ! Ce-nseamnă lectori Olga *Orbu* și Nelu *Sclerozatu*, tehnoredactor, Cela *Ciungu*?! Minor, minor, totul este aici minor, că nici nu trebuie comentat!

Prima broșură cuprinde paginile 133-148, cea de a doua, 149-176. Prima are prețul 1 leu, cea de a doua, în valută: \$0 Prețul manualului de filosofie este tulburător, prin semnificația lui. Oficiile de interpretare aparțin, așadar, fiecărui cititor (elev, student, om matur).

Când istoricul literar părea să fie mulțumit, fiindcă descoperise adevărata literatură de avangardă - gen 1993 - în variantă... paradoxistă, autorul Florentin Smarandache mai adaugă niște "răzlețe" - pe aceeași temă. Ele nu-și mai aveau însă rostul. Cititorul naiv le va accepta ca pe niște "adăusături" ale editorului, nu?, la fărâdelegile sau crimele Dictatorului Hon Hyn, dezvăluite în prima parte a... *Nonromanului*. Este vorba de:

1. *interzicerea dragostei* (unde "of"-ul în proză alternează cu "of"-ul în formă de poezie și cu calamburul)

"care fundiști fundează fundația
finanțiază filantropică funcționarilor
francezi fierbând fasolea fără foc

fiindcă focul face
face FUM".

În perioada interbelică, C. S. Nicolaescu-Plopșor publica asemenea "texte" sub titlul de "încurcături de limbă";

2. Dictatura lui Hyn analfabetul

Migrația poporului

Semnalez la p.185-186 două caligrame avangardiste. Le transcriu cu o reală plăcere a citatului memorabil:

"Mise opreș teres pirați a
Mis e o preș tere spira ția
Miseo pre șter espi rația
M is eop reșt eres pir aț ia
Miseopreșterespirația
Miseopreș terespirația
Mi se oprește respirația"

Atenție la noile cuvinte formate în cele 6 variante derivate grafic de la enunțul atât de clar *mi se oprește respirația: pirați, preș, spira, rația, eres, ia, mis*. Iată de ce experimentalismul avangardist poate fi constructivist și apreciat ca atare.

Cel de al doilea exemplu:

"Nichita Stănescu respiră și mort, eu nici viu. Iată adevărata viață a morților și-adevărata moarte a viilor. A venit A

venit iarna

Mi-acoperă vârsta cu îngheț

Cadavrele degeră în cimitire

Viața poartă fuste senzuale

Au îngălbenit strugurii pe deal

Și sâniile ies ciorchini în mângâiere

Nu mai e numai verde prin vii

Și nici feciorii dragoste nu fac

Nu tu pășuni, nu tu,
, nu ,

Revii cu mâinile albastre de nor
și făptura spartă în față
Ființa verde de sex și de păr
plină de frunte țigancă
noaptea se taie în două
între picioare feline.

Au amorțit gânduri de gri
Calul aruncă în cer cu copita
Pun hamuri la ham
și armăsarul la la mov

și scapă la tine
se scapă în
te scuiță pe"

În cadrul aceluiași capitol (2) mai întâlnim astfel de jocuri, dar vai, limbajul este jurnalier, politizat ieftin, fără efectele scontate.

O breșă laudabilă își face loc - *arta spectacolului*, fiindcă Hyn dialoghează și cu morții:

"BOLINTINEANU (către Hyn)

Când sceptrul greu mâna ăți apasă

Altuia mai harnic locul tău îi lasă

HYN (Scos din fire pentru asemenea obrăznicie)

Ai noroc Bolintineanule, că ești mort. Că dacă nu, ți-aș fi arătat eu ție... Te-aș fi trimis la plimbare între patru blane, să vizitezi morga...

(Hyn e cam sărit de pe fix, țăcănit)".

Și viitorul dramaturg Florentin Smarandache (vezi trilogia *Metaistorie*, care conține piesele *Formarea omului nou*, *O lume întoarsă pe dos* și *Patria de animale*, Buc., Edit. Doris, 1993) își

aduce aminte nu de Dictatorul (din toate timpurile), ci de unul anume din România.

De aceea, în continuare, începe să dea indicații scenice vizând "fonfoismul" acestuia. În replică, după ce îi alege lui Hon Hyn cuvinte care nu conțin vibranta "r" ("Cine va ști să mă asculte nu mă va asculta"), romancierul, pentru a-l parafraza pe Valéry, conchide triumfător: "Întotdeauna când zic ceva, eu zic de fapt altceva".

3. *Educația fonfoistă* (are notabil un microcareau rebusist, intitulat *Patria mea* și publicat în revista "Era fonfoistă").

4. *Epoca nonvalorilor*

5. *Parole, parole, parole*

6. *Fonfoiștii au creat anti-lumea lor*

7. *Turmele de oameni* (cu groaznice, insuportabile expresii excrementale!)

Mai sunt două capitole, care distonează vizibil, în ansamblul lor, dar și în țesătura subtextuală a sensurilor, cu celelalte.

Este vorba de *Revolta apelor* și de *Addenda* (alta, evident, decât cea cu... *Manifestul paradoxist!*)

Prima este un poem tragic în proză, desprins în formă postmodernistă din finalul creației lui Goga, *Oltul* ("Dar de ne-am prăpădi cu toții,/Tu Oltule, să ne răzbuni!").

Smarandache, și el mesianic, scrie:

"Odată, izvoarele și pâraurile și fluviile au făcut revoltă națională, erau ațâțate de starea de (anti) lucruri din Wodania, / s-au umflat și-au dat peste țară (...) și-au fugit până la urmă dincolo de hotare" ș.a.m.d.

În *Addenda* se reproduce sau se inventează texte semnate sau în linia stilului lui Camus, Vasile Conta, Aug. Buzura, Al. Ivasiuc, J.P. Sartre, O. Paler ("pentru a-și combate frica, omul trebuie să înceapă prin a o mărturisi"), M.A. Asturias, P. Emmanuel, Maxim Gorki, Mircea Eliade, Hermann Broch și alții (textele sunt scrise în limbile română și franceză).

Așadar, lângă un poem tragic, o notație filosofică despre putere, frică, singurătate, călău și victimă.

Neputând renunța la gestul său de frondă, la p. 235 a *Nonromanului*, Florentin Smarandache adaugă următoarea *Erată* (în speranța că își rotunjește ceea ce a redactat până aci!)

“A se citi în loc de
fonfoism
Wodania
Hyn
Tarikovskaia

Mă bate gândul să cred că autorul a tras, cu ochiul la gestul marelui Dimitrie Cantemir care în finalul *Istoriei ieroglifice* (1705) a dat o *Scară a numerelor și cuvintelor ieroglificești tâlcuitoare*.

Cercetătorul atent va descifra clar mesajul scriitorului Smarandache care și-a încercat talentul în "n" combinații de texte (epice, mai puțin dramatice și, din când în când, lirice) pentru a-și dezvălui sau a-și evalua o atitudine tranșantă față de un anume dictator, dar, prin extensie, de orice dictatură care duce numai la totalitarism. Chiar dacă autorul l-a plasat în Europa de Est.

Așa stând lucrurile, *Nonroman-ul* de față este o *operă deschisă* (Umberto Eco) în care s-au destins mai puțin informații, cât "variațiuni pe aceeași temă" - A PUTERII. Ele pot fi oricând înmulțite, dar în cadrul aceluiași cerc. Vezi și desenul de pe copertă - cerc orientat. Autorul a depus el însuși mărturie, prin propria-i biografie, întretăiată de mrejele politicului, care îl împing astăzi, în stare de libertate, să se contemple și narcisiac, ieșind din spațiul literaturii imaginare și intrând în literatura-document.

Cititorul obișnuit cu fluența unui text epic va fi contrariat până la refuzul lecturii, îndrăsnind să urmărească pas cu pas fraza lui Smarandache. (Ea nuanțează "plăcerea aristocratică de a dispăcea" Hugo Friedrich). Scriitorul sare ca un arc dintr-o parte într-alta, în spațiu și timp, în registrele lingvistice de la cele de extracție vulgară, până la cele academice literare, sobre, sau de la notația derizorie, "de rușine", până la cea inventată normal, logic, fără poncife și jocuri (false) de litere, cuvinte, fraze, ortografie și punctuație. Totul sau

pe toate le-a avut în vedere lucidul și raționalul scriitor.

Se află în spatele acestui "ucigător du-te vino" din plan compozițional și formal un travaliu nebănuț, o migală și un calcul de benedictin. Fiindcă nu e un domeniu al existenței umane, chiar și al culturii din care Smarandache să nu-și fi extras seve sau să nu-l fi crucificat. Pentru el, totalitarismul -văzut în latura lui paroxistică, diabolică - nu putea fi tratat decât prin alegorie și parabolă, în care satira își subsumează (ca la romani) umoristicul, comicul și grotescul.

Filipica de astăzi a lui Smarandache (care trebuie rescrisă la a doua ediție mai inteligibil, fără limbaje pestilențiale) l-ar apropia fie de Swift, Gogol, de Musil sau Kafka. Printr-o bună organizare interioară a substanței, s-ar produce și redimensionarea semnificațiilor ei; poate chiar în sens paradoxist.

Dincolo de toate, scrierea de acum (sau de mâine) rămâne una marcată de politic, căruia i s-au subordonat odinioară în România toate - de la social la economic, de la cultural, la filosofic. Mai larg vorbind, este un roman cu teză (fără să fie tezist!) care - dincolo de scriitura extrem de variată, de complexă (calculată clar a fi așa!) - arată ce fragile sunt granițele literaturii. Pe de altă parte, *Nonromanul* este și un document despre starea de a fi și a gândi într-o epocă totalitară, de la sfârșitul mileniului al doilea. Suferințele tânărului... Smarandache au cunoscut astfel limanul.

*

* *

P.S. Purtând de mai multă vreme o corespondență cu autorul; am intrat și în posesia unor ecouri (1993-1994) ale acestei scrieri din țară și din străinătate (El colaborând până acum la aproape 100 de publicații din lume și fiind prezent în peste 20 de antologii). Iată câteva:

Prof. univ. dr. *Ion Rotaru* (Universitatea București): "Am citit pe nerăsuflăte, ca să zic așa "Nonromanul". Nu e "nonroman", e... nimic. Nici eseu, nici pamflet, nici poezie, nici politică, nici memorialistică. E non-orice".

Bujor Nedelcovici - scriitor - Paris: "Am început să-l citesc... cu interes. Mi se pare extrem de original la nivel de limbaj, construcție și viziune".

Constantin M. Popa, scriitor Craiova: "Nonroman" este un roman, într-adevăr, "de sertar", purtat ani la rând în sacul fără fund al exilului. Această parabolă atroce despre totalitarism, despre alienare, obediență vinovată și minciună, oportunism, cruzime, violență, monstruozitate, scrisă într-un stil dur, tensionat, lipsit de pudibonderie, îl așază pe Florentin Smarandache alături de Orwell, Konwicki, Koestler, Baconski și marchează o nouă dimensiune a *Mișcării Literare Paradoxiste*.

Nicolae Marinescu, directorul Edit. Aius, Craiova: "Nonromanul reprezintă o ruptură totală față de orice șablon literar autohton (...). El folosește un limbaj foarte apropiat de vorbirea curentă (uneori cu accente dure), pentru a descrie imagini grotești, stări de lucruri nefirești, pe care simțurile lui hiperdezvoltate le plasează în sfera absurdului, amplificându-le astfel semnificațiile".

Corneliu Florea, redactor la "Jurnalul liber", Canada: "Sunt convins că va fi gustat din plin de Non-cititori".

Geo Vasile, în "Baricada", 14 sept. 1993 (București): "Citind acest eșafodaj întemeiat din aproape toate genurile literare cunoscute, acest discurs polimorf al scriitorului, înțelegem că o doctrină totalitară nu poate fi demontată, ultragiată și neutralizată în toate pluriile ei, decât la modul homeopatic, adică adoptând instrumente de expresie "totalitare". Împotriva unui monstru nu se poate lupta decât deghizat în propriul lui echipament".

"Nonroman" este cea mai incisivă carte ce s-a scris vreodată împotriva tiraniei totalitare, împotriva celei mai distructive și grotești utopii. Un pamflet baroc (nu scutit de imperfecțiuni, gratuități, redundanță, cădere în inventariere de truisme), dar de o necruțătoare virulență, cu adresă directă, în ciuda parabolei cusute cu ață albă".

Constantin Corduneanu, în "Libertas Mathematica", Arlington, Texas, U.S.A., 1993, p. 211: Semnalează, mai întâi, activitatea de cunoscut matematician a lui Fl. Smarandache, apoi, amintind preocupările sale literare, se referă la *Nonroman*, al cărui protagonist (Hon Hyn) este Ceaușescu.

Vasile Gurău, romancier, Germania: "La început am fost șocat (trebuie s-o recunosc) și eram tentat să mă consider victima unei farse, ori a unui farseur. Pe măsură ce mă cufundam (la figurat) în lectură, îmi dădeam însă seama că mă aflu în fața operei unui nonconformist care taie cu barda toate barierele convenționalului și scoate la iveală stafia lumii în care trăim, în toată hidoșenia ei".

Alex. Vlad Lungu, editor al revistei "Conexiuni", Montreal, Canada:

"*Nonroman* pe care-l consider o înșiruire de expresii, unele amuzante, altele vulgare prin limbaj. Vulgaritatea poate exista și fără cuvinte triviale! Dacă-mi permiteți, ca o sugestie, pe copertă ar trebui specificat: "Se adresează cititorilor adulți", nu pentru că cei sub 18 ani nu știu despre ce-i vorba, ci pentru faptul că nu are un sens educativ".

Ionel Ciupureanu, Craiova "... ar trebui să te ferești de un pericol: trei, patru, zece cărți în maniera "*nonromanului*", sau chiar două, nu cred că rezistă. Am sentimentul că acest *Nonroman* este unic și nu se mai poate reveni la tragica experiență".

*

* *

N. B. 1. Fiind direct interesat de apariția corectă a *Nonromanului*, Fl. Smarandache îmi atrage atenția într-o scrisoare din 22 martie 1994 că îl rugase pe editor - aproape testamentar - să aibă în vedere: punerea în pagină; caracterul de literă; culoarea (culorile) hârtiei; Natura și culoarea copertilor; și câte altete, vizând procesul atât de complex al unei tipărituri. Dar...

Autorul dorea, deci, să reactualizeze (să reabiliteze) ceea ce susținuseră simboțiștii prin semnele grafice (vezi și Macedonski al nostru) și preluaseră (mărturisit sau nu) avangardiștii lumii din primele decenii ale veacului XX.

Cum cartea lui Smarandache a apărut în 1993, să înțelegem că veacul nostru se încheie (sau se poate încheia!) în plan literar tot cu... avangardă! A sosit ceasul să privim înapoi cu mânie?!

2. Pe parcursul redactării comentariului nostru, am avut mereu vie lectura următoarelor cărți:

Henri-Pierre Cathalia - *Epoca dezinformării*, traducere de Nicolae Bărbulescu, Buc., Edit. Militară, 1991, p. 304;

Ion Petcu - *Ceașescu* -un fanatic al puterii (biografie neretușată) Buc., Edit. Românul, 1994, 395 p. (cu ilustrații).

"ESTETICA PARADOXISMULUI"

*Titu Popescu, *Estetica paradoxismului*,
București, Ed. SOCIETĂȚII TEMPUS, 1995

*"Tout homme a raison quand
il admet qu'il s'est trompé"* Voltaire

○"Paradoxismul" e și el o "revoltă"; am putea adăuga "culturală", "științifică". Dar n'ar fi de ajuns. O revoluție "copernicană"? E poate termenul cel mai potrivit. Ea se *învârtește* pe axul central al rolului existenței noastre, cum spune (citat de autor) Basarab Nicolescu: "*de a face posibil imposibilul*". În toate domeniile, mai ales în gândire (sau ce-a mai rămas din ea.)○

RADU ENESCU

"Steaua", Cluj-Napoca, Anul XLVIII, Nr. 7, iulie 1997, pp. 47-48

Prima întrebare stârnită din nedumerire, a cititorului, privitor la titlu, ar putea fi următoarea: "Există oare o estetică a paradoxismului"?

În urma unei analize mai îndeaproape a celor două concepte am putea trage concluzia că între ele există un fel de "îngemănare", și unele "paralelisme" care, cum se spune, "axiomatic", se întâlnesc la "înfinit". Atât din punct de vedere "aistetic", cât și logic. Ca atare, titlul cărții, cred, e o fericită descoperire, - "une trouvaille" cum spun francezii - a autorului Titu Popescu.

În timp ce Estetica având ca obiect/funcție "judecăți de apreciere", în mare măsură "normative", privitor la "binomul" Frumos-Urât, paradoxul, cum afirma Ștefan Lupasco, se prezintă ca o "tensiune" între tendințe care, opunându-se se condiționează și se presupun.

Titlul capitolului introductiv, *De la paradox la paradoxism*, ne întoarce cu veacuri în urmă spre originea conceptului "paradoxism", cuvânt care la prima "vedere", la primul "auz", ar putea avea o rezonanță oarecum rebarbativă. Ca atare, îmi îngădui o scurtă deslușire.

Cuvântul "para", în limba greacă are două sensuri (lucru curios, aproape contrarii): "alături de" și, în același timp, "contra", "împotriva" (paratrăznet, parapluie, de pildă). Iar "doxa", substantiv, se traduce în majoritatea cazurilor, "opinie", "judecată".

Cuvântul "paradox", substantiv, a dat naștere mai târziu, prin secolul al 16-lea adjectivului "paradoxal", iar spre sfârșitul veacului 18, unui nou substantiv, "paradoxism".

Fiindcă de "judecată" (doxa) veni vorba, "paradoxa" în limbaj curent e considerată ca un fel de "raționament" împotriva "opinieii în mod general admisă"; împotriva judecății de "bun simț", iar în limbajul "academic"... o abatere de la rațiunea "pură". O "răzvrătire", spunea Gaston Bachelard, dornică de a se descătușa din cingătoarea "scolastică" a Logicii.

"Paradoxul - citez pe autor - este *simultan* concluzie și «provocare», constând într'o concomitență a contrariilor, care-i dă adevărata specificitate".

Paradoxul nu e un cerc vicios ("L'homme naît bon - spunea Rousseau - c'est la société qui le déprave"... Dar cine a depravat societatea?). Paradoxul nu e nici un paralogism - raționament fals. Căci, așa cum bine accentuează Titu Popescu, "în sfera de competență" a paradoxului se încadrează și "logica contrariului".

Citând pe Solomon Marcus, autorul consideră că "utilizarea paradoxului este fundamental *terapeutică*". Firesc. Ca și "jocul". În fond, paradoxa e un fel de "joc de cuvinte și de înțelesuri"; a cărei funcție nu este numai "distracție", ci și o gimnastică mintală. În ce privește jocul, "ingredientul" plăcutului îi conferă rolul terapeutic. (Ca și râsul, a cărui terapie a analizat-o magistral atât Bergson, cât și Marcel Pagnol).

"Paradoxismul stârnește un fel de euforie continuă a libertății, ca o voluptate experimentală a tot-permisului", scrie Titu Popescu. Penetrantă analiză. Abandonarea tuturor prejudecăților oferă posibilitatea de a se reînnoi prin *erezie*. (1)

Analizele subtile ale autorului: înțelesurile "ascunse" pe care ni le sugerează, sunt ca o "zgâlțâiere" a minții; o gimnastică continuă care, în loc să obosească, ne sprintenește mintea. Și uneori ne impune TĂCERE. Dar nu tăcerea "toropită", ci cea gânditoare.

În *La pensée et le langage* (Michel Moscato) autorul, în scurte cuvinte expune teoria lui Watson: "La pensée est si liée au langage que *penser* revient à se parler à soi-même".

Citind pe Titu Popescu, "îți cam dă de furcă", vreau să spun, "te pune pe gânduri". Și începi să vorbești singur, să cugeți. Mare merit... "se parler à soi-même"... Dialogul cu tine însuși.

"Protagonistul și agentul trecerii reale de la paradox la paradoxism este, desigur, Florentin Smarandache", afirmă Titu Popescu. "Smarandache: un protest împotriva totalitarismului comunist". Eu cred că împotriva "totalitarismului" în general... chiar și a Logicii cu ale ei "legi" rigide, sau a unei Morale constringentă, cu ale ei "legi", norme...

Mă întreb dacă nu cumva l-am putea considera și pe poetul nostru național un precursor al paradoxismului:

"Când sorii se sting și când stelele pică,

Îmi vine a crede, că toate-s nimică."

(Totul e nimic, și nimicul e Tot)

Există o zicală franceză: "Chassez le naturel; il revient au galop". Și mintea se întreabă: "c'est quoi le naturel"? Ar trebui să cugetăm și asupra proverbelor și zicalelor, în lumina paradoxismului. Ar fi o bună terapie.

"Paradoxismul năzuiește să dobândească o dezvoltare ulterioară care să fie în măsură să generalizeze literatura la "spațiile științifice" scrie Titu Popescu,... cu privirea îndreptată spre Lobachevski, Rieman (noile geometrii neo-euclidiene) sau la chimia neolavoisiană (Destouche), și, desigur, la Logica neo-aristotelică, referitor la "categorii"... Sarcina e pasionantă, dar grea. Însuși Gaston Bachelard ne previne din început: "L'utilisation des systèmes philosophiques dans des domaines éloignés de leur origine spirituelle est toujours une opération délicate, parfois décevante".

Cum e firesc, autorul nu putea să treacă cu vederea "histrionicul". Teatrul, acel "plaqué sur du vivant". Teatrul: "...un jeu qui se donne des airs de vie", cum îl definea Jules Renard. Și nici să nu amintească de "prestidigitatorii" (cum îi numește el) meta-limbajului care au "colaborat" la caducitatea genurilor literare tradiționale: Ionescu, Cioran, Gherasim Luca. Chiar și la caducitatea Surrealismului (Breton, Tzara, Eluard), care plecase pe drumul "bun", dar care - aș spune eu - a îmbătrânit înainte de a ajunge la maturitate. ("Le Suréalisme est mort du *sectarisme* imbécile de ses propres adèptes" spunea Antonin Artaud.)

- Méfions-nous du sectarism! e o bună povăț.

"Anti" (contra), particula magică a paradoxismului, desființează literatura (tradițională) pentru a o reînființa în sincronie cu noile realități în general.

O întrebare privitor la "omul de litere". În ce măsură *vanitatea*, ca "umflare în pene", și în aceeași măsură "goliciume" poate fi creatoare în domeniul culturii? Întrebare la care Titu Popescu ne amintește de spusele lui Camil Petrescu: "Vanitatea, orgoliul, preced opera de artă, și în acest sens orgoliul e creator". "Îndrăzneala e o caracteristică; o școală a "curajului". Romanticii aveau patos, modernii au impetuoșitate.

În ce privește filosofia "absurdului", a unui Cioran, de pildă... până pe culmile disperării (din ne-pricepere, neînțelegere, necuprindere), ea nu e o "gimnastică" mintala pentru a ne lasa "bouche bée." Absurdul este al *vieții*, înainte de a fi al literaturii.

Revenind la punctul de plecare, la precursorul Paradoxismului, Titu Popescu ne amintește ca majoritatea scriitorilor pricepuți în "materie", îl consideră pe Smarandache drept "cel mai mare poet al secolului XX".

Pe bună dreptate se întreba Smarandache (paradoxal "emfatic"): "Sans moi, que deviendra la poésie"?

"Vai de cel ce nu crede în credința sbirului".

Citind documentata carte a lui Titu Popescu, un erudit, sau mai pe românește "tobă de carte" (formulă care ar trebui analizată ca multe alte zicale "paradoxale"), îmi vine în minte "butada" lui Cioran: "Essayez d'être libres, vous mourrez de faim".

E posibil, dar, cum bine amintește Titu Popescu de-a-lungul Esteticii, libertatea, cea fizică, cea a gândirii, cea de a putea scrie, e o hrană sufletească mult mai prețioasă decât "pâinea cea de toate zilele".

Cine n'a cunoscut "cazanul cu smoală", sau mlaștina Canalului, ale României comuniste, cum spune autorul, nu știe ce este râvna, foamea de slobozenie... Acolo s'a creat "semnul și consemnul", acolo s'a zămislit noua "semantică" a sensului și a ne-sensului, a paradoxului libertății încătușate.

Noi, cei fugiți, care respiram liberi, chiar dacă nu aveam cu ce să ne potolim foamea, găseam pe câte cineva care să ne oblojească.

Cioran, pe care l-am admirat, și de care suntem mândri, n'a murit de foame; și, slavă Domnului, a fost un om liber, cu vorba și cu slova.

"La logique contemporaine a besoin de réformes psychologiques" (Gaston Bachelard)

Cartea lui Titu Popescu trebuie citită și apoi răsfoită pe îndelete; și cu mintea limpede.

"Estetica paradoxismului" apare la sfârșit de veac: un secol care a cunoscut zeci de revoluții în lumea întreagă, atâtea războaie; și crâncene bătălii de idei.

"Paradoxismul" e și el o "revoltă"; am putea adăuga "culturală", "științifică". Dar n'ar fi de ajuns. O revoluție "copernicană"? E poate termenul cel mai potrivit. Ea se *învârtește* pe axul central al rolului existenței noastre, cum spune (citat de autor) Basarab Nicolescu: "*de a face posibil imposibilul*". În toate domeniile, mai ales în gândire (sau ce-a mai rămas din ea.)

(1) Unii autori consideră paradoxul, în mod eronat, o specie de sofism, ignorând faptul că sofistii de odinioară, itineranți, de pildă Gorgias sau Protagoras, erau admirați și considerați ca niște taumaturgi, tămăduitori; termen care s'a transmis mai târziu și în religie: Sfântul Grigore Taumaturgul.

DESPRE AVENTURA PARADOXISTĂ*

*Titu Popescu, Estetica paradoxismului,
București, Ed. SOCIETĂȚII TEMPUS, 1995

Eminentul estetician și critic Titu Popescu a publicat volumul **Estetica paradoxismului**, o încercare monografică asupra activității polimorfe și debordante a lui Florentin Smarandache (poet și matematician, prozator, dramaturg și autor de manifeste și “programe”), temperament focos și radical, neobosit angajat într’o ambițioasă autopropulsare, cel care, în urmă cu câțiva ani, a inițiat și proclamat o mișcare avangardistă, botezată “paradoxism”. Cartea lui T.P., meșteșugit structurată, analizează, comentează și interpretează paradoxismul cu evidentă simpatie și incontestabilă competență. Exegeza și apologia se împletesc firesc în cele șapte capitole. Latura exegetică, după ce trece în revistă bazele teoretice ale “mișcării”, prezintă, în largi acolade critice, scrierile lui Florentin Smarandache. Deosebit de bogate și concludente apar paginile consacrate rădăcinilor genetice ale paradoxismului. Șerpuirile apologetice ale textului alunecă uneori în afirmații riscante și nefondate. Neluând în seamă faptul că paradoxismul este, cel puțin deocamdată, o “mișcare” strict personală a lui Florentin Smarandache, apologetul scrie că ar fi vorba, de pe acum, de o veritabilă “școală literară” și de o mișcare cuprinzând un mare număr de “aderenți și simpatizanți”. Simpatizanți, desigur, întrucât inițiatorul paradoxismului este un personaj talentat și interesant. Dar aderenți? Ar putea fi socotiți ca atare numeroșii literați ce se află în corespondență cu Smarandache sau au scris despre el? Credem că aderenții adevărați, adică autorii de texte paradoxiste, se lasă încă așteptați. Cât despre “școală” - cine a mai pomenit una cu un singur discipol, care este, în același timp, și profesor?

Despre paradoxism s’a scris destul de mult și deseori pertinent. Monografia lui T.P. ni se pare a fi textul pro Smarandache cel mai valoros și împlinit.

ALEXANDRU LUNGU

in *Argo*, Bonn, nr. 13/1996

PARADOXISMUL SAU DRAMA AUTOMATISMELOR

○De-a lungul a 139 de pagini plus 4 de bibliografie se întinde strădania eseistului Titu Popescu de a impune paradoxismul drept un concept estetic teoretizat și ilustrat prin cărțile lui Florentin Smarandache, încă tânărul autor rezident în SUA. ○Dacă ni se îngăduie, opinia noastră este că benigna teorie artistică a lui Florentin Smarandache, precum și cărțile acestuia, devin, în primele o sută de pagini, pretext al unei veritabile performanțe eseistice, id est un text rafinat și intens prin care Titu Popescu își probează fără ostentație nu numai lecturile atotcuprinzătoare, ci și iscusita dicțiune a construcției prin succesive asimilări și edificări. ○Fără să cadă în hagiografie, eseistul este convins de propriul demers recuperator, văzând în Florentin Smarandache o întrupare a filosofiei paradoxiste, un autor al etniei **alternative**. Ale cărui cărți, din păcate prea puțin cunoscute, sunt marcate de alchimicul paradox al propriei vieți: “tensiunea scânteietoare, debordanța lirică, disonanța organizată, ironia dezinvolturii și demonismul rece, riscul lucid și naivitatea, jubilația și nepăsarea”. ○

GEO VASILE

in *Luceafărul*, București, nr. 17 (316), serie nouă, miercuri, 7 mai 1997, p.16

De-a lungul a 139 de pagini plus 4 de bibliografie se întinde strădania eseistului Titu Popescu de a impune paradoxismul drept un concept estetic teoretizat și ilustrat prin cărțile lui Florentin Smarandache, încă tânărul autor rezident în SUA. Personalizarea mișcării literare a paradoxismului prin “smarandachism” ar presupune, în primul rând, o bună cunoaștere în România a cărților ce au generat respectivul **ism**. Dar, vai, scriitorul și matematicianul vâlcean este mult mai cunoscut în Europa și SUA decât în București; ceea ce nu ne știrbește cu nimic fervoarea asociativă a informației și autenticitatea vocației eseistului de a-și susține și concretiza eșafodajul teoretic. Importantă ni se pare mărturisirea lui Titu Popescu, el însuși rezident la München, conform căreia scrierea acestei cărți s-a încheiat fără ca inspiratorul ei, Florentin Smarandache, să-i fie cunoscut, fizic vorbind: Persoana lui mi-e străină, personalitatea lui îmi este aproape. Aceasta e garanția sincerității rândurilor ce urmează. Dacă ni se îngăduie, opinia noastră este că benigna teorie artistică a lui Florentin Smarandache, precum și cărțile acestuia, devin, în primele o sută de pagini, pretext al unei veritabile performanțe eseistice, id est un text rafinat și intens prin care Titu Popescu își probează fără ostentație nu numai lecturile atotcuprinzătoare, ci și iscusita dicțiune a construcției prin succesive asimilări și edificări. Teoria se țese și se concretizează asemeni unei pânze de păianjen care abia în final își numește nutrimentul: paradoxul ca sorginte a lucrărilor lui Florentin Smarandache. Sunt invocați autori iluștri, de la St. Lupașco la Solomon Marcus, de la Blaga la A. Moles și Dufrenne. Și totuși, ce este paradoxismul, evident legat de paradox ca “plus cunoașterea minus-cunoașterii”? Radicalizare, erezie, voluptate experimentală fără frontiere? Pusee euforice sau negativiste în vecinătatea unor reacții controlate de anarhie?

Oare acest comportament artistic n-a fost deja clasat de avangărzile deja istorice? Titu Popescu se străduiește să demonstreze că dinamica scriiturii este inepuizabilă și că artistul, în intuitiva sa sustragere de sub acțiunea manipulative a Puterii de a-l serializa,

nu conține să adopte noi strategii apte să “recuperez starea de grație a obiectului artistic”. Paradoxismul convertește comedia automatismelor, cultivată de avangardă în **dramă**, punând sub semnul întrebării virtuozitatea formală. Aflat în filiație postmodernistă, paradoxismul absoarbe și redă simptomatologia sfârșitului de mileniu: “simultaneizarea informației la scară planetară, revoluția granițelor formale, democratizarea relațiilor inter-individuale și a conștiinței de sine (...)”. Paradoxismul presupune experiențele-limită de viață, recunoscând și refrazând, totodată, nivelarea și umilirea umanului în statistici și expertize electronice. Dincolo de jocul formal și cultura efectului, poezia și proza lui Florentin Smarandache, guru-ul paradoxismului, conștientizează emergența rostirii mesajului. Citându-l pe Constantin M. Popa, Titu Popescu inventariază o serie de înaintași ai paradoxismului: Apollinaire, Jarry, Urmuz, Vinea, Claude Sernet, Nichita Stănescu, Bacovia ș.a., oferind cititorului rolul de protagonist al jocului intertextual, paradoxismul aduce oximoronul în stare de șoc, în timp ce paradoxul își epuizează valențele antinomiei. Recâștigarea individualității pierdute și a candorii libertine, pare a fi operația nobilă săvârșită de paradoxism într-o lume grăbită, automatizată, fragmentară, interdisciplinară, tipizată, globalizantă. Acreditarea unei realități de compensație începe chiar cu exterioritatea textelor paradoxiste: **vizualizarea** câmpului semantic, sintaxă iconografă non-verbală, imagismul contestă în primul rând fonocentrismul structuralist și logocentrismul. Este reîmprospătat însuși misterul comunicării prin însoțirea fotogramelor cu scriitura. Trecând în revista poezia, proza (**America. Paradisul diavolului**, 1992; **Nonroman**, 1992; **Fugit...**, 1994 și teatrul lui Florentin Smarandache), Titu Popescu probează un adevărat tur de forță critică, reușind să califice și să valorizeze fiecare lucrare în parte, dar și curentul subteran ce le leagă, generator și insurgent în același timp. O terifiantă autoflagelare lexicală a realului săvârșește Florentin Smarandache, spre a se identifica pe sine și ceea ce deosebește viața de coșmarul de coșmarul totalitar. Care nu este numai unul de ordin social; orice formă de autoritarism sau puritanism este sancționată de paradoxistul nostru în ultimele sale proze

scurte prin reducerea la absurd, simultan sarcastic și paroxistic. Prodigios până la risipă în idei, autori citați și formulări memorabile, Titu Popescu reușește să definească un autor prin succesive învăluri și pertinente demonstrații comparatiste. Fără să cadă în hagiografie, eseistul este convins de propriul demers recuperator, văzând în Florentin Smarandache o întrupare a filosofiei paradoxiste, un autor al etniei **alternative**. Ale cărui cărți, din păcate prea puțin cunoscute, sunt marcate de alchimicul paradox al propriei vieți: “tensiunea scânteietoare, debordanța lirică, disonanța organizată, ironia dezinvolturii și demonismul rece, riscul lucid și naivitatea, jubilația și nepăsarea”.

EXORCISTUL DIN PHOENIX

○ Esențial pentru Florentin Smarandache este încrederea sa nețărmurită în propria expresie, fie ea jurnal, lettrism, grafism, eboșe, document, non-roman sau poezie. ○ Pentru Florentin Smarandache nu există tabuuri, ci doar libertatea celor mai izbitoare asociații de cuvinte căzute din abolitul turn Babel. ○ Ironic până la paroxism, paradoxal până la silogism, iconoclast până la delicioase jocuri anagramatice, Florentin Smarandache este un computer-land al himerelor salvate. ○

GEO VASILE

in *Baricada*, București nr. 26 (181) / 29 iunie 1993

Mărturisesc că de Mișcarea Literară Paradoxistă sau, pe scurt, **Paradoxismul**, n-am auzit decât în urma primirii la redacție a unor “materiale” semnate de **Florentin Smarandache**, în prezent, rezident permanent în SUA.

Supriza a fost amplificată de faptul că același colet, expediat din Arizona, conținea câteva diplome, prin care eu, alături de alți colegi de redacție, eram declarați membri de onoare ai pomenitei mișcări. Ne-am bucurat în primul rând că “**Baricada**” a pătruns atât de departe, mesajul ei politic și cultural reușind să-l convingă pe corespondentul nostru român să-și dezvăluie nesuferința aproape organică față de totalitarismul ceaușist, identitatea pluridisciplinară și vocația paradoxului ca mod **de a rezista** împotriva absurdului monstruos.

Florentin Smarandache s-a născut la 10 decembrie 1954 în Bălcești de Vâlcea; diplomat al Facultății de matematică din Craiova, mai are la activ doi ani de pedagogie și un semestru de matematică la Universitatea din Arizona. Profesional vorbind, debutează în 1979 la I.U.G. Craiova, ca analist-programator; din 1981 este profesor de matematică la Bălcești, apoi la un colegiu din Maroc, Craiova, Drăgotești. Din 1986 dă meditații particulare de franceză, este și translator ș.a.m.d. Destinul său, evoluând între rigoare, tenacitate și progresivă negație a unui regim ce părea să ne îngroape pe toți, își cristalizează opțiunea finală, **paradoxistă**, de ce nu?

Din toamna lui 1988, Florentin Smarandache se află în lagărele de refugiați din Istanbul și Ankara, câștigându-și existența din lecții particulare. În martie 1990, emigrează în SUA, stabilindu-se în Arizona, orașul Phoenix, unde “funcționează” ca **software engineer** la Honeywell Inc.

Mult mai provocatoare se arată a fi activitatea sa literară, începută în România în 1980, derivată, se pare, din matematică. Fapt e că, acum, dl Smarandache este autorul a 3 cărți în limba

engleză, publicate în SUA, a 5 volume în limba română (unul publicat la "Litera", în 1981, trei în Maroc și traduse în franceză în 1982-1984, și ultimul "America-paradisul diavolului, jurnal de emigrant", apărut la Ed. AIUS, Craiova, 1992), la care se adaugă două culegeri de **non-poeme și anti-poeme** scrise în limba franceză, tipărite în Maroc și reeditate în Franța.

Dar F.S., în calitate de ctitor al platformei-program "Paradoxismul", o mișcare literară al cărei președinte și slujitor este, a devenit membru al multor academii, societăți, asociații, ligi, uniuni și fundații de poezie și creație din India, SUA, Anglia, Franța, România. Amintim doar două dintre cele 7 premii, distincții și medalii primite de scriitorul oltean Florentin Smarandache: Diploma de onoare pentru poezie fantezistă și Medalia de Argint pentru ansamblul operei, ambele primite în Franța, 1992. Numele său figurează în "Who's Who in the World", "Who's Who in Writers, Editors of Poets", "Directory of American Poets and Fiction Writers", "5000 Personalities of the World" ș.a. Despre scrierile sale s-au pronunțat **Ștefan Baciu, Virgil Nemoianu, Dan Costescu, Pierre Dubrunquez, Chantal Signoret, Claude le Roy, Horia Nestorescu-Bălcești, George Ciorănescu ș.a.** Covârșitor, am zice. Câtă publicitate, atâta dramă. Și totuși...

Esențial pentru Florentin Smarandache este încrederea sa nețărmurită în propria expresie, fie ea jurnal, lettrism, grafism, eboșe, document, non-roman sau poezie. Energia sa creatoare, aproape renașcentistă, se consumă pe cele mai labile zone, minate sau bătătorite stilistic, important este ca oximoronul, tandrețea, sfidarea, nonsensul, paradoxul provocator și plurilingvismul să funcționeze. Pentru Florentin Smarandache nu există tabuuri, ci doar libertatea celor mai izbitoare asociații de cuvinte căzute din abolitul turn Babel. Poetul nu ocolește nici locurile comune, nici stările magmatice, nici variațiunile (necoapte) pe aceeași temă, conștient că mulțimea scurtcircuitelor nu poate să nu producă măcar o singură carte de poezie, între Gellu Naum și optzeciști.

Un lux și-o voluptate fără calm, o cultură poetică vastisimă, iată tot atâtea argumente ce-i îngăduie lui Florentin Smarandache să pozeze în **exorcist al însăși ideii de literatură**, într-un blând inchizitor ce parodiază însăși reputația paradoxului ca relație între text, cititor și autor.

Ironic până la paroxism, paradoxal până la silogism, iconoclast până la delicioase jocuri anagramatice, Florentin Smarandache este un computer-land al himerelor salvate.

LITERATURA PARADOXISTĂ IN-CREATĂ DE SMARANDACHE

○Smarandache, cât a locuit în casa aceea din Phoenix, părea timid, rușinos, și sta în camera lui citind ori scriind într-un carnet. Își traducea singur poemele în franceză sau engleză, și le trimitea pe la reviste în toate continentele. Avea o corespondență care-l sufoca! Mă mir de unde atâta energie risipită pentru scrisori!? Și încă ceva: ținea un jurnal, îl începuse din România în secret pe vremea dictaturii, apoi în lagăr (mărturisea c-ar fi notat peste 700 păginuțe de bloc notes numai în Turcia) și-l continua în exil cu încăpățănare ...○

MIRCEA MARINESCU

Pe 23 martie 1990 ateriza la aeroport un grup de cinci refugiați români veniți din lagărele turcești după o așteptare de 2-3 ani (!). Printre aceștia era și Florentin Smarandache, despre care nu știam mare lucru la vremea aceea. A fost găzduit la domnul Nicoară (ce lucra la "Tolstoy Fondation", și de aceea mulți noi emigranți luau primul contact cu dumnealui) vreo două luni jumătate pe când l-am vizitat eu.

Smarandache, cât a locuit în casa aceea din Phoenix, părea timid, rușinos, și sta în camera lui citind ori scriind într-un carnet. Își traducea singur poemele în franceză sau engleză, și le trimitea pe la reviste în toate continentele. Avea o corespondență care-l sufoca! Mă mir de unde atâta energie risipită pentru scrisori!? Și încă ceva: ținea un jurnal, îl începuse din România în secret pe vremea dictaturii, apoi în lagăr (mărturisea c-ar fi notat peste 700 paginuțe de bloc notes numai în Turcia) și-l continua în exil cu încăpățănare

...

Având afinități comune (eu pictez în timpul liber și cânt la pian) ne-am împrietenit. Ne preocupam de Asociația Românilor din Arizona (Laura Georgescu - președinte, Ioan Nicoară - vice-președinte, Florentin Smarandache - director cultural), mergeam împreună la Biserica Românească "Sf. Ioan Botezătorul" din nordul Phoenixului, participam la evenimente cu caracter românesc.

... Activitatea lui Smarandache devine impresionantă pe zi ce trece. Cred că face un imens serviciu culturii noastre în lume prin lucrările pe care le publică... cu neastâmpăr oltenesc, așa zice!

De exemplu, o funcție în teoria numerelor se numește

Funcția Smarandache: $S(n) = \text{cel mai mic întreg astfel încât } (S(n))! \text{ se divide la } n.$

[Vezi articolele <The Smarandache Function> și <Mike Mudge pays a return visit to the Florentin Smarandache Function> semnate de cunoscutul scientist englez Mike Mudge în "Personal Computer World", Londra, iulie, 1992, p.420, respectiv februarie, 1993, p.403; precum și eseul lui Constantin

Corduneanu, Texas State University, din "Libertas Mathematica", Arlington, Vol. 9, 1989, p.175; nota <Smarandache Function featured>, de Debra Austin, apărută în "Honeywell Pride", Phoenix, Arizona, Year 6, No. 10, iunie 22, 1993, p.8 (unde Smarandache lucrează ca inginer de computere).]

Este foarte bine să existe în matematică și noțiuni de proveniență românească, un aport al nostru la civilizația mondială.

Dar în literatură se manifestă ca un nărăvaș, năpustindu-se, asupra poeziei, în special, s-o desființeze... tocmai pentru a re-înființa-o! Da, este un paradox, pentru că Smarandache a pus bazele unei mișcări noi literare numită paradoxism.

În ce consta acesta? Să-i dăm cuvântul lui Ion Rotaru:

O avangardă internațională inițiată prin anii 1980 de Florentin Smarandache ca un protest împotriva totalitarismului comunist.

*La început, mișcarea a fost ca un **mutism**: a face literatură fără să scrii literatură deloc!... spre exemplu: o pagină albă însemna un poem! orișice putea să însemne un poem: un desen, o ciornă de caiet, o pictură, niște graffiti (deci lipsa oricărui cuvânt sau literă măcar!), orice semne abstracte (matematice, chimice, fizice etc.) puse pe pagină...*

Non-literatura creată, în mod paradoxal, a devenit un nou fel de literatură!!

În ultimii ani, paradoxismul a generalizat vechiul termen de <literatură> în spații n -dimensionale sau de-a dreptul științifice (Lobacevsky, Riemann, Banach etc.). (Orice domeniu de cunoaștere poate fi îmbunătățit prin metode din alte domenii, de cunoaștere opuse.) Astfel, în spațiul real cu 3 dimensiuni:

*- o floare (culeasă din grădină) este considerată **in corpore** un poem!*

- zborul unei rachete în cer!

- sunetele unui cimpoi, de asemenea!

Deci, un poem poate fi: un obiect, o ființă, un fenomen, o stare, o idee... (sau un grup de...). Inteligibil într-un limbaj universal (nu

mai este nevoie de traducere!) NU doar sub formă scrisă ori recitată pe scenă...

[Vezi Colecția de Lucrări Paradoxiste de la:

1. Arizona State University, Special Collection, Hayden Library, Tempe, AZ 85287, USA;
2. Muzeul Literaturii Române, Str. Fundației, Nr. 14, București, România;
3. Bibliothèque Nationale de France, 58, Rue de Richelieu, 75084 Paris, Ced e x 02, France.]

O uriașă contribuție la această avangardă o constituie tomusul "Anthology of the Paradoxist Literary Movement" de J. -M. Levenard, I. Rotaru, A. Skemer, 1993, conținând eseuri în 11 limbi (printre care și română) publicate în perioada 1983-1993 și implicând peste 150 scriitori din 28 de țări.

Pe urmă, fondatorul a efectuat un turneu literar pe la universități, academii și asociații artistice în Brazilia (Rio de Janeiro, Belo Horizonte, Florianopolis, Blumenau, Joinville, Ouro Presto, Brasilia, Joao Pessoa) la invitația mai multor scriitori locali (31 mai - 20 iunie) prezentând eseu "A History of the Paradoxism" cu un **Manifesto Brasileiro** în portugheză.

Florentin Smarandache a uimit însă prin acel jurnal de emigrant "America, paradisul diavolului", Ed. Aius, Craiova, 1992, carte de mare succes, cu scene memorabile ale greului început de exilat. Se citea volumul din mână în mână pe unde se apuca... Stilul cursiv, rapid, spusul pe șleau fără nici un fel de ocolișuri au atras enorm la lectură pe românul avid să cunoască America și modul cum se descurcă aci co-nașionalii, încât nu mai lăsau cartea din mână!

Iată și alte păreri despre furibunda activitate creatoare smarandachiană. De pildă, referitor la romanul său intitulat paradoxal "NonRoman", recent apărut (redactor Ileana Petrescu), cum se pronunță renumiții oameni de litere **Alexandru Ciorănescu** (Spania):

Dragă Domnule Smarandache,

Ești un om primejdios și contagios: norocul meu că propagi această sida nouă (sau sită nouă) numai în absență, ceea ce mi se pare foarte elegant. De altfel și foarte corect și abil. Paradoxul fiind o opoziție la crezul curent, Dumneata împingi paradoxismul spre o luare de conștiință a cititorilor, tocmai ca să rămâi paradoxal.

Adică vrei să ne câștigi ca să ne pierzi; și după asta?

respectiv **Constantin M. Popa:**

*Nonroman este un roman, într-adevăr, "de sertar", purtat ani la rând în sacul fără fund al exilului. Această parabolă atroce dcspre totalitarism, despre alienare, obediență vinovată și minciună, oportunism, cruzime, violență, monstruozitate, scrisă într-un stil dur, tensionat, lipsit de pudibonderie îl așează pe Florenrin Smarandache alături de Orwell, Konwicki, Koestler, Baconsky și marchează o nouă dimensiune a **Mișcării Literare Paradoxiste**.*

Sau ciudata trilogie teatrală "Metaistorie", Ed. Doris, București, 1993, despre care tânărul dramaturg american **George F. Redmann** spune:

"A nervous and strange style, source of an explosive personality."

iar dramaturgul **Dan Tărchilă:**

Piesele din acest volum sunt izbucnirea unei revolte împotriva barbariei moderne ridicate pe eșafodul unei concepții politico-sociale distrugătoare: comunismul. Autorul se descătușează de frică și de obsesii scriind Trilogia dramatică pe care o intitulează cu un nume ge-

neric: METAISTORIE. Publicându-și cele trei piese, FORMAREA OMULUI NOU, O LUME ÎNTOARSĂ PE DOS și PATRIA DE ANIMALE, poetul FLORENTIN SMARANDACHE se desprinde de arta poeziei și abordează arta teatrului, atacând la modul cel mai dur o parte cumplită a unei realități istorice. Folosind calea alegoriei dramatice, autorul își deschide posibilitatea unei mai mari cuprinderi a orizontului ideilor, unei profunzimi și generalizări a sensurilor istoriei contemporane.

Ca realizare, ni se pare că prima și ultima piesă sunt cele mai izbutite. FORMAREA OMULUI NOU o considerăm și cea mai teatrală. Cât privește PATRIA DE ANIMALE, credem că ne aflăm în fața unei formule dramatice interesante. Renunțarea la rostirea cuvântului pe scenă poate să aibă un efect extraordinar. Sunt în această piesă momente cutremurătoare. Dramaturgul ajunge la un fel de esență a teatrului printr-un paradox: se dispensează de cuvântul rostit și reține doar gestul actorului. Monstruozițatca și grotescul se realizează prin formula adoptată de dramaturg, formulă pe care o salutăm cu satisfacție.

Florentin Smarandache a publicat (în matematică, literatură, rebus) vreo 20 de cărți și a colaborat la circa 110 publicații(!) de pe întreg mapamondul, profilându-se ca o personalitate în diaspora culturală românească.

LUMEA ÎNTR-UN VERS SAU PARADOXISMUL ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICA SCRITURII

○Florentin Smarandache a devenit, astăzi, cel mai cunoscut scriitor român, din generațiile mai noi, care merge pe urmele notorietății unor Marin Sorescu și Nichita Stănescu, candidați, multă vreme, la Premiul Nobel, pe care și-i poate revendica, într-o bună măsură, ca precursori. Numele lui Florentin Smarandache se leagă, în primul rând, de *mișcarea literară paradoxistă* pe care a conceput-o în România, la Craiova, prin anii 1980-1981, când încă, în literatura română, era la modă postmodernismul și pe care a teoretizat-o, apoi, în Statele Unite ale Americii, prin manifestul: *The paradoxist literary movement* (Phoenix, Arizona, 1992). De atunci, mișcarea paradoxistă și-a câștigat, pretutindeni, numeroși aderenți.○

conf. univ. dr. OVIDIU GHIDIRMIC
Universitatea din Craiova

Emigrat în Statele Unite ale Americii, după multe peripeții și, după aproape doi ani petrecuți în lagărul de azilanți din Turcia, pentru a scăpa de teroarea totalitarismului comunist, printr-o mare voință de afirmare și de creație, care este marca oricărui destin de excepție, românul Florentin Smarandache - aparținând, astăzi, generației de mijloc, a ajuns, - într-un timp record, în numai câțiva ani, câți s-au scurs din 1990 încoace, un nume de mare notorietate, în literatura și știința mondială. Numai rareori, istoria literaturii și a științei a mai înregistrat un atât de fulgerător succes.

Florentin Smarandache este un scriitor complex: poet, prozator, dramaturg și teoretician, a cărui operă a fost publicată atât în limba română cât și în limbile de circulație: engleză, franceză, spaniolă, italiană, un scriitor dublat de un redevabil matematician, creator de concepte noi, cum sunt funcția și numerele care îi poartă numele. Opera poetică a lui Florentin Smarandache a devenit cunoscută pe multe din meridianele lumii, din America și până în Extremul Orient, India, Coreea de Sud și Japonia. Activitatea sa literară a fost încununată cu prestigioase premii internaționale. Florentin Smarandache este membru al unor societăți și asociații, literare și științifice, de renume mondial și participant la congrese, simpozioane și sesiuni științifice, de o reputație bine cunoscută. Volumele sale, conținând versuri, proză, dramaturgie, memorialistică, se succed cu o uimitoare repeziune. Asistăm, pur și simplu, la o "*avalanșă Smarandache*", cum bine spunea un critic român. Avem de-a face cu un "*caz Smarandache*" sau cu un "*fenomen Smarandache*". Noi l-am numit "*efectul Smarandache*"!

Care sunt cauzele acestui efect? O primă cauză o constituie fascinația *noului* și a *originalității*, care există, peste tot, în lume. Florentin Smarandache aduce, într-adevăr, multe lucruri noi, în literatură și știință, dovedind o excepțională *capacitate de inovație*, care reprezintă nota dominantă a spiritului său, însetat de absolut și de cunoaștere. Apoi, Florentin Smarandache vine dintr-o străveche cultură, cum este cultura română, una dintre cele mai

interesante și originale culturi europene. România a consemnat, întotdeauna, acest paradox istoric: țară de un mai scăzut nivel de trai, dar de o impresionantă cultură și creativitate, îmbogățind patrimoniul universal al valorilor spirituate, din toate timpurile. Constituită pe o solidă tradiție, cultura română a avut, prin reflex, o mare putere de inovație și a dat, de multe ori, tonul mișcărilor de avangardă, așa cum s-a întâmplat cu Tristan Tzara, care în timpul primului război mondial a inițiat în Elveția, la Zurich, în 1916, un nou curent literar: *dadaismul*, cu Eugen Ionescu, scriitor francez de origine română, care a pus bazele teatrului modern al absurdului, cu Constantin Brâncuși, considerat, pe bună dreptate, părintele sculpturii moderne.

Mai ales Oltenia, provincia natală a lui Florentin Smarandache, a manifestat această aplecare pronunțată spre inovație. Nu știm ce va fi scris Florin Vasiliu, un alt exeget român al operei smarandachene, în cartea sa: *Paradoxism's main roots*, pe care n-am apucat să o citim. Dar, acestea sunt "*rădăcinile*" lui Florentin Smarandache!

Despre Florentin Smarandache s-a scris, până în prezent, o impresionantă bibliografie critică, demnă de invidiat, alcătuită din sute de studii și articole și din câteva cărți, dintre care cea mai temeinică, prin informație și documentație, rămâne aceea a lui Titu Popescu: *Estetica paradoxismului* (Editura Societății "Tempus", București, 1995).

Florentin Smarandache a devenit, astăzi, cel mai cunoscut scriitor român, din generațiile mai noi, care merge pe urmele notorietății unor Marin Sorescu și Nichita Stănescu, candidați, multă vreme, la Premiul Nobel, pe care și-i poate revendica, într-o bună măsură, ca precursori. Numele lui Florentin Smarandache se leagă, în primul rând, de *mișcarea literară paradoxistă* pe care a conceput-o în România, la Craiova, prin anii 1980-1981, când încă, în literatura română, era la modă postmodernismul și pe care a teoretizat-o, apoi, în Statele Unite ale Americii, prin manifestul: *The paradoxist literary movement* (Phoenix, Arizona, 1992). De atunci, mișcarea paradoxistă și-a câștigat, pretutindeni, numeroși aderenți.

Paradoxismul poate fi considerat, fără nici o exagerare, *ultima*

avangardă a secolului nostru, dacă ținem seama că până la finele acestui veac mai sunt doar câțiva ani, timp în care este aproape exclus să mai apară o nouă mișcare literară amplă, de răsunet și de ecou internațional.

În ce ne privește, socotim această nouă mișcare literară cu nimic mai prejos decât *dadaismul* lui Tristan Tzara, scriitor al cărui centenar a fost sărbătorit la UNESCO, anul trecut. Dimpotrivă, *paradoxismul* ne apare ca un moment superior în evoluția avangardei secolului nostru. Dacă *dadaismul* a fost o mișcare clădită pe baze mai mult sentimentale, dezordonată, haotică, fără un program precis, cultivând hazardul pur, asociațiile cu totul întâmplătoare, *paradoxismul* este o mișcare care are o doctrină filozofică și un program coerent, mai multă rigoare demonstrativă, urmărind să surprindă suprastructura epocii contemporane și spiritul specific al veacului nostru.

Temperament artistic impresionabil, spirit mai mult intuitiv decât speculativ, Tristan Tzara n-a avut și o vocație teoretică deosebită, de aceea *dadaismul* a sfârșit în *suprarealism*, curent mai viabil, având în André Breton un teoretician superior.

Să nu uităm că Florentin Smarandache este un scriitor dublat de un matematician, că are o structură duală, de scriitor și matematician în același timp, că în personalitatea sa scriitorul colaborează, în chip exemplar, cu matematicianul. Și în această privință, cultura română și-a constituit deja o tradiție: cazul lui Ion Barbu, de pildă, unul dintre cei mai mari poeți români din perioada interbelică, reprezentant de seamă al *ermetismului* și matematician de renume internațional, creator de concepte și de noțiuni, de termeni noi în domeniul matematicilor, care-i poartă numele, cum sunt "*spațiile Barbilian*" în geometrie și care-i va fi servit lui Florentin Smarandache drept un model, ce merită să fie urmat.

Florentin Smarandache a înțeles că nu poate exista un curent literar fără o solidă bază teoretică și, ajutat de o excepțională capacitate speculativă și de o cultură filozofică demnă de apreciat, a găsit în "*paradox*" întregul suport teoretic al mișcării pe care a întemeiat-o. "*Paradoxul*" (grecescul *para* - contra; *doxa* - opinie) este cea mai spectaculoasă figură a spiritului și formă de cunoaștere,

pe care a inventat-o umanitatea, de-a lungul timpului. *Paradoxul* este, așa cum ne arată chiar etimologia termenului, o "*contra opinie*" prin care se răstoarnă clișeele și locurile comune, un mod de a scoate gândirea din inerție și comoditate. *Paradoxul* înseamnă surprinderea contradicției, ce formează însăși esența vieții. Paradoxurile sunt, prin urmare, nu numai gnoseologice, de ordinul cunoașterii, ci și ontologice, existențiale. Însăși existența umană se întemeiază pe *paradox*. Paradoxurile filozofice, logice și matematice se constituie într-un vast capitol al istoriei spiritului uman, care - după părerea noastră - nu a fost explorat și cercetat îndeajuns, până astăzi, și în profunzime. Nu cunoaștem, până acum, nici un studiu exhaustiv și bine articulat, pe această temă fascinantă a istoriei culturii.

Chiar Florentin Smarandache nu urmărește, sistematic, evoluția *paradoxului* în cultura universală, de la aporiile lui Zenn și de la sofști și până la existențialismul filozofic contemporan. Nici nu putea să o facă, în cadrul restrâns, al unui *manifest*. Scriitorul român a resimțit nevoia și, probabil, că o va face, într-un studiu aflat, deocamdată, în manuscris. *Philosophia paradoxae*, pentru a demonstra că există o întreagă disciplină, din antichitate până astăzi, pe care o putem numi *paradoxologie* și care include filozofia, logica, matematica și celelalte discipline ale cunoașterii, prin care ni se poate releva importanța capitală a *paradoxului* în istoria spiritului uman. Dar, Florentin Smarandache are meritul, deloc neglijabil, de a fi desemnat, prin termenul de *paradoxism*, pentru prima dată, un întreg curent literar. *Paradoxismul* nu se rezumă numai la cultivarea *paradoxurilor*. Dacă s-ar limita numai la atât, ar însemna că *paradoxismul* ar fi un curent supratemporal sau, mai precis, una dintre cele mai vaste direcții din istoria spiritului uman. *Paradoxismul*, așa cum îl înțelege Florentin Smarandache, nu epuizează întreaga sferă a *paradoxologiei*. Prin *paradoxism*, Florentin Smarandache vrea să definească numai *paradoxismul* modern, ca un curent al epocii contemporane. *Paradoxismul*, conceput de Florentin Smarandache, preia nu numai elemente ale avangardei, în general, nu numai *dadaismul* lui Tristan Tzara, cu nonconformismul și teribilismul său, cu fronda sa juvenilă, cu dorința de a epata spiritul filistin, îngust, mărginit, mic burghez, dar

asimilează și literatura existențialistă a absurdului, în frunte cu Eugen Ionescu și Samuel Beckett. Dacă pentru literatura existențialistă a *absurdului*, lumea apare lipsită de *sens*, pentru Florentin Smarandache chiar *nonsensul* are un *sens*. De aici vine și titlul unuia dintre cele mai incitante volume ale sale: *Le sens du non-sens* și încă din perioada de început, publicat în Maroc (1984)! Să ne reamintim, însă, că un mare filozof român, ca Lucian Blaga, care făcea din mister un concept central, spunea, printr-un aforism, că nimic nu este mai bogat în *înțelesuri* decât *neînțelesul*. Tulburător "*paradox*", care anticipează *paradoxismul* smarandachean! *Paradoxismul* este, în esență, o "poetică a negației", așa cum s-a observat, pe bună dreptate. Particulele "*anti*" și "*non*" devin particulele "*magice*", cu care operează și pe care le întâlnim, la tot pasul. Conceptul de "*antiliteratură*" a ajuns, deja, un "*clîșeu*", ca oricare altele, apărut în perioadele de "*criză*" ale literaturii, când impresia că s-a scris prea multă literatură devine de-a dreptul copleșitoare și tiranică, pentru un spirit creator, care vrea să aducă un coeficient de noutate și originalitate. Conceptul de "*antiliteratură*" este născut dintr-o exasperare a spiritului creator și se afirmă, cu mai multă pregnanță și tărie, pe la sfârșitul secolului trecut, odată cu Verlaine, un concept care vizează convenționalitatea și artificialitatea, lipsa de autenticitate a literaturii: "Și tot restul este literatură!" - spunea, la modul ironic, unul dintre poeții "*bleslemați*", pe care Baudelaire îl considera un... "*antipoet*". Tot Verlaine avea, pentru prima oară, impresia că scrie... "*Romanțe fără cuvinte*"! Avangarda a vehiculat până la sațietate conceptul de "*antiliteratură*". Negând literatura, avangarda nu a făcut altceva decât să o afirme! Cu alte cuvinte, avangarda a lucrat, până la urmă, în favoarea lui Shakespeare, Dante, Cervantes, Goethe, adică pentru marile glorii ale literaturii. Negația, care nu afirmă, devine... "*nihilism*", care este unul dintre marile curente ale gândirii contemporane.

Paradoxismul asimilează, bineînțeles, și *nihilismul* contemporan. Dar, *paradoxul* este negația care afirmă, de la bun început, constructivă și nu distructivă. *Nihilismul* contemporan ajunge, tot în mod paradoxal, la un conformism al nonconformismului! Campionul nihilismului contemporan este românul Emil Cioran,

autor în mare vogă, astăzi, care - în opinia noastră - nu este decât, ca să recurgem, iarăși, la un paradox... un "moralist" fără morală, deși rămâne unul dintre cei mai mari "stiliști" ai literaturii franceze, așa cum înșiși francezii îl recunosc.

Cei mai mulți dintre exegeți văd în **paradoxism** o continuare, o prelungire a *postmodernismului*, o altă față a acestuia. Nu împărtășim, deloc, un astfel de punct de vedere, pentru că *postmodernismul* nu este decât un reflex, în literatură, al textualismului și al semioticii, o mișcare literară născută din critică și, ca atare, un nou convenționalism, dus la extrem, o stilizare a convențiilor literare. *Postmodernismul* rescrie, într-o tonalitate parodică și ironică, literatura anterioară. În proza postmodernistă, acțiunea este înlocuită de "scriitură". În postmodernism, nu asistăm decât la avatarurile scriiturii.

Paradoxismul este chiar o reacție la *postmodernism* și înseamnă eliberarea de toate convențiile literaturii.

Florentin Smarandache declară, în manifestul său paradoxist, că face "antiliteratură", că este un "nonpoet", care scrie "nonpoeme" ș.a.m.d. Scriitorul român se află în război tocmai cu "cuvântul", principala unealtă a literaturii, pe care o suspectează de imposibilitatea de a exprima toată gama sentimentelor umane. Poetul paradoxist scrie, în consecință, "poeme fără nici un vers", în care apar numai titlurile, iar resturile paginilor rămân goale, pentru a fi completate de imaginația cititorilor. Textele sunt ilustrate cu figuri geometrice, desene, linii, semne etc. Acesta este "graphopoemul", ce merge pe linia "pictopoeziei" avangardiste. Poezia nu se face, deci, numai cu cuvintele. Nichita Stănescu, care poate fi considerat un precursor al paradoxistilor, credea că poezia se face cu... "Necuvintele" (este chiar titlul unuia dintre volumele sale). În felul acesta, se recurge la limbajul obiectual, în care dispăre granița dintre semnificat și semnificant. Ceea ce-l obsedează pe teoreticianul paradoxismului este depășirea barierelor lingvistice, a limbilor convenționale. Florentin Smarandache crede că poezia are chiar o limbă a ei, aparte, specială, universală, pe care o numește, cu ironie, dar și în serios "păsărească". Nichita Stănescu o numea metaforic:

"limba poezescă". Mesajul poeziei devine, astfel, translingvistic și chiar paralingvistic. Asistăm, în acest mod, la un deconstructivism total și la "autodistrugere semiotică", cum spunea cineva. Dar, orice am face, nu putem scăpa de cuvânt. Ce ne facem cu Heidegger, cel mai mare filosof al veacului, care spune că limba însăși este poezie și omul locuiește în cuvânt?! O asemenea perspectivă, deschisă de paradoxisti, nu rămâne valabilă, decât dacă vrem să subliniem drama necomunicării, care este unul din simptomele alienării omului modern.

Paradoxismul merge încă și mai departe și spune că poezia este viața însăși, deci, o dimensiune esențială a existenței. Poezia poate însemna și un colț de natură și o floare, un obiect, o figură umană, un surâs, zborul unei rachete în cosmos ș.a.m.d. Acest lucru nu este, însă, deloc nou. Așa ceva s-a mai spus și se va spune mereu. Acesta este "*frumosul natural*", pe care nu trebuie să-l confundăm cu "*esteticul*", cu frumosul literar-artistic!

Mult mai interesantă, dar fără sorți de izbândă, este încercarea paradoxistă de a scientiza arta. Mentalitatea veacului nostru este clar pozitivistă și tehnocratică. Veacul nostru este dominat de știință și tehnică, un veac tehnocratic, de demonism și de trufie luciferică. Este un mare pericol să ajungem la o adevărată "*paranoie a științei*", pentru că trebuie să ne dăm seama, nu numai de marile ei performanțe, dar și de limitele ei. Știința nu poate explica absolut totul. Marile mistere ale lumii vor continua să rămână impenetrabile. Apoi, știința și tehnica se pot întoarce împotriva omului, întocmai ca în situația Ucenicului Vrăjitor, din **Faustul** lui Goethe, care nu mai poate opri infernalul mecanism pe care l-a declanșat: "*Să ne ferească Dumnezeu!*" - ultima vorbă înțeleaptă a ateistului, "*Fetișizarea*" nu este decât o atitudine primitivă, de mentalitate tribală. Cu atât mai grav este dacă apare la noi, cei care ne numim "moderni". Fetișizarea științei și tehnicii duce la dezumanizare, alienare și necomunicare. Dar, nu avem ce-i face! Aceasta este structura mentală a veacului nostru, veac al crizei moral-religioase, în care categoriile morale sunt amenințate cu dispariția, în care, vorba lui Nietzsche, marele filosof - profet, "*Dumnezeu e mort!*",

când Noul Babilon e pe cale de a se reinstaura, când Sodoma și Gomora au renăscut! Și mai este ceva în plus. Progresul științifico-tehnic nu este totuna cu progresul literar-artistic. Aici zace o mare confuzie! Progresul tehnico-științific presupune salturi bruște. O nouă descoperire științifică sau tehnică le anulează pe cele anterioare. Dar, ca să preluăm un savuros calambur, din manifestul paroxiștilor: "*Totul este relativ, chiar și teoria relativității!*" Dezvoltarea literaturii și artei este o construcție în continuare. Până la urmă, inovația literar-artistică este asimilată de tradiție.

Este limpede că programul paradoxist frizează imposibilul. Paroxiștii se salvează, însă, prin umor, tot printr-un calambur: "*Totul este posibil, chiar și imposibilul!*" - care este, de fapt, și deviza supremă a mișcării paroxiste.

Sunt toate acestea, așa cum au și fost catalogate, de către unii exegeți, simple elucbrații cabalistiche sau "*acropații paranoice*"? Hotărât, nu! Este logica împinsă până la ultimele ei consecințe. De unde se vede că "paradoxul" este, în ultimă instanță, o culme a raționamentului și silogismului! *Paradoxismul* este un proiect utopic, o frumoasă și mare... *Utopie*. Toate marile teorii sunt utopice. Sunt proiecte ideale, admirabile construcții mentale, ca și inegalabila doctrină platoniciană a arhetipurilor!

După opinia noastră, Florentin Smarandache rămâne, înainte de toate, un mare teoretician, un doctrinar de o înaltă clasă, un intelectual posedat, fascinat de idei, un spirit speculativ de excepție, care a reușit să pună bazele teoretice ale ultimei avangarde a veacului nostru. Despre *paradoxism* a curs și va mai curge, încă, multă cerneală! De aceea, această teorie nu poate fi luată în deriziune, de nici un intelectual serios, care se respectă. Marele model intelectual al lui Florentin Smarandache pare să fie acela al lui Pitagora, al filosofului matematician, care - și după părerea noastră - rămâne modelul absolut, în care se întâlneau atât umanismul filosofic, cât și scientismul matematic, un model ideal pe care credem că umanitatea l-a pierdut, un model unic, care credem că nu va mai putea fi refăcut, vreodată. Ca orice proiect utopic, și *paradoxismul* este greu de transpus în practică. Se creează, astfel, în creația lui Florentin Smarandache, o discrepanță între teorie și practica

scriiturii. Florentin Smarandache nu poate fi, în creația sa, peste tot, "*paradoxist*", pentru motivul că nici o creație autentică nu a fost și nu va putea fi, niciodată, doar o simplă ilustrare a unui program teoretic, întrucât, atunci, ar însemna să fie "*tezistă*" și lipsită de viabilitate. Instinctul creator este cel care-și spune, în cele din urmă, cuvântul, în practica scriiturii. La toți marii teoreticieni apare acest "*conflict*" între intenții și realizări, pentru că toți suferă de o doză, inevitabilă, de *bovarism*. Acesta este și cazul lui Florentin Smarandache! Dacă putem să acceptăm *paradoxismul* pentru frumusețea și acuratețea teoriei în sine, ca o construcție mentală, fascinantă și eclatantă, în schimb, față de acele eșantioane, debușee ale operei lui Florentin Smarandache, care îi ilustrează, pur și simplu, tezele, nu putem să nu avem rezerve. Ele se plasează, categoric, în sfera experimentului și trebuie luate ca atare. Așa se explică și amendamentele, destul de severe, ale unui istoric literar experimentat ca Ion Rotaru, care nutrește, de altfel, o neacoperită simpatie pentru temerarul teoretician și șef de școală al *paradoxismului*, așa cum se poate observa din scrisoarea inclusă în prefața de la volumul memorialistic: **Fugit... jurnal de lagăr**, de care scriitorul va trebui să țină, neîndoielnic, seama. Opera lui Florentin Smarandache nu se circumscrie, însă, întrutotul, experimentului paradoxist. Așa cum observă, pe bună dreptate, esteticianul Titu Popescu, în temeinica sa lucrare: **Estetica paradoxismului**, opera lui Florentin Smarandache este o operă "*mai mult decât paradoxistă*". Primele volume ale lui Florentin Smarandache: **Formule pentru spirit** (1981), **Culegere de exerciții poetice** (1982), **Legi de compoziție internă. Poeme cu... Probleme!** (1983) nu sunt *paradoxiste*, ci numai anticipează, prefațează "*paradoxismul*", care începe să-și facă apariția odată cu volumele următoare: **Le sens du non-sens** (1983), **Antichambres**, **Antipoèsies**, **Bizarrerries** (prima ediție 1984; a doua ediție 1989) și culminează cu volumul **NonPoems** (1990 - 1991), cu trilogia dramatică **Metaistorie** (1993) și cu **NonRoman** (1993). Volumul **Clopotul Tăcerii** (1993), chiar prin faptul că cultivă forma fixă a "haiku"-ului, marchează o ieșire din sfera *paradoxismului* și un început de "*clasicizare*" în opera lui Florentin Smarandache, proces cum nu se poate mai firesc, pentru că, urmând logica,

verificată în istoria literaturii, modernii de astăzi devin... clasicii de mâine!

Am spus că *paradoxismul* reprezintă ultima mare avangardă a secolului nostru. Aceasta nu înseamnă că paradoxismul este și o poetică eschatologică, pentru că mișcarea paradoxistă nu profetizează mult trâmbițata "*moarte a artei*". *Paradoxismul* se vrea, cel puțin în intenții, o poetică a viitorului. Unii dintre susținătorii frecvenți ai mișcării paradoxiste, printre care și criticul Constantin M. Popa, care este, totodată, și unul dintre cei mai avizați cercetători ai acestui fenomen insolit din istoria literaturii, își exprimă temerea, justificată, după părerea noastră, că *paradoxismul* își poate secătui, într-o bună zi, resursele și, prin repetiție și autopastișă, să cadă în *manierism*. Dar acest lucru s-a întâmplat cu toate avangardele și nu este decât rezultatul, iminent, al acestui firesc proces de clasicizare, de care chiar fondatorul mișcării paradoxiste pare să fie pe deplin conștient.

Început prin volumul de "*haiku*"-uri: **Clopotul tăcerii**, procesul de clasicizare a *paradoxismului* se continuă prin prezentul volum: **Sinapse**, care conține "*poeme într-un vers*" și care se vrea o replică la mai vechiul ciclu, atât de ostentativ afișat: "*Poeme fără nici un vers*". Asistăm la o dialectică a negației și la o polemică interioară în cadrul operei smarandachene. Poetul se dezice de el însuși, de o ipostază a sa lirică anterioară.

Titlul volumului ne atrage, numaidecât, atenția. "*Sinapse*" este un termen științific, împrumutat din anatomie și fiziologie. "*Sinapsele*" sunt conexiunile neuronice. Prin acest titlu, Florentin Smarandache vrea să ne arate că poezia trebuie concepută ca un organism, ca un tot organic, care funcționează după legea "*conexiunilor*". Simpla atingere a unui nerv pune în alarmă întregul organism. O asemenea concepție biologizantă asupra artei a mai fost preconizată și de alți teoreticieni, în special de reprezentanții neovitalismului filosofic modern, în frunte cu marele filosof, critic și estetician german, Wilhelm Dilthey, adept și el al "*conexiunilor*" și "*corelațiilor*", pentru care poezia este, înainte de toate: "*Trăire*" ("*Erlebnis*"). Tentativa se înscrie într-un structuralism modern.

Sugestia de a scrie poeme într-un vers îi va fi venit, probabil, lui

Florentin Smarandache de la Ion Pillat, unul dintre marii poeți români din perioada interbelică, autorul unui volum intitulat chiar: **Poeme într-un vers** (1936). Ion Pillat este unul dintre reprezentanții de marcă ai *tradiționalismului* românesc, un spirit fin și cultivat, de un mare rafinament artistic, poet de valoare universală. Ion Pillat dădea chiar o definiție sui-generis a poemului într-un vers: "*Un singur nai, dar câte ecouri în păduri...*". Dar, Florentin Smarandache se delimitează de prestigiosul său model, atât prin concepție, cât și prin tehnica poetică. Nevoia de autodelimitare programatică este imperioasă, esențială, la Florentin Smarandache, care este un spirit "*în răspăr*", "*à rebours*", ce nu se poate manifesta decât prin negație, prin opoziție, atât față de alții, cât chiar și față de sine, după cum am văzut.

Pe vremea lui Ion Pillat, poemul într-un vers era considerat o "*inovație*", cu atât mai interesantă, cu cât apărea la un poet de factură tradiționalistă. Astăzi avem, însă, o întreagă tradiție a poemului într-un vers, în care se înscrie și... "*paradoxistul*" Florentin Smarandache. Poemele într-un vers ale lui Ion Pillat, ca, de altfel, întreaga poezie a autorului celebrului volum: **Pe Argeș în sus** (1923) - care reprezintă o dată memorabilă în istoria literaturii române - se remarcă printr-o caligrafie impecabilă a versurilor. Și aceasta pentru că Ion Pillat era un "*calofil*" convins, un adept al "*scrisului frumos*", în timp ce Florentin Smarandache are o evidență structură de "*anticalofil*", nedispus să acorde o importanță exagerată formei. Ion Pillat este un temperament "*apolinic*", calm, senin, liniștit și echilibrat, pe când emulul său are, dimpotrivă, un temperament "*dionisiac*", frământat, neliniștit, anxios, de o frenezie vitalistă. Admirabile ca "*scriitură*", poemele într-un vers ale lui Ion Pillat nu mizează pe "*paradox*", care constituie punctul-forțe al gândirii și literaturii lui Florentin Smarandache.

După părerea noastră, poemul într-un vers reprezintă piatra de încercare a oricărui poet adevărat, pentru că se întemeiază pe capacitatea de sinteză - calitatea supremă a spiritului uman - și presupun arta conciziei extreme, de a exprima cât mai mult, în cât mai puține cuvinte: "*Multum in parvo*" - cum spuneau latinii. Tentația absolută, în materie de poezie, este de a cuprinde însăși esența lumii,

a întregului univers, într-un vers, performanță atinsă numai rareori, de poeții ca Dante, Shakespeare, Goethe sau Eminescu. Printr-un singur vers, poetul poate deveni nemuritor și poate dăinui peste veacuri. Ca să ne limităm numai la un exemplu, care ne este mai la îndemână, Eminescu, cel mai mare poet român, dacă ar fi scris numai versul: "*Căci vis al morții eterne e viața lumii întregi*", cu care se încheie poemul: *Împărat și proletar*, ar fi fost îndeajuns să rămână unul dintre cei mai mari poeți ai tuturor timpurilor. Trebuie să recunoaștem că un asemenea vers n-a mai fost scris, niciodată, în literatura lumii.

Că "*viața este un vis*" au spus-o aproape toți marii romantici, dar că viața întregii lumi nu este decât un vis al morții, n-a mai spus-o decât Eminescu. Să privești întreaga viață a lumii dintr-o astfel de perspectivă cutremurătoare a neantului, te lasă fără nici o replică, te reduce la... Tăcere. Mîntea îți este găurită de atîta logică a absolutului!

Poemele într-un vers trebuie să tindă să devină cât mai concise și relevante definiții apoftegmatice, de o sentențiozitate gnomică, pe care au atins-o maximele și aforismele clasice. De aceea, arta poemelor într-un vers este atît de dificilă. Oricît de moderne ca formă, poemele într-un vers țin de o artă, care rămîne în esența ei, clasicistă!

Poemele într-un vers ale lui Florentin Smarandache, din volumul **Sinapse**, nu mai conțin aproape nimic din "*inovațiile*" paradoxiste, cu excepția "*paradoxului*", ca atare, care nu este nici măcar o inovație... "*paradoxistă*". Nu sunt nici "*antiliteratură*", nici "*nonpoeme*", nici "*grafopoeme*", nici "*pictopoeme*", ci poeme, în adevăratul sens al cuvîntului. Poetul aflat odinioară în război necurmat cu principala unealtă a literaturii, iată-l acum instalat destul de confortabil în "*scriitură*", după cum ne spune, parcă, ușor nesemnnat, de la început: "*Trăiesc într-un singur cuvînt: scriere*". Nici nu se putea altfel! O singură dată îl mai încearcă irepresibile nostalgii "*paradoxiste*", atunci când, prin repetiție, ajunge la secționarea unui cuvînt, e drept, cel mai tulburător dintre toate: "*Tăcere*", așa cum se întîmplă în versul "*Câinii latră tăcerea, tăcerea, tace -*" (*La stîna*) și care semnifică prelungirea, paradoxală, a ecourilor... Tăcerii.

Nu sunt ușor de grupat aceste poeme într-un vers ale lui Florentin Smarandache, din cauza diversității lor tematice, dar și a tehnicii. Lăsăm cititorului român sau american sau de pretutindeni plăcerea de a le categorisi el însuși. Noi încercăm doar un îndreptar cu totul sumar. O primă categorie o formează poemele care traduc nostalgia patriei natale și a culturii românești. Pentru cine cunoaște, fie și oricât de sumar, cultura românească, balada populară **Miorița** reprezintă un punct de plecare. Pornind de la această baladă, unul dintre cei mai mari poeți și filosofi români, Lucian Blaga, fixa "*matricea stilistică*" a spiritualității românești, în eseu său: "*Spațiul mioritic*" (1936). Românul s-a născut într-un "*spațiu mioritic*", într-un spațiu pastoral, care este spațiul său "matrice", ce i-a modelat sensibilitatea. Din balada **Miorița** se desprinde o concepție filosofică specific românească, o concepție "mioritică" despre moarte, un "Weltanschauung" românesc. Românul, după cum rezultă din baladă, a văzut moartea ca pe o nuntă de proporții cosmice, ca pe un ritual liturgic, la care participă întreaga natură. Forța morală a românului, care este aceea a unui popor așezat la răscruce de drumuri, în bătaia tuturor vânturilor istoriei, este de a converti un eveniment tragic într-unul vesel. Originalitatea acestei viziuni asupra existenței este unică. Balada **Miorița** este un fel de religie pentru poporul român. Atât de mult crede Florentin Smarandache în spiritualitatea românească, încât ajunge la preeminența creației artistice, generatoare ca însăși de realitate: "*Coboară ciobanii direct din baladă*" (Miorița). *Zborul păsării în ou* este titlul memorabil al unui alt poem într-un vers, un titlu demn de părintele sculpturii moderne, Brâncuși, care a surprins nu numai zborul, ci și...latențele zborului. Aceasta este chiar un titlu conceput în cel mai bun spirit paradoxist! Cuvintele-cheie ale spiritualității românești sunt: "*doină*" și "*dor*". *Doina* este o melodie specific românească, prin care se exprimă "*dorul*", un sentiment complex, care nu are echivalent în nici o altă spiritualitate și pe care același Lucian Blaga îl definea ca "*melancolia, nici prea grea, nici prea ușoară, a unui suflet, care suie și coboară*". De altfel, cuvântul "*dor*" este intraductibil. Scriitor româno-american, pe Florentin Smarandache îl ajunge "*dorul*"... chiar la Phoenix: "*Prăpastia întoarsă, muntele de dor*" (**Un gând**

din Phoenix - SUA). Latinitatea poporului român, vestigiile geto-dacice de la Sarmisegetuza, satul Bălcești, din Oltenia natală, Eminescu și Bacovia, ca repere culturale, sunt alte teme de meditație pentru Florentin Smarandache.

Influența lui Bacovia, un alt mare poet român, cel mai de seamă reprezentant al *simbolismului* românesc, este vizibilă, în aceste poeme într-un vers. De altfel, Florentin Smarandache a fost catalogat, de critica românească, încă de la volumul de debut: *Formule pentru spirit*, drept un "*bacovian*". Multe dintre aceste poeme într-un vers sunt alcătuite după tehnica picturală bacoviană, a sinesteziilor și corespondențelor, adevărate pasteluri cromatice: "*Tună a ploaie de plumb peste albul pământ*" (Bacoviană I); "*Înflorește în ploi cărunte ulița îmbătrânită*" (Bacoviană II).

Dar și mai mare este, în acest volum, influența *expresionismului* lui Lucian Blaga. *Expresionismul* constă în stabilirea unor relații cu cosmicul, cu absolutul și ilimitatul și se caracterizează prin imagism violent, prin metafore șocante: "*În sângele albastru al cerului clocotesc stele*" (Cosmică II); "*Lumina își ridică poalele în brâu*" (Naștere); "*Nu te apleca în afara timpului tău*" (E pericoloso sporgersi).

În sfârșit, credem că linia de forță a acestui volum constă într-o lirică metafizică, prin care Florentin Smarandache se înscrie pe linia *pesimismului* filosofic și a *existențialismului* contemporan. Conceptele de "*angoasă*", "*grijă*", "*spaimă*", specifice filosofiei existențialiste contemporane își găsesc, în acest volum, cea mai largă ilustrare: "*Se cuibărea în mine o caracatiță de groază*" (Comminatio); "*Oglinda feței mi-e zbârcită de anxietate*" (Autoportret); "*Plin de așteptare în făina albă a singurătății*" (Patență); "*Pe tabla neagră a disperării mai scriu câte o iluzie*" (Școală); "*Locuiesc singur în coșciugul din mine*" (Adresă). Cele mai multe din poemele într-un vers, din volumul **Sinapse**, sunt, într-adevăr, memorabile "*Te implor, nu mai mă mai naște încă o dată, mamă!*" - iată un aforism pe care nici cel mai sumbru dintre filosofii lumii, Schopenhauer, n-ar fi avut îndrăzneala să-l emită!

Florentin Smarandache este și un mare poet, care nu trebuie privit numai prin prisma teoriei, ci și dincoace și dincolo de "*paradoxism*".

CUPRINS

Explicație - 5

**FLORENTIN SMARANDACHE ȘI PARADOXISMUL
(ION ROTARU) - 7**

**CURENTUL LITERAR PARADOXIST
(FLORIN VASILIU) - 21**

**POST-MODERNISMUL PARADOXIST
(GEORGE BĂJENARU) - 39**

**PARADOXOLOGIA VIETII ȘI ISPITA
DE NEANT (DUMITRU ICHIM) - 45**

**PARADOXISMUL -
UN LOGOS ASCUNS (MARIAN BARBU) - 51**

**PARADOXISMUL - O NOUĂ FAȚETĂ
A POSTMODERNISMULUI
(MARIAN BARBU) - 61**

**"ESTETICA PARADOXISMULUI"
(RADU ENESCU) - 85**

**DESPRE AVENTURA PARADOXISTĂ
(ALEXANDRU LUNGU) - 91**

**PARADOXISMUL SAU DRAMA AUTOMATISMELOR
(GEO VASILE) - 93**

EXORCISTUL DIN PHOENIX (GEO VASILE) - 97

**LITERATURA PARADOXISTĂ
IN-CREATĂ DE SMARANDACHE
(MIRCEA MARINESCU) - 101**

**LUMEA ÎNTR-UN VERS SAU PARADOXISMUL
ÎNTR-UN PRACTICĂ ȘI PRACTICA SCRITURII
(OVIDIU GHIDIRMIC) - 107**

○ Paradoxismul este un fel de *avangardism*, sau mai bine am zice un *neoavangardism* ○ Dincolo de felurile teribilisme și jocuri de artificii (mai bine zis: spre a fi în tonul pe care și-l vrea), Florentin Smarandache este un scriitor mai curând grav ○ când scrie *non-teatru*, teatru "meta-istoric", Florentin Smarandache este un autor demn de luat în seamă, în câteva puncte chiar extraordinar ○ Florentin Smarandache vede... Paradoxism peste tot! Este foarte probabil că pentru el Lumea aceasta, Universul, Cosmosul, Existența sunt un PARADOX, în frunte cu chiar acela care îl gândește.

○ Florentin Smarandache a devenit, astăzi, cel mai cunoscut scriitor român, din generațiile mai noi, care merge pe urmele notorietății unor Marin Sorescu și Nichita Stănescu, candidați, multă vreme, la Premiul Nobel, pe care și-i poate revendica, într-o bună măsură, ca precursori. Numele lui Florentin Smarandache se leagă, în primul rând, de *mișcarea literară paradoxistă* pe care a conceput-o în România, la Craiova, prin anii 1980-1981, când încă, în literatura română, era la modă postmodernismul și pe care a teoretizat-o, apoi, în Statele Unite ale Americii, prin manifestul: *The paradoxist literary movement* (Phoenix, Arizona, 1992). De atunci, mișcarea paradoxistă și-a câștigat, pretutindeni, numeroși aderenți.